

**TAPA VALLA ÜLDPLANEERINGU
KESKKONNAMÕJU
STRATEEGILISE HINDAMISE
ARUANNE**

INSPIRING
ENVIRONMENT

2021

Nimetus: Tapa valla üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne

Versioon: Lõppversioon

Töö nr: 18/PA/20

Aeg: aprill 2021 (täiendavalt kontrollitud aprillis 2022)

Üldplaneeringu koostaja: Tapa Vallavalitsus
Address: Pikk 15, Tapa linn, 45106, Tapa vald, Lääne-Virumaa
Telefon: 322 9650
E-post: vallavalitsus@tapa.ee

Üldplaneeringu konsultant: OÜ Entec Eesti
Address; Pärnu mnt 160J, 11317 Tallinn
Telefon: 617 7430
E-post: entec@entec.ee

KSH koostaja: Estonian, Latvian & Lithuanian Environment OÜ (ELLE OÜ)
Address: Tõnismägi 3a-15, 10119 Tallinn
Telefon: 611 7690
E-post: elle@environment.ee

KSH juhtekspert: Pille Antons, *MSc*

Osalejad: Lea Jalukse, *MSc*
Toomas Pallo, *MSc*
Agnes Saks, rakenduslik kõrgharidus

Kasutustingimused: © Käesolev aruanne on koostatud ja esitatud kasutamiseks tervikuna. Aruandes ja selle lisades esitatud kaardid, joonised, arvutused on autoriõiguse objekt ning selle kasutamisel tuleb järgida autoriõiguse seaduses sätestatud korda. Aruande omandamine, trükkimine ja/või levitamine ärilistel eesmärkidel on ilma Estonian, Latvian & Lithuanian Environment OÜ kirjaliku nõusolekuta keelatud. Aruandes toodud info kasutamine õppe- ja mitteärilistel eesmärkidel on lubatud, kui viidatakse algallikale. Andmete kasutamisel tuleb viidata nende loojale.

SISUKORD

1	SISSEJUHATUS	5
2	PLANEERINGU SISU JA PEAMISTE EESMÄRKIDE ISELOOMUSTUS	6
3	KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE PÕHIMÕTTED	8
4	RAHVUSVAHELISTE, EUROOPA LIIDU JA EESTI KESKKONNAKAITSE EESMÄRKIDEGA ARVESTAMINE PLANEERINGU KOOSTAMISEL	10
5	PLANEERINGU SEOS MUUDE ASJAKOHASTE PLANEERIMISDOKUMENTIDEGA	12
5.1	Planeeringu koostamisel arvestatud arengudokumentid	12
5.2	Üleriigiline planeering Eesti 2030+	12
5.3	Lääne-Viru maakonnaplaneering 2030+	13
5.4	Tapa valla arengukava 2018-2025 ja eelarvestrateegia 2021-2024	15
6	ALTERNATIIVSETE ARENGUSTENAARIUMITE VALIK	17
7	EELDATAVALT MÕJUTATAVA KESKKONNA KIRJELDUS	19
7.1	Asukoha üldiseloostus	19
7.2	Sotsiaalne keskkond	20
7.3	Maastik, maakasutus ja maavarad	21
7.4	Pinna- ja põhjavesi	24
7.5	Välisõhu seisund ja müratase	29
7.6	Looduslikud alad ja looduskaitsealused objektid	31
7.7	Kultuurimälestised ja pärandkultuuriobjektid	35
7.8	Tehniline infrastruktuur, jäätmemajandus ja ohtlikud ettevõtted	36
8	ÜLDPLANEERINGU ELLUVIIMISE KESKKONNAMÕJUD	39
8.1	Mõju inimese tervisele, sotsiaalsetele vajadustele ja varale	39
8.1.1	Asustusstruktuur ja selle arengusuunad	39
8.1.2	Ettevõtlus ja töökohad	40
8.1.3	Teenuste kättesaadavus ja tehniline taristu	41
8.1.4	Elanike heaolu ja tervis	43
8.2	Mõju välisõhu kvaliteedile	46
8.3	Mõju pinnasele ja põllumajandusmaadele	48
8.4	Mõju maavaradele	49
8.5	Mõju pinnaveele ja põhjaveele	50
8.6	Mõju bioloogilisele mitmekesisusele, populatsioonidele, taimedele ning loomadele	54
8.6.1	Maakasutuse planeerimine	54
8.6.2	Roheline võrgustik	55
8.6.3	Kaitstavad loodusobjektid ja kaitstavad liigid	63

8.7	Mõju kultuuripärandile ja maastikele	64
8.8	Mõjude omavahelised seosed.....	66
9	NATURA EELHINDAMINE.....	67
9.1.1	Informatsioon kavandatava tegevuse kohta.....	67
9.1.2	Natura alade lühikirjeldus	67
9.1.3	Kavandatava tegevuse seotus kaitsekorraldusega.....	68
9.1.4	Kavandatava tegevuse mõju prognoosimine	68
9.1.5	Tulemuste kokkuvõtte ja järeldused	69
10	KESKKONNAMEETMED	71
10.1	Olulise negatiivse keskkonnamõju vältimiseks ja leevendamiseks kavandatud meetmed ..	71
10.2	Keskkonnamõju seireks kavandatud meetmed ja indikaatorid	71
11	KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE KORRALDAMISE JA AVALIKKUSE KAASAMISE TULEMUSED	73
12	KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISEL HINDAMISEL JA ARUANDE KOOSTAMISEL ILMNENUD RASKUSED.....	74
13	KOKKUVÕTE	75
14	KASUTATUD MATERJALID.....	76
LISA 1.	KSH VÄLJATÖÖTAMISE KAVATSUS	78
LISA 2.	ASUTUSTE JA ISIKUTE ETTEPANEKUD JA VASTUVÄITED	79
LISA 3.	ÜP EELNÕU JA KSH ARUANDE AVALIKE ARUTELUDE PROTOKOLLID.....	80

1 SISSEJUHATUS

Keskkonnamõju strateegilise hindamise objektiks on koostatav Tapa valla üldplaneering (edaspidi ka *üldplaneering* või *ÜP*).

21.10.2017 moodustus Tamsalu valla ja Tapa valla ühinemise teel uutes halduspiirides omavalitsusüksus – Tapa vald. Üldplaneering koostatakse kogu haldusterritoriaalse muudatuse järgsele valla territooriumile. Üldplaneeringu eesmärk on Tapa valla ruumilise arengu põhimõtete ja suundumuste määratlemine, nähes ette võimalused Tapa valla tasakaalustatud ja säästvaks arenguks.

Üldplaneeringu koostamise korraldaja on Tapa Vallavalitsus. Tapa valla haldusterritooriumi üldplaneeringu koostamine ning üldplaneeringu alusel kavandatava tegevuse keskkonnamõju strateegiline hindamine (edaspidi ka *KSH*) on algatatud Tapa Vallavolikogu 27.12.2017 otsusega nr 18. Planeerimisseaduse § 74 lõike 4 kohaselt on üldplaneeringu koostamisel keskkonnamõju strateegiline hindamine kohustuslik.

KSH eesmärgiks on keskkonnakaalutlustega arvestamine üldplaneeringu koostamisel ning seeläbi sotsiaal- ja looduskeskkonna mõjusid arvestava tasakaalustatud lahenduse leidmine. Selle saavutamiseks on Tapa valla üldplaneeringu KSH-l järgmised ülesanded:

- hinnata üldplaneeringuga kavandatava elluviimisega kaasnevaid tagajärgi ning võimalikke muutusi keskkonnas, sealjuures nii positiivseid kui negatiivseid;
- välja tuua võimalikud olulised keskkonnamõjud;
- välja pakkuda negatiivsete mõjude vältimise ning leevendamise ja positiivsete mõjude suurendamise võimalusi.

Laiemaks keskkonnamõju strateegilise hindamise eesmärgiks on arvestada keskkonnakaalutlusi strateegilise planeerimisdokumendi koostamisel, tagada kõrgetasemeline keskkonnakaitse ning edendada säästvat arengut.

KSH aruanne sisaldab muuhulgas selgitusi, kuidas on mõju hindamise tulemusi arvestatud planeerimisdokumendi koostamisel.

Keskkonnamõju strateegilisel hindamisel tuginetakse planeerimisseaduses ning keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses (edaspidi ka *KeHJS*) KSH protseduurile ja sisule esitatud nõuetele. Üldplaneeringu koostamise käigus läbiviidava keskkonnamõju strateegilise hindamise menetlusnõuded tulenevad planeerimisseadusest. Nõuded KSH aruande sisule ja muudele tingimustele tulenevad keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusest.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise viib läbi Estonian, Latvian & Lithuanian Environment OÜ (ELLE) koostöös üldplaneeringu koostamise korraldajaga (Tapa Vallavalitsus) ja planeeringu konsultandiga (OÜ Entec Eesti).

2 PLANEERINGU SISU JA PEAMISTE EESMÄRKIDE ISELOOMUSTUS

Keskkonnamõju strateegilise hindamise objektiks on Tapa valla haldusterritooriumi kohta koostatava üldplaneeringuga kavandatavad ruumilise arengu põhimõtted ja suundumused.

21.10.2017 moodustus Tamsalu valla ja Tapa valla ühinemise teel uus omavalitsusüksus – Tapa vald. Uus üldplaneering koostatakse kogu haldusterritoriaalse muudatuse järgsele valla territooriumile. Uue üldplaneeringu kehtestamiseni kehtivad alal Tapa linna osas Tapa linna generaalplaan (1995) ning endise Tamsalu valla osas Tamsalu valla üldplaneering (2010). Endise Tapa valla osas on varasem üldplaneering vastu võetud, kuid kehtestamata.

Valla üldplaneeringu eesmärgiks on üle vaadata Tapa vallas ja Tamsalu vallas varem kehtestatud üldplaneeringud, teemaplaneeringud ja detailplaneeringud, et tagada nende vastavus üldplaneeringule. Vajaduse korral tehakse ettepanekud üldplaneeringule mittevastava detailplaneeringu kehtetuks tunnistamiseks ning kehtestatud üldplaneeringu või teemaplaneeringu integreerimiseks valla üldplaneeringusse.

Tapa valla üldplaneeringuga lahendatakse planeerimisseaduse § 75 määratud ülesanded, mis on Tapa valla arengu seisukohalt olulised ja asjakohased ning tuginevad valla ruumilistele eesmärkidele ja vajadustele. Vastavalt planeerimisseadusele ja Tapa valla üldplaneeringu lähteseisukohtadele on üldplaneeringu koostamisel järgmised ülesanded:

- tuginedes Tapa valda käsitlevatele strateegilistele dokumentidele, määrata valla ruumilise arengu üldised põhimõtted;
- siduda valla üldplaneering maakonna ja lähivaldade ruumilise planeerimisega;
- transpordivõrgustiku ja muu infrastruktuuri üldise asukoha ja nendest tekkivate kitsenduste määramine;
- kohaliku tähtsusega jäätmekäitluskohtade asukoha ja nendest tekkivate kitsenduste määramine;
- tehnovõrkude ja -rajatiste üldise asukoha ja nendest tekkivate kitsenduste määramine;
- kaugküttepiirkonna määramine;
- olulise ruumilise mõjuga ehitise asukoha valimine;
- avalikus veekogus kaldaga püsivalt ühendatud või kaldaga funktsionaalselt seotud ehitise üldiste ehituslike tingimuste ja asukoha määramine;
- asustuse arengut suunavate tingimuste täpsustamine;
- supelranna ala määramine;
- liikluse ja transpordi arendamisega seotud ehitiste kitsenduste määramine, sh tänava kaitsevööndi laiendamise vajaduse hindamine;
- kõrgveepiiri märkimine suurte üleujutusosaladega siseveekogul;
- rohevõrgustiku toimimist tagavate tingimuste täpsustamine ning sellest tekkivate kitsenduste määramine;
- kallasrajale avaliku juurdepääsu tingimuste määramine;

- ranna ja kalda ehituskeelu vööndi suurendamine ja vähendamine;
- kohaliku omavalitsuse üksuse tasandil kaitstavate loodusobjektide ja nende kaitse- ja kasutustingimuste seadmine;
- väärtuslike põllumajandusmaade, rohealade, maastike, maastiku üksikelementide ja looduskoosluste määramine ning nende kaitse- ja kasutustingimuste seadmine;
- maardlatest ja kaevandamisest mõjutatud aladest tekkivate kitsenduste määramine;
- miljööväärtuslike alade ja väärtuslike üksikobjektide määramine ning nende kaitse- ja kasutustingimuste seadmine;
- kohaliku tähtsusega kultuuripärandi säilitamise meetmete, sealhulgas selle üldiste kasutustingimuste määramine;
- planeeringuala üldiste kasutus- ja ehitustingimuste, sealhulgas projekteerimistingimuste andmise aluseks olevate tingimuste, maakasutuse juhtotstarbe, maksimaalse ehitusmahu, hoonestuse kõrguspiirangu ja haljastusnõuete määramine;
- tööstus- ja ettevõtlusalade maakasutus- ja ehitustingimuste määramine, mis tagab kahanemise tingimustest toimiva majanduskeskkonna ja toetaks ettevõtluse arengut;
- riigikaitse otstarbega maa-alade määramine ning maakonnaplaneeringus määratud riigikaitse otstarbega maa-alade piiride täpsustamine;
- puhke- ja virgestusalade asukoha ja nendest tekkivate kitsenduste määramine;
- asula või ehitiste kaitseks õhusaaste, müra, tugeva tuule või lumetuisu eest või tuleohtu vähendamiseks või metsatulekahju leviku tõkestamiseks meetmete määramine;
- müra normtasemete kategooriate määramine;
- liikluskorralduse üldiste põhimõtete määramine, kergliiklusteede asukoha ja arendamise põhimõtete määramine;
- krundi minimaalsuuruse määramine;
- alade ja juhtude määramine, mille esinemise korral tuleb detailplaneeringu koostamisel kaaluda arhitektuurivõistluse korraldamist;
- detailplaneeringu koostamise kohustusega alade või juhtude määramine;
- maareformiseaduse ja looduskaitseaduse tähenduses tiheasustusega alade määramine;
- maaparandussüsteemide asukoha ja nendest tekkivate kitsenduste määramine;
- eelnimetatud ülesannete elluviimiseks sundvõõrandamise või sundvalduse seadmise vajaduse märkimine;
- sanitaarkaitsealaga veehaarete asukoha ja nendest tekkivate kitsenduste määramine;
- muud eelnimetatud ülesannetega seonduvad ülesanded.

Tapa valla üldplaneeringus määratakse, lähtudes planeerimisseaduse kohastest ülesannetest, maakasutus- ja ehitustingimused, mis oma koosmõjus annavad suunised nii detailplaneeringute koostamisele, projekteerimistingimuste välja andmisele kui ka vabale ehitustegevusele. Üldplaneeringu kehtestamisega läbi maakasutus- ja ehitustingimuste seadmise viiakse ellu valla arengukavaga kehtestatud strateegilisi eesmärke.

Tapa valla üldplaneering koosneb seletuskirjast ja joonistest.

3 KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE PÕHIMÕTTED

Keskkonnamõju strateegilisel hindamisel tuginevi keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses ja planeerimisseaduses KSH protseduurile ja sisule esitatud nõuetele.

KSH aruande koostamise lähtekohaks on Tapa valla üldplaneeringu KSH väljatöötamise kavatsus.

KSH aruandes on hinnatud majandus-, kultuuri-, sotsiaalsele- ja looduskeskkonnale avalduvaid mõjusid KeHJS mõistes ja ulatuses. Käesolev KSH aruanne ei sisalda seega kõigi asjakohaste mõjude hindamist planeerimisseaduse mõistes.

Keskkonnamõju strateegilisel hindamisel on arvestatud üldplaneeringu mõjuga nii Tapa valla territooriumil kui asjakohasusel ka sellest väljaspool.

Keskkonnamõju strateegilisel hindamisel on lähtutud põhimõttest, et hinnata tuleb planeeritud tegevuste elluviimisega kaasnevaid muutusi keskkonnas. Maakasutuse põhiotstarbe määratlemine aladel, kus juba vastav maakasutus realselt toimub, ei too üldjuhul kaasa muutusi keskkonnaseisundis. Seetõttu on põhitähelepanu pööratud maa-alade juhtotstarbe muutmistele, samuti üldplaneeringuga seatavatele (uutele) piirangutele, tingimustele jms.

Planeeringuga maa-alale määratud juhtotstarve ehk maa kasutamise põhimõtteline eesmärk võib seejuures erineda maa praegusest sihtotstarbest. See aga ei tähenda selle maa-ala terviklikku ega automaatset planeeritud eesmärgiga kasutuselevõttu, vaid seda, et antud ala oleks võimalik tulevikus, sellekohase vajaduse ja soovi tekkimisel, määratud juhtotstarbel kasutada. Maaomanik saab maad selle praegusel sihtotstarbel edasi kasutada seni, kuni ta seda soovib, kuid ei saa seda sihtotstarvet muuta planeeringu vastaselt.

Seega tuleb silmas pidada, et planeeringulahendused ei avalda otsest mõju senikaua, kuni neid ei realiseerita. Üldplaneering on vaid arenduste elluviimise võimalus. Reaalne mõju avaldub alles potentsiaalse arenduse elluviimisega.

Teiseks on oluline märkida, et KSH täpsusaste ei saa olla suurem selle aluseks oleva strateegilise planeerimisdokumendi täpsusastmest (nt ei määra üldplaneering, millist konkreetset tootmistegevust ja millises mahus tootmiskaal arendatakse). Üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilisel hindamisel on keskendutud teemadele, mida saab üldplaneeringuga reguleerida ning mis on konkreetse planeeringulahenduse puhul olulised. Üldplaneeringuga seatavad arengusuunad täpsustuvad detailplaneeringute ja projektide tasemel.

Eeltoodust tulenevalt on käesolevas aruandes esitatud mõju hinnangutes küllalt suur määramatus ning üldistusaste, võrreldes objektipõhiste keskkonnamõju hindamistega.

Samuti on oluline märkida, et üldplaneeringu lahendus kajastab kahte liiki arenguid:

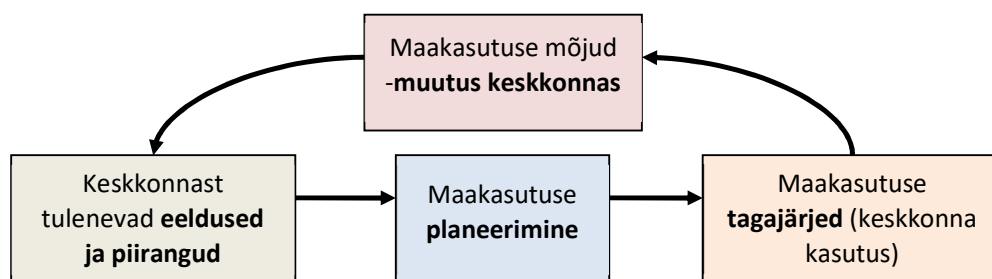
- üldplaneeringu alusel kavandatav/määratav,
- teemaplaneeringute, (eel)projektide või varem kehtestatud detailplaneeringute alusel kavandatav/määratav.

Üldplaneeringu KSH keskendub üldplaneeringu alusel suunatavatele arengutele, lähtudes eeldusest, et muude strateegiliste planeerimisdokumentide või projektide alusel kavandatava tegevuse mõju on hinnatud/hindamisel vastavate planeeringute või projektide raames (nt Tallinn-Tartu raudteetrassi õgvendamise planeerimine ja projekteerimine).

Üldplaneeringu koostamise eelselt kehtestatud detailplaneeringud jäävad kehtima. Nii nagu üldplaneeringu koostamine ei avanud nimetatud planeeringute menetlust, ei ole varem kehtestatud detail- ja teemaplaneeringud ka KSH objektiks. Taolisi üldplaneeringusse kantud objekte analüüsitakse täiendavalt ulatuses, kus tekib positiivne või negatiivne koosmõju teiste üldplaneeringuga suunatavate arengutega ja/või kus see on vajalik tervikpildi mõistmiseks.

Üldplaneeringu alusel toimuvaid potentsiaalseid arenguid on hinnatud erinevate keskkonnakomponentide (välisõhk, pinnavesi, põhjavesi jne) lõikes. Seejuures on arvestatud, et reaalne tunnetatav keskkonnamõju avaldub läbi vahendavate keskkonnakomponentide n-ö lõppvastuvõtjale – elanikkonnale (sh majanduskeskkonnale) ja elusloodusele.

Teatud alade puhul ei tule käsitleda mitte ainult antud maa-alade reserveerimise mõju keskkonnale, vaid ka olemasolevatest keskkonnatingimustest tulenevaid piiranguid planeeritavatele aladele (nt ei saa elamuid rajada kõrge müratasemega piirkonda). Piirangute ja tagajärgede omavahelised seoseid illustreerib alltoodud joonis.

Joonis 1. Maakasutust mõjutavate ja maakasutusest tulenevate tegurite seos

KSH viidi läbi kvalitatiivse hindamisena eksperdigrupi koostöona. Ekspertide hinnangute andmisel kasutati töövõtetena olemasolevate andmete ja taustmaterjalide läbi töötamist, asukohakülastusi, sisend-väljund analüüsi, ruumilisi analüüse ning konsulteerimist osapooltega. Hindamisel on tuginetud olemasolevatele andmetele, täiendavaid teemaspetsiifilisi alusuuringuid KSH raames teostatud ei ole.

KSH ühe osana viidi läbi n-ö konfliktialade analüüs, eesmärgiga vältida või leevendada konflikte planeeringulahenduses ning võimendada soodsaid koosmõjusid.

KSH läbiviimine lõimiti planeeringu koostamisse nii, et see moodustaks tervikprotsessi pideva koostisosa. Selle saavutamiseks osales KSH ekspert enamustel planeeringulahenduse välja töötamise töökoosolekutel/aruteludel. KSH ekspert analüüsis kujunevat planeeringulahendust ning esitas oma keskkonnaaspektidest lähtuvad tähelepanekud ja ettepanekud planeeringu koostamise töörühmale jooksvalt.

Seega sisaldab hindamise aluseks oleva planeeringulahenduse (lõpp)versioon juba KSH tulemusel soovitatud meetmeid/lahendusi.

4 RAHVUSVAHELISTE, EUROOPA LIIDU JA EESTI KESKKONNAKAITSE EESMÄRKIDEGA ARVESTAMINE PLANEERINGU KOOSTAMISEL

Rahvusvahelised keskkonnakaitse eesmärgid on sarnased Eesti ja Euroopa Liidu omadega ehk eesmärgiks on keskkonna kaitstuse kõrge tase. Liikmesmaana on Eesti keskkonnakaitse eesmärkide koostamisel arvestatud Euroopa Liidu keskkonnakaitse eesmärkidega ning samuti erinevatest EL direktiividest ning rahvusvahelistest kokkulepetest tulenevate kohustuste ja soovitustega.

Lähtudes eelpooltoodust ning sellest, et üldplaneeringu näol on tegu kohaliku taseme planeerimisdokumendiga, on käesolevas peatükis keskendutud ülevaatele Eesti keskkonnakaitse eesmärkidest ning planeerimisdokumendi vastavusest nendele.

Eesti keskkonnakaitse eesmärgid on püstitatud kahes peamises strateegilises „katusdokumendis“ – riiklik strateegia „Säästev Eesti 21“ ning „Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030“.

Lisaks on püstitatud kitsamate valdkondade eesmäärke (nt looduskaitse arengukava, kaitsekorralduskavad, veemajanduskavad, üleujutusohuga seotud riskide maandamiskavad), mida kõiki ei ole planeeringudokumendi iseloomu arvestades otstarbekas siinkohal eraldi käsitleda, kuid millele on asjakohasusel ja vajadusel viidatud KSH aruande teistes peatükkides.

“Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030” (edaspidi ka *keskkonnastrateegia*) on keskkonnavaldkonna arengustrateegia, mis juhindub Eesti säästva arengu riikliku strateegia “Säästev Eesti 21” põhimõtetest ja on katusstrateegiaks valdkondlikele arengukavadele. Keskkonnastrateegia eesmärgiks on määratleda pikaajalised arengusuunad looduskeskkonna hea seisundi hoidmiseks, lähtudes samas keskkonna valdkonna seostest majandus- ja sotsiaalvaldkonnaga ning nende mõjudest ümbritsevale looduskeskkonnale ja inimesele.

Eesti keskkonnastrateegias püstitatud eesmärgid on jagatud nelja plokki:

- Loodusvarade säästlik kasutamine ja jäätmetekke vähendamine

Aastal 2030 on tekkivate jäätmete ladestamine vähenenud 30% ning oluliselt on vähendatud tekkivate jäätmete ohtlikkust. Saavutada pinnavee ja põhjavee hea seisund ning hoida veekogusid, mille seisund juba on hea või väga hea. Maavarade keskkonnasõbralik kaevandamine, mis säästab vett, maastikke ja õhku, ning maapõueressursi efektiivne kasutamine minimaalsete kadude ja minimaalsete jäätmetega. Metsakasutuses ökoloogiliste, sotsiaalsete, kultuuriliste ja majanduslike vajaduste tasakaalustatud rahuldamine väga pikas perspektiivis. Tagada kalapopulatsioonide hea seisund ning kalaliikide mitmekesisus ja vältida kalapüügiga kaasnevat kaudset negatiivset mõju ökosüsteemile. Tagada jahiulukite ja muude ulukiliikide mitmekesisus ning asurkondade elujõulisus. Keskkonnasõbralik mulla kasutamine. Loodus- ja kultuurimaastike toimivus ja säästlik kasutamine.

- Maastike ja looduse mitmekesisuse säilitamine

Mitmeotstarbeliste ja sidusate maastike säilitamine. Elustiku liikide elujõuliste populatsioonide säilimiseks vajalike elupaikade ja koosluste olemasolu tagamine.

- Kliimamuutuste leevendamine ja õhu kvaliteet

Toota elektrit mahus, mis rahuldab Eesti tarbimisvajadust ning arendada mitmekesiseid, erinevatel energiaallikatel põhinevaid väikese keskkonnamõjuga jätkusuutlikke tootmistehnoloogiasid, mis võimaldavad toota elektrit ka ekspordiks. Energiatarbimise kasvu aeglustamine ja stabiliseerimine, tagades samas inimeste vajaduste rahuldamise, ehk tarbimise kasvu olukorras primaarenergia mahu

säilimise tagamine. Kõrvaldada järk-järgult nii tööstusest kui ka kodumajapidamistest osoonikihti kahandavad tehisained. Arendada välja efektiivne, keskkonnasõbralik ja mugav ühistranspordisüsteem, ohutu kergliiklus (muuta auto alternatiivid mugavamaks) ning sundpendelliiklust ja maanteevedusid vähendav asustus- ja tootmisstruktuur (vähendada transpordivajadust).

- Keskkond, tervis ja elu kvaliteet

Tervist säästev ja toetav väliskeskkond. Inimese tervisele ohutu ja tervise säilimist soodustav siseruum. Keskkonnast tulenevate saasteainete sisaldus toiduahelas on inimese tervisele ohutu. Joogi- ja suplusvesi on inimese tervisele ohutu. Aastaks 2030 on likvideeritud kõik täna teadaolevad jääkreostuskolded. Tagada elanike turvalisus ning kaitse nende julgeolekut ohustavate riskide eest.

Tapa valla üldplaneering ei ole vastuolus Eesti keskkonnanstrateegia eesmärkidega. Eelkõige panustab üldplaneeringu koostamine ja rakendamine keskkonnanstrateegia eesmärkide saavutamisesse läbi:

- maakasutuse tervikliku suunamise, mille aluseks on keskkonnakaalutluse arvestamine;
- piirkonna kui elu- ja tööpaiga väärtustamise ning selle kvaliteedi tagamisele püüdlamise;
- looduslike alade (sh roheline võrgustiku) ulatusliku määratlemise ja sellele säilitamistingimuste seadmise;
- tervist säästva ja toetava väliskeskkonna kujundamise (võimalike konfliktialade vältimine/leevendamine).

Läbivalt on nii planeeringu koostamisel kui selle KSH läbiviimisel arvestatud ka keskkonnavaldkonda reguleerivate õigusaktidega, läbi mille toimub samuti riiklike ja rahvusvaheliste keskkonnavalaste eesmärkide ja kokkulepete rakendamine.

5 PLANEERINGU SEOS MUUDE ASJAKOHASTE PLANEERIMISDOKUMENTIDEGA

5.1 Planeeringu koostamisel arvestatud arengudokumendid

Üldplaneeringu koostamisel võeti arvesse järgmisi valla ruumilist arengut mõjutavaid strateegilisi arengudokumente:

- Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“ (2012);
- Lääne-Viru maakonnaplaneering 2030+ (2019);
- Tapa linna generaalplaan (1995);
- Tapa valla üldplaneering (kehtestamata);
- Tamsalu valla üldplaneering (2010);
- Porkuni järve puhkeala teemaplaneering (2007);
- Tapa valla arengukava 2018-2025 (2018);
- Tapa valla soojusmajanduse arengukava aastateks 2020-2032 (2020);
- Tapa valla Tapa linna haljastuse arengukava aastateks 2014-2023 (2014);
- Tapa valla ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2020 – 2032 (2019);
- Piirnevate omavalitsuste üldplaneeringud.

Järgnevalt on eraldi lähemalt käsitletud neist KSH eksperdi hinnangul olulisemaid.

5.2 Üleriigiline planeering Eesti 2030+

Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“ on strateegiline dokument, mille eesmärk on otstarbeka ruumikasutuse saavutamine Eesti kui terviku mastaabis. Üleriigiline planeering on aluseks maakonnaplaneeringute ja üldplaneeringute koostamisele. Üleriigilise planeeringu koostamisel olid põhialuseks tööhõive ja majanduskasvu strateegia „Euroopa 2020“, „VASAB pikaajaline perspektiiv ruumiliseks arenguks Läänemere regioonis 2030+“, varasem üleriigiline planeering „Eesti 2010“, Eesti säästva arengu riiklik strateegia „Säästev Eesti 21“ ning „Eesti Kasvuvisioni 2018“ majandusarengu stsenaariumid.

Peamine riiklik arengueesmärk on tagada elamisvõimalused Eesti igas asustatud paigas. Selleks on vajalikud kvaliteetne elukeskkond, head ja mugavad liikumisvõimalused ning varustatus oluliste võrkudega.

Sellest lähtudes on Eesti ruumilise arengu visioon aastaks 2030 sõnastatud järgmiselt: *Eesti on sidusa ruumistruktuuriga, mitmekesise elukeskkonnaga ja välismaailmaga hästi ühendatud riik. Hajalinnastunud ruum seob tervikuks kompaktsed linnad, eeslinnad ja traditsioonilised külad, väärtustades kõiki neid elamisviise võrdselt ühepalju. Hajalinnastunud ruumi inimsõbralikkuse ja majandusliku konkurentsivõime tagavad eeskätt looduslähedane keskkond ja hästi sidustatud asulate võrgustik.*

Üleriigiline planeering sätestab, et uuteks ehituspiirkondadeks on eelkõige suuremad asulad oma sotsiaalse taristuga. Vältida tuleb tiheasustuse kandumist muus mõttes väärtuslikele aladele (kaitsealad, rohevõrgustiku tuumalad (tugialad) ja koridorid, väärtuslikud põllumajandusmaad jms).

Planeeringu analüüsis ei tooda Tapa valda ja valla keskust, Tapa linna, välja, kui eeldatavalt tulevikus kasvavat tööstuspiirkonda ning ette pole ka näha rahvastiku suurenemist nimetatud piirkonnas.

Seetõttu on valla peamiseks väljakutseks võimaldada kõigile valla elanikele elamisväärne koduleht koos toimiva ja efektiivse taristuga, hea ja kättesaadava haridus- ja tervishoiuteenustega ning töökohtade pakkumisega.

Tapa valla ruumilisel planeerimisel on nende põhimõtetega arvestanud – valla arengualadeks on eelkõige tänased keskuslinnad, kus luuakse võimalused teenuste arenguks ning töökohtade pakkumiseks. Valla elanike elukvaliteedi parandamiseks väärtustatakse valla maastikke, nähakse ette puhkealade paiknemine, asulate seotus kergliiklusteedega jms.

5.3 Lääne-Viru maakonnaplaneering 2030+

Riigihalduse minister kehtestas Lääne-Viru maakonnaplaneeringu 2030+ 27.02.2019 käskkirjaga nr 1.1-4/30.

Maakonnaplaneeringu peamine eesmärk on maakonna ruumilise arengu põhimõtete ja suundumuste määratlemine, tasakaalustades seejuures riiklikud ja kohalikud huvid. Planeeringulahenduse välja töötamisel on arvestatud olemasolevaid riiklikke ja maakondlikke arengukavasid ning kohalike omavalitsuste üldplaneeringuid.

Planeeringus käsitletavat olulisemat teemat on asustuse paiknemine, teenuste kättesaadavus ja transpordiühendused, ettevõtlus, looduskeskkonna väärtused, tehniline taristu, riigikaitse ja siseturvalisus. Kõikide teemade osas on planeeringus välja töötatud üldised põhimõtted ja tingimused maakonna ruumilise arengu kavandamiseks.

Maakonnaplaneering on aluseks kohalike omavalitsuste üldplaneeringute koostamisel. Samuti tuleb maakonnaplaneeringuga arvestada riigi ja kohalike omavalitsuste arengudokumentide koostamisel.

Maakonnaplaneering uuendab seejuures varasemate teemaplaneeringute määratletud lahendusi (nt rohevõrgustiku piire ja tingimusi).

Lääne-Viru maakonna ruumilise arengu eesmärgid on:

- maakasutuse tasakaalustatus ja loodusressursside, sh põhjavesi, põllumaa ja maastikud, kestlik kasutamine;
- parem integreeritus Harju-Viru (Põhja-Eesti) regionaalsesse toimepiirkonda;
- parem ruumiline integreeritus Soome lahe piirkonnaga;
- toimiv maakondlik teenuskeskuste võrgustik.

Maakonnaplaneeringus on läbivalt olulisemaks eesmärgiks maakonna erinevate tasandite keskuste arendamine ja omavahelisele sidususe loomine ning nende kaudu võimaldada kõigile elanikele vajalike esmatasandi teenuste kättesaamine ning töökohtade pakkumine.

Üleriigilise planeeringu kohaselt jaguneb Eesti ruumilisteks toimepiirkondadeks, milles tööeline elanikkond liigub pidevalt valdavalt marsruudil elukoht-töökoht-igapäevateenused. Toimepiirkond on keskus-tagamaa süsteem, mis koosneb selle keskusest (maakonnakeskus) ning sellega funktsionaalselt seatud piirkondlikest, kohalikest teenuskeskustest ning ka nende tagamaal asuvatest piirkondadest.

Maakonnatasandi tugi-toimepiirkond on toimepiirkonda toetav, maakonnatasandist väiksem piirkondliku keskusega funktsionaalne piirkond, mille roll on toetada maakondlikku toimepiirkonna keskust. Lääne-Viru maakonnaplaneeringuga määrati kaks tugi-toimepiirkonda – Kunda ja Tapa. Need linnad on olulised töökohtade olemasolu ja tekke soodustamiseks, seega tuleb säilitada nende piirkondade osatähtsus maakonnas. Tugi-toimepiirkondade määramisel on arvestatud keskuslinnade ja nende lähialade võimalikku arengupotentsiaali transpordi, tööstuse ja logistika valdkonnas töökohtade loomisel.

Tapa tugi-toimepiirkond moodustub peamiselt Tapa vallast, ulatudes Järva maakonna kirdeosani (Ambla, Järva-Jaani). Tapa tugi-toimepiirkonda kuuluvad peamiselt Tapa ja osaliselt Kadrina valla külad. Piirkond jääb tervikuna Tallinna toimepiirkondade mõjualasse.

Tapa tugi-toimepiirkonna arengu põhimõteteks on:

- tugevdada asustusstruktuuri ja tagada teenuste parem kättesaadavus;
- Tapa linna parem integratsioon tema loomuliku tagamaaga üle tänaste maakondlike piiride;
- Tapa linna kui olulise logistikakeskuse eelduste arendamisele kaasa aitamine;
- tagada gümnaasiumi- ja huvihariduse kättesaadavus ja lastehoid, perearstikeskuse ja apteegi olemasolu.

Tugi-toimepiirkondade keskused on olulised töökohtade olemasolu ja tekke soodustamiseks, seega tuleb säilitada nende piirkondade osatähtsus maakonnas. Oluline on arendada välja kaasaegset (munitsipaal-)elamufondi, mis võimaldab omavalitsusel pakkuda elamistingimusi eelkõige noortele spetsialistidele, et tagada kvaliteetne haridus- või tervishoiuteenus.

Tapa valla üldplaneeringu lahendus toetab maakonnaplaneeringu nägemust. Tapa linna ruumiline planeerimine arvestab linna keskusasulana, millel on välja kujundatud head transpordiühendused linna tagamaaga, ning kus maaskutuse juhtotstarbed võimaldavad erinevate funktsioonidega alade planeerimist, koondades nii töö- kui elukohti. Tapa linnas on loodud võimalused ka uute elamute ja ettevõtete rajamiseks.

Piirkondlikuks keskuseks määratleti maakonnaplaneeringus Tamsalu koos naabervaldaga jääva Väike-Maarjaga (kaksik-keskusena). Maakonnaplaneering sätestab, et kaksik-keskusena on määratletud lähestikku paiknevad, funktsionaalselt omavahel seotud ja koos toimivad keskused, kus vastava taseme teenused tagatakse kahe keskuse koostöös.

2017. haldusreformi käigus ühinesid Tapa vald ja Tamsalu vald. Tamsalu piirkonna jaoks on olulisimaks keskuseks maakondlik keskus Rakvere ja piirkondlik keskus Tapa linn.

Tapa vallas on kujunenud unikaalne olukord, kus vallas on kaks piirkondlikku keskust: märkimisväärselt suur piirkondlik keskus vallakeskuse Tapa linna näol ning valla suuruselt teine asula Tamsalu linn, mis moodustab piirkondliku keskuse koos Väike-Maarja vallakeskusega Väike-Maarja alevikuga. Valla arengu mõttes tuleb piirkondlikke keskusi arendada ja tugevdada ning seda potentsiaali valla arengu huvides maksimaalselt ära kasutada.

Kahe keskuse vahel on hea transpordiühendus: reisijate vedu raudteel ning reisijate ning kaupade vedu maanteel. Keskused täiendavad teineteist neis osutatavate teenustega ning kahe keskuse vahel käib ka igapäevane aktiivne pendelränne.

Tapa linn on piirkondlikku teenuseid pakkuva keskusena arenev ja jätkusuutlik. Otstarbekas on tihendada Tapa ja Tamsalu intensiivsemat koostööd, teenuste jaotamist vallasiseselt ning head omavahelist ühistranspordiühendust, et tagada teenuste parem kättesaadavus valla ühes või teises keskuses.

Samas toimib edasi ka Tamsalu linna ja Väike-Maarja aleviku baasil kujunenud piirkondlik kaksikeskus.

Maakonna arengu seisukohalt on oluliseks loetud Tapa linna ümbersõit Pärnu-Narva suunalise transiidi ümbersuunamiseks Tapa linna elamupiirkonnast. Tapa valla üldplaneeringu koostamisel ja selle KSH läbi viimisel teostati ümbersõidule täiendav analüüs, mille kõigus jõuti järeldusele, et ümbersõidu rajamiseks puudub piisav sotsiaalmajanduslik vajadus ning ümbersõidu rajamisega kaasnevad negatiivsed keskkonnamõjud. Vastavad selgitused on esitatud nii üldplaneeringu seletuskirjas kui osaliselt ka KSH aruandes (ptk 6).

Üldplaneeringuga on täpsustatud ka maakonnaplaneeringus esitatud roheline võrgustiku ja väärtuslike põllumajandusmaade paiknemist ja piire. Rohelise võrgustiku puhul ei ole maakondliku võrgustiku alasid välja arvatud, vaid neid on toimivuse ja sidususe parandamiseks pigem laiendatud.

Maakonnaplaneeringut toetab ka Lääne-Viru maakonna arengustrateegia 2030 (valminud 2015). Maakonna arengustrateegia on maakonna arengusuundade strateegiliste valikute kokkuvõtte, mis puudutab inim-, majandus- ning taristu, sh ühistranspordi arengut.

Lääne-Virumaa visioon on sõnastatud järgmiselt: Lääne-Virumaa on stabiilse elanikkonnaga piirkond Soome lahe Lõunakaare arengukoridoris, mida iseloomustab mitmekesine majandus ja atraktiivne elukeskkond.

Avatud ja kaasava ruumilise planeerimisega loodetakse saavutada maakasutuse kokkuleppeid, mis tagavad loodus- ja elukeskkonna säilimise, luues samas eelduse perspektiivsete loodusressursside otstarbeka majandamise.

Arengut ja ruumiplaneerimist puudutavad olulisemad väljakutsed järgnevaks perioodiks on arengustrateegia järgi:

- elektriraudtee (reisirongiliiklus) rajamine ning reisirongi ühendussageduste suurenemine (Tapa vallas Tapal, Tamsalus, Lehtses, Jänedal).
- neljarealise Tallinn-Narva maantee (E20) väljaehitamine maakonna ulatuses.
- maa tasakaalustatud kasutamine põllumajandustootmise, maavarade kasutamise, loodus- ja kultuuripärandi säilitamiseks ning elukeskkonna arendamiseks.

Lääne-Viru maakonna arengustrateegia näeb ühe peamise maakonna arenguvõimalusena pakkuda head elu-või ka töökeskkonda mitte ainult maakonna elanikele, vaid ka kõrvalmaakondade, Harjumaa ja Ida-Virumaa, töötajatele. Seda läbi olemasolevate ja arendavate kahesuunaliste piisava sageduse ühistranspordiliinide kaudu. Tehnilise taristu ja infrastruktuuri areng loob võimalused Lääne-Viru maakonnas ka ettevõtluse arenguks ja kasvuks, ühendades Eesti suurimad, st naaberpiirkondade, majandus-ja ettevõtluspiirkonnad.

Säilitatud loodus- ja elukeskkond tasakaalustatud maakasutuse kaudu tõstab maakonnaelanike elukvaliteeti ning arendab piirkonna turismisektorit, mis on maakonnas oluline majandusharu.

Tapa valla üldplaneering on üldjoontes kooskõlas maakonnaplaneeringu ja maakondliku arengustrateegiaga, toetades nendes püstitatud strateegilisi eesmärke. Kohalikul tasemel tehtud täpsustusi on põhjendatud üldplaneeringu seletuskirjas ja/või käesolevas KSH aruandes.

5.4 Tapa valla arengukava 2018-2025 ja eelarvestrateegia 2021-2024

Tapa valla arengukava 2018-2025 ja Tapa valla eelarvestrateegia 2021-2024 on kinnitatud Tapa Vallavolikogu 21.12.2020 otsusega nr 95.

Tapa valla arengukava käsitleb pikemaajalist vaadet tulevikku, mille oluliseks osaks on strateegilised eesmärgid ehk valla arengu põhisuunad aastani 2025. Iga eesmärk on sõnastatud soovitud seisundi kirjeldusena.

Arengukavas sõnastatud Tapa valla visioon on järgmine:

- Inimestele meeldib Tapa vallas elada. Siit leiab endale kodu nii looduslähedust hindav kui linnakeskkonda eelistav inimene. Avalik ruum on korrastatud ja puhas, tehniline infrastruktuur on kaasaegne, vald on kaetud kiire interneti- ja transpordivõrgustikuga. Head ühendused võimaldavad siin elada ja vajadusel kaugemal tööl käia või vastupidi. Multikultuurset elanikkonda seob ühine identiteet ja tugev kogukonnatunne.
- Tapa vald on kaitse- ja liitlasvägede silmis hinnatud partner.
- Siinne ettevõtlus on oma vormilt ja iseloomult mitmekesine ning sidus. Ettevõtluskeskkond on atraktiivne.

Valla eesmärkideks on sotsiaal-ja tervishoiuteenuste süsteemi hea korraldatus, võimete kohase hariduse pakkumine kõigile valla lastele, aktiivne kultuurielu, kommunaalmajadus- ja avalike teenuste hea kättesaadavus ja kõrge kvaliteet, ettevõtluse mitmekesisus ning muuta valla juhtimine kaasavaks ja läbipaistvaks.

Üldplaneering on oma sisult valla arengukava ruumiline väljendus - läbi maakasutus- ja ehitustingimuste seadmise soovitakse ellu viia valla arengukavas seatud strateegilisi eesmärke.

6 ALTERNATIIVSETE ARENGUSTSENAARIUMITE VALIK

Seoses keskkonnamõju strateegilise hindamise eripäraga arvestati arengualternatiivide leidmisel üldplaneeringu kui ruumilise planeerimisdokumendiga – alternatiivsed arengustsenaariumid saavad kujuneda vaid käsitletava territooriumi piires.

Vaikimisi arengualternatiivideks on piirkonna arengus:

- Esiteks olukord, kus koostatavat üldplaneeringut ei kehtestata ning jätkuvad olemasolevad arengusuunad, mis lähtuvad olemasolevatest kehtivast planeeringutest ning planeerimisalastest n-ö üksikotsustest (üldplaneeringu alusel koostatavatest või seda muutvatest detailplaneeringutest). Tegemist on nn **nulltsenaariumiga**.

Nulltsenaariumi rakendumise tagajärgedest ülevaate saamine on oluline, et mõista uue üldplaneeringu elluviimisega kaasnevaid muutusi keskkonnas. Planeerimisdokumendi mitte koostamisel ja mitte ellu viimisel jätkuvad eeldatavalt olemasolevad arengusuunad, mis lähtuvad muuhulgas olemasolevast kehtestatud üldplaneeringust ja teemaplaneeringutest.

Tapa vallas puudub tugev arendustegevuse surve, mistõttu võib eeldada, et uue üldplaneeringu kehtestamata jätmisega ei kaasne selliseid arenguid, mis oluliselt muudaksid välja kujunenud asustusstruktuuri ja/või tooksid kaasa olulise negatiivse keskkonnamõju. Peamiseks probleemiks on nulltsenaariumi puhul ühtsete põhimõtete puudumine haldusreformi järgses ühendatud territooriumil. Valla eri osades tuleks lähtuda mõnevõrra erinevatest ehitus- ja maakasutustingimustest, mis ei tugine seejuures tingimata alade eristuvatele vajadustele, vaid pigem lihtsalt varasematele teadmistele tuginevatele kunagi välja töötatud praktikatele. Samuti ei ole tagatud valla terviklik uutest halduspiiridest lähtuv sidusus – seda näiteks kergliiklusteede planeerimisel, kus on oluline hea ühendus tõmbekeskustega.

Samuti ei lähtu kehtiva üldplaneeringu põhimõtted uuendatud maakonnaplaneeringust, millest tulenevalt on võimalikud kõrvalekalded regionaalsetest üldistest arengueesmärkidest. Juhul, kui üldplaneeringuid ei ajakohastata vastavalt uuele maakonnaplaneeringule, on teatav ebaühtlus planeerimistegevuses ilmselt paratamatu.

- Teiseks alternatiiviks on **koostatava üldplaneeringuga kavandatavad ajakohastatud arengusuunad**. Üldplaneeringu üheks lähtealuseks on Tapa valla arengukava ja selles püstitatud arengustrateegia. Valla strateegia koostamisel on aluseks võetud realistlik arengustsenaarium, et sarnaselt senistele trendidele, on Tapa vald lähiaastakümnetel väheneva (ja vananeva) rahvastikuga omavalitsus. Üldplaneeringu lahendamise kujundamise ja selle KSH läbi viimise käigus ei selgunud vajadust täiendvate arengustsenaariumitega (nt kasvustsenaarium) tarvestamiseks. Üldplaneering on koostatud, lähtudes eeldustest, et valla elanikkond pigem väheneb ning arvestatav arendustegevuse surve vallas puudub. Eesmärgiks on võetud ühelt poolt kvaliteetse elukeskkonna loomine, et muuta vald olemasolevatele ja uutele elanikele atraktiivsemaks, ning teiselt poolt eelduste loomine ka ettevõtluse mitmekesistamiseks ja arendamiseks.

Üldplaneeringu koostamise käigus on analüüsitud/analüüsitakse ka asukohapõhiseid või objektipõhiseid erinevaid võimalikke lahendusi. Kuna tegu ei ole laiemate põhimõtteliste arengustsenaariumitega, ei kajastata vastavaid olukordi käesolevas peatükis. Kus asjakohane, on vastavate lahenduste kujunemist kajastatud keskkonnamõjude peatükis (ptk 9).

Tapa valla ruumilist arengut mõjutavad ka teatud **planeerimisotsused, mis langetatakse n-ö väljaspool valla üldplaneeringut**, kuid mille võimaliku mõjuga peab üldplaneeringu koostamisel arvestama. Seejuures mõjutavad Tapa valda kaudselt ka väljaspool Tapa valla halduspiire toimuvad arengud (nt vallaga piirneva Kaitseväe keskpõlügeni arendus läbi vastava eriplaneeringu).

Sellistest väljastpoolt üldplaneeringut (tulenevatest planeerimisotsustest üheks olulisemateks võib pidada riigimaantee Tapa linna ümbersõitu Pärnu-Narva suunalise transiidi ümbersuunamiseks Tapa linna elamupiirkonnast. Nimetatud perspektiivne maanteetrass on kantud Lääne-Viru maakonnaplaneeringusse, kuid tänasel päeval puudub kindlus, kas ja millises ajalisel perspektiivis ümbersõit realselt rajatakse. Ümbersõitude rajamise realiseerumine sõltub riigimaanteede arendamise eest vastutavate ametkondade võimalustest ja otsustest. Seetõttu peab arvestama kahe alternatiivse arengutsenaariumiga liikluskorralduse kujunemisel: Tapa linna ümbersõitu ei rajata või Tapa linna ümbersõit rajatakse. Esimesel juhul on Tapa linna tänavavõrk jätkuvalt seotud olemasoleva riigimaanteega ning linna lõunaosa läbib transiitliiklus.

Ümbersõidu rajamise järgselt Tapa linna läbiv liiklus väheneks. Ühelt poolt parandaks see olemasoleva maantee äärsete aladel elukeskkonna kvaliteeti ning tänane maanteelõik kujuneks oma funktsioonilt Tapa linna sisetänavaks. Teisest küljest avaldub negatiivne keskkonnamõju uue maanteetrassi asukohas. Maanteetrass läbib tänasel päeval suhteliselt vaikset elamupiirkonda (Laane tänava äärsed elamud) ning poolitaks Tapa linna elanike puhkealaks kujunenud Rotimetsa. Liiklusrõhu taseme tõus on seetõttu sealsetel elamumaadel ja puhkealal eeldatavalt märkimisväärne. Arvestama peab ka majanduslike mõjudega. Ümbersõidu rajamise majanduslik eesmärk on eelkõige lühendada transiitliikluse teekonda ning tõsta liikumiskiirust. Selle positiivse majandusliku mõju välja toomisel peab aga arvestama, et Pärnu-Rakvere-Sõmeru mnt liiklussagedus on ka ühes linna suunduva liiklusega (ehk selle liiklusega, mis perspektiivsele ümbersõidule ei suunduks) pigem mõõdukas - 2638 sõidukit ööpäevas -, mis teeb ümbersõidu rajamise majandusliku tasuvuse küsitavaks. Maanteeameti kaardirakenduse kohaselt ei ole tegu ka liiklusõnnetuste rohke teelõiguga. Linna ümbersõidu rajamisel võib olla teatav majanduslik mõju Tapa linna ettevõtetele (läbivast transpordist tulenevale kliendibaasile orienteeritud äritegevusele), kuid selle hindamine on keeruline. Kaudse sotsiaal-majandusliku mõjuna saab välja tuua, et reserveeritud maanteetrass hõlmaks maaressursi, mis Tapa linna tervikliku arengu seisukohast sobib linna lähipuhkealaks (nimetatud Rotimets) ning teatud ulatuses ka uute elamute rajamiseks (väärtuslik elukeskkond olemasolevate väikeelamutega piirnevalt ning loodusliku puhkeala vahetus läheduses).

Ümbersõidu rajamisele ei ole üldplaneeringu koostamise ja selle KSH protsessis leitud põhjendusi, mis kaaluksid üles uue maanteetrassi rajamisega kaasnevad negatiivsed aspektid (uue tee rajamise keskkonnamõjud, maa aktiivsest kasutusest välja jätmine, trassi äärde jäävate olemasolevate elamute halvenev elukeskkond jm). Maakonnaplaneering küll sõnastab, et ümbersõit on maakonna arengu seisukohast vajalik, kuid ei selgita (põhjenda) ümbersõidu vajadust ega analüüsi selle võimalikke alternatiive/mõjusid.

Üldplaneeringu koostamisel on seega jõutud järeldusele, et piirkonna arengu seisukohast on eelistatud arengutsenaarium jätkamine senise teedevõrguga. Vastavas osas on võimalikud lähenemise korrektuurid, kui saadakse täpsem nägemus riiklikest/regionaalsetest arenguplaanidest koos nende (kohalike huvide üles kaaluvate) põhjendustega.

7 EELDATAVALT MÕJUTATAVA KESKKONNA KIRJELDUS

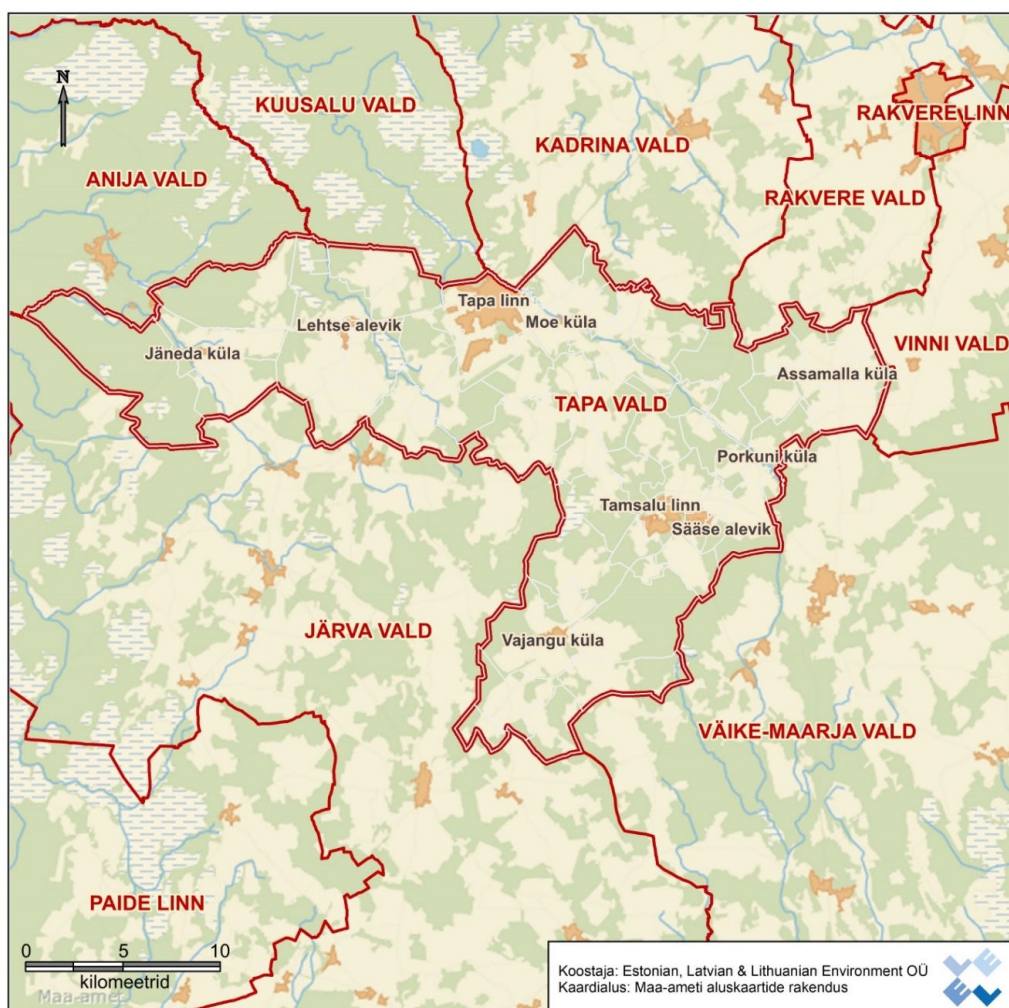
7.1 Asukoha üldiseloomustus

Tapa vald paikneb Lääne-Viru maakonna lääneosas. Vald piirneb idas Lääne-Virumaa valdadega, (Kadrina, Rakvere, Vinni ja Väike-Maarja vallaga) ning läänes Harjumaa valdadega (Kuusalu ja Anija vallaga) ning Järvamaa Järva vallaga.

Tapa vald käesoleva aja piirides on tekkinud endiste Tapa ja Tamsalu valdade ühinemise teel 2017. aastal. Eelnevalt, 2005. aastal, liitusid Tapa linn, Lehtse vald ning enamused Saksi vallast Tapa vallaks. See teeb valla suuruselt teiseks omavalitsuseks Lääne-Viru maakonnas.

Valla territooriumi suurus on 481,3 km².

Tapa vallas on 2 linna (Tapa ja Tamsalu), 1 alevik (Lehtse) ja 55 küla. Valla keskus paikneb Tapa linnas, mis on ühtlasi valla suurim asula.

Joonis 2. Tapa valla asukoht ja piirid¹

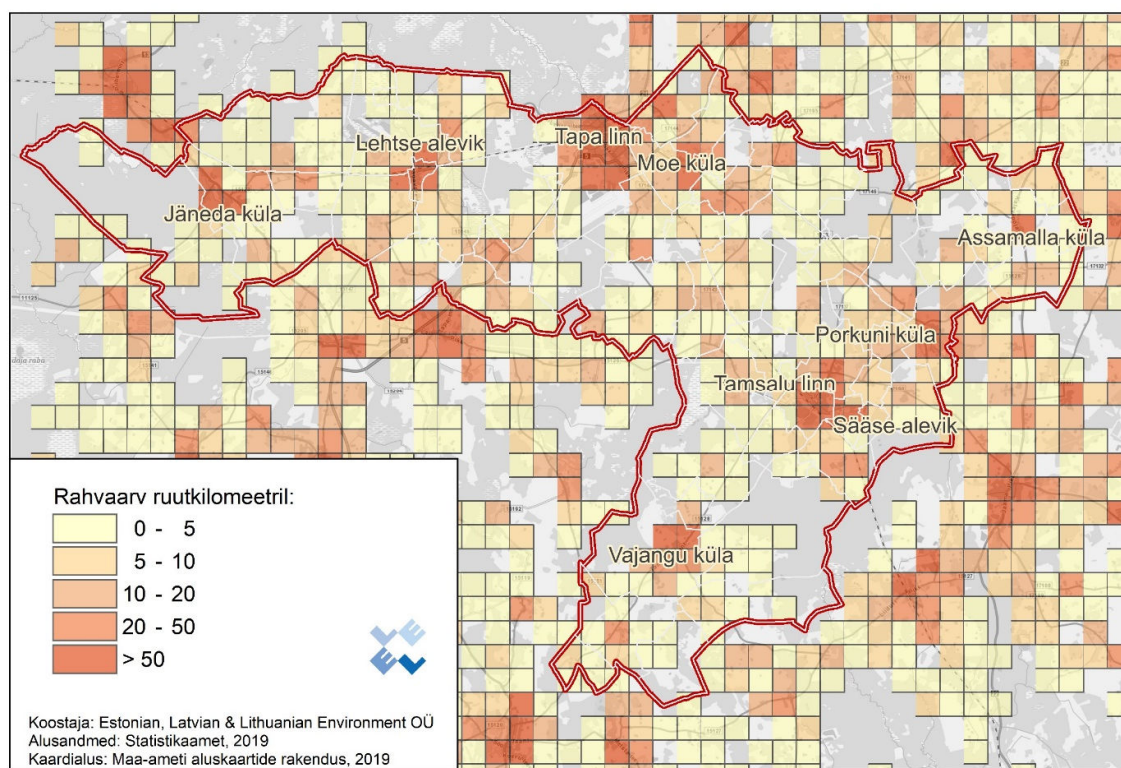
¹ Kaardil kajastatud Sääse alevik liideti septembris 2021 Tamsalu linnaga.

7.2 Sotsiaalne keskkond

Tapa valla rahvaarv on Statistikaameti andmetel 01.01.2019 seisuga 10 902. Tapa linnas oli 01.01.2019 seisuga 5316 elanikku ning Tamsalu linnas, oli 2103 elanikku². Rahvastikuregistri andmetel on valla rahvaarv 10648 elanikku (01.01.2021).

Elanike arv on Tapa vallas viimastel aastatel püsivalt vähenenud ning ka üldplaneeringu ajalises perspektiivis on tegu pigem kahaneva ja vananeva rahvastikuga piirkonnaga. Perioodil 2013-2017 on valla rahvaarv vähenenud keskmiselt 1,5% aastas (mis on ligikaudu 180 inimest aastas) ja seda nii negatiivse loomuliku iibe kui väljarände tõttu.

Valdava osa valla pindalast hõlmavad hajaasustusega maapiirkonnad, kuid ligikaudu 68% valla elanikkonnast koondub valla kahte keskuslinna (Tapa ja Tamsalu). Tapa vallas tervikuna on asustustihedus 22,7 in/km², kuid väljaspool linnu on näitaja vaid 7,6 in/km².³ Rahvastiku jaotumist kirjeldab allolev joonis (Joonis 3).

Joonis 3. Elanikkonna paiknemine Tapa vallas ja selle piiridel (1x1 km jaotus, 2018. a)

Maakonnaplaneeringute koostamise ajal tellitud teenuskeskuste uuringu⁴ kohaselt on Lääne-Virumaal kõrgeima (neljanda) tasandi teenuskeskuseks Rakvere linn, kus on kättesaadavad kõik sellele tasandile iseloomulikud avalikud teenused peale maakondliku tervisespordikeskuse, milleks on uuringu kriteeriumite kohaselt Tapa vallas asuv Tamsalu spordikompleks. Järgmise ehk kolmanda tasandi teenuskeskusteks on uuringu põhjal loetud Tapa linn, mis rahuldab ka osa Järvamaa elanike vajadustest. Tapa linn teenindab 10 paikkonda, sh 5 Järvamaa paikkonda. Samuti vastab kolmanda tasandi teenuskeskuse kriteeriumitele Tamsalu linn, mis teenindab uuringu kohaselt 4 paikkonda.

² Statistikaamet, 2019

³ Statistikaamet, 2019

⁴ Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringu keskus RAKE, 2015

Kolmanda tasandi teenuspiirkonna keskustes on olemas valdav osa kohalikest kvaliteetteenustest – lasteaed, gümnaasium, kultuurikeskus, esmatasandi tervishoiukeskus (perearst), apteek, hooldekodu eakatele, päästekomando jm. Olulisemad kohaliku tasandi keskused on veel Jäneda, Lehtse, Moe, Vajangu, Assamalla ja Porkuni.

Olulisematest sotsiaalobjektidest asuvad Tapa vallas Tapa gümnaasium, Tamsalu gümnaasium ja Tapa Keelekümbluskool (end. Vene Põhikool), põhiharidust annavad ka Vajangu Põhikool, Lehtse kool ja Jäneda kool. Viimases kahes on ka lasteaia osa, lisaks tegutseb Tapal kaks lasteaeda ning Tamsalus üks. Vallas on muusika- ja kunstikool ning spordikool, Tapa ja Tamsalu linnas ka spordikeskused.

Vallaelanike vaba aja veetmist korraldab Tapa Valla Kultuurikeskus, mille koosseisus tegutsevad vabaajakeskused ja muuseumid: Tapa kultuurikoda, Tamsalu kultuurimaja, Lehtse kultuurimaja, Tapa Muuseum, Porkuni Paemuuseum.

Raamatukogunduse teenust pakub Tapa Vallaraamatukogu, millel on filiaalid Moel, Lehtses, Jänedal, Tamsalus, Vajangul ja Assamallas.

Valla spordi elu korraldab Tapa Valla Spordikeskus ja põhilised spordirajatised asuvad Tapa ja Tamsalu linnades: Tapa spordikeskus, Tapa linna staadion, Tapa Gümnaasiumi staadion, Tamsalu Spordikompleks koos ujulaga ja Tamsalu Gümnaasiumi staadion. Jäneda külas asub spordihoone. Lähiaastatel on kavas Tapale ujula ehitamine.

Vallas on viis üldhooldekodu - Tapa hooldekogu, Viru Haigla hooldekodu, Säase hooldekodu, Imastu hooldekodu ja Pruuna Mõisa hooldekodu. Porkuni külas asub riigikool erivajadustega lastele. Tapal töötab kasvuraskustega noorukite kool Maarjamaa Hariduskolleeium.

Ettevõtlus on Tapa vallas seotud eeskätt veonduse ja laonduse, töötleva tööstuse, põllumajanduse ja teenindusega. Oluliste tööandjatena saab nimetada näiteks järgmisi: Eesti Kaitseväge (riigikaitse), E-Betoonelement OÜ (ehitusmaterjalide tootmine), Universal Industries OÜ (autovaruosade tootmine), Segers Eesti OÜ (õmblustööstus), Tamsalu EPT AS (metallitööstus), Tapa Mill OÜ (puidutööstus), Leonhard Weiss OÜ (raudteeinfrastruktuuri ehitus), Operail AS (raudteeveeremi ehitus ja remont), Eesti Raudtee AS (raudtee infrastruktuur), Leventek OÜ (puidutööstus), Võhmuta PM AS (põllumajandus), JK Otsa Talu OÜ (põllumajandus), Porkuni Kool.

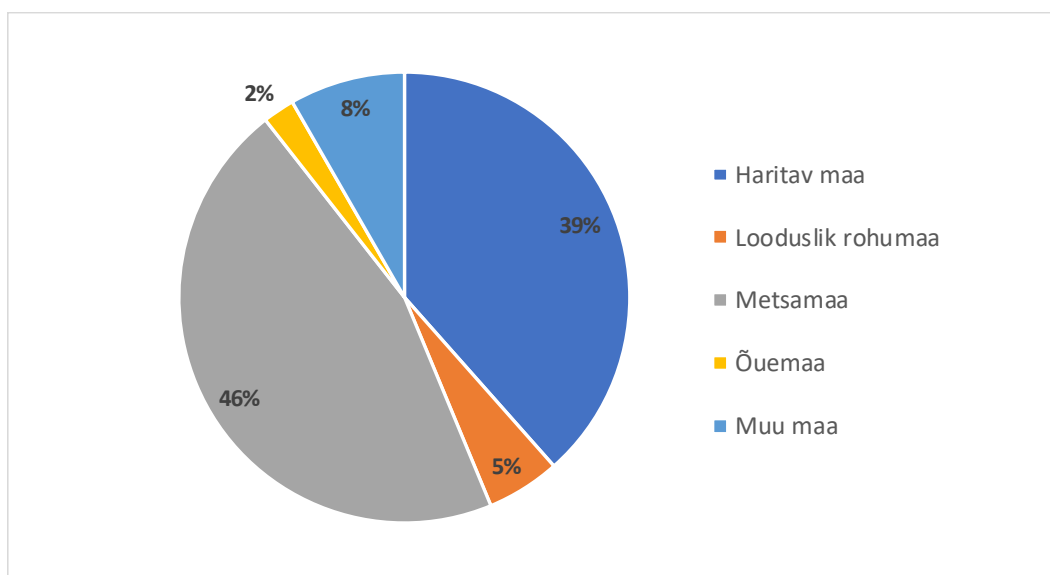
Tööstuspargid on loodud Tamsalus ja Tapal - raudtee suhtes logistiliselt heas asukohas. Tapa linn on oluline raudtee sõlmpunkt, kus saavad kokku Tallinn-Tapa, Tapa-Narva ja Tapa-Tartu raudteeliinid. Valda läbivad raudteeliinid on olulised nii reisijate- kui kaubaveo poolest.

Tapa vald on ka oluline riigikaitse tugipunkt, kus asub Eesti Kaitseväge 1. Jalaväebrigad ja selle koosseisus NATO partnerriikide üksused. Vallaga piirneb Kuusalu valla territooriumile jääv Kaitseväge keskpõlvkonn.

7.3 Maastik, maakasutus ja maavarad

Tapa vald jääb Pandivere kõrgustikule. Piirkonda iseloomustavad moreenitasandikud ja nende vahele jäävad oosid ja otsamoreenid.

Kõlvikulise koosseisu alusel moodustavad veidi üle poole valla territooriumist looduslikud või looduslähedased alad - metsamaa ning looduslik rohumaa (Joonis 4). Ligi 40 % valla territooriumist on haritav maa. Hoonestatud alade osakaal valla kogupindalal on suhteliselt väike.

Joonis 4. Maakatastrisse kantud maa Tapa vallas kõlvikute lõikes⁵

Vallas oli 26.08.2019 seisuga registreeritud 7650 katastriüksust pindalaga 47 966 ha. Maaüksuste jagunemine sihtotstarbe alusel on välja toodud alljärgnevas tabelis (Tabel 1). Valdavaks on vallas maatulundusmaad.

Tabel 1. Tapa valla maaüksuste jagunemine maa sihtotstarbe alusel⁶

Sihtotstarve	Maaüksuste arv	Pindala, ha
Maatulundusmaa	3 484	43 953
Transpordimaa	823	954
Elamumaa	2 696	887
Riigikaitsemaa	12	600
Tootmismaa	354	417
Sotsiaalmaa	124	252
Turbatööstusmaa	3	86
Veekogude maa	3	71
Mäetööstusmaa	4	56
Ärimaa	128	48
Sihtotstarbeta maa	10	15
Kaitsealune maa	2	10
Jäätmeoidla maa	7	6
KOKKU	7650	47 355

Pandivere kõrgustiku pinnakate on valdavalt õhuke (alla 5 m) ja kohati on aluspõhja karbonaatkivimid kaetud alla meetri paksuse pinnakattega. Mitmekümne meetrini ulatub pinnakatte paksus mattunud orgude (Porkuni) ja liustikutekkeliste pinnavormide (oosid, mõhnastikud, otsamoreenid) kohal. Pinnakattes on piirkonnas pindalaliselt kõige enam levinud moreen, esineb ka liiva ja turvast.

⁵ Maa-ameti maakatastri andmed 02.01.2019

⁶ Maa-ameti maakatastri andmed seisuga 26.08.2019

Õhukese pinnakatte (Kvaternaarisetete all) lasuvad Ordoviitsiumi lubjakivid, valla lõunaosas ka Siluri lubjakivid. Väljavõte Tapa valla aluspõhja läbilõikest (põhi-lõuna suunaliselt) on esitatud alljärgneval joonisel (Joonis 5).

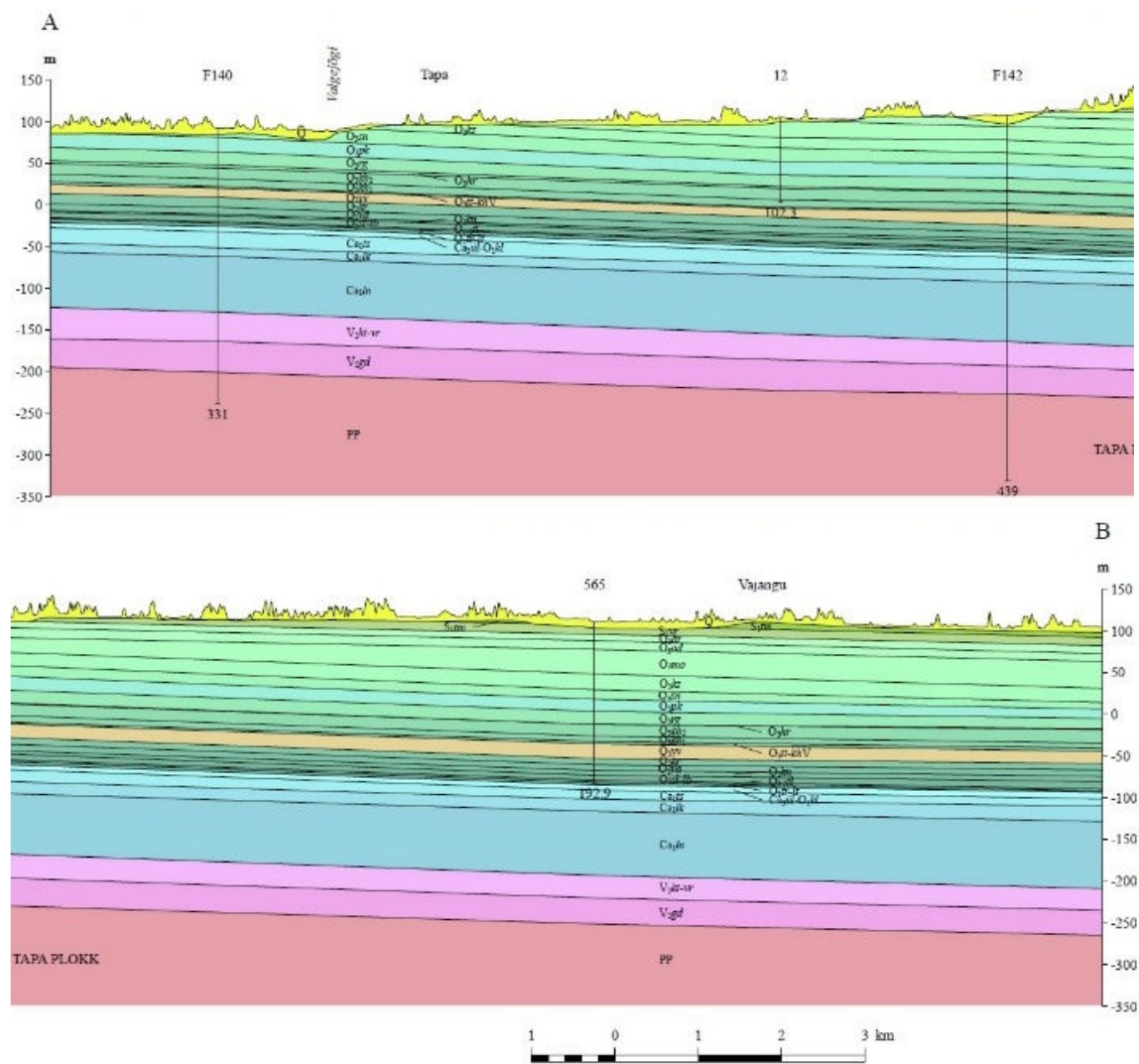
Maavaradest leidub vallas kruusa, liiva, lubjakivi ja turvast. Tapa vallas asuvate maardlate ja taotletavate mäeeraldiste nimekirjad on esitatud Tapa valla üldplaneeringu seletuskirja lisa 2 „Kehtivad piirangud“ jaotuses „Maavarade kasutamine“. Maardlad on kantud ka üldplaneeringu maakasutuskardile ning neid ei ole seetõttu KSH aruandes täiendavalt üles loetletud.

Kooskõlas kehtiva Eesti standardiga jaotakse Eesti pinnas radooniriski tasemelt madalaks (pinnaseõhu Rn-sisaldus < 10 kBq/m³), normaalseks (10–50 kBq/m³), kõrgeks (50–250 kBq/m³) ja eriti kõrgeks (> 250 kBq/m³). Esialgse Eesti radooniriski levilate kaardi⁷ alusel asub Tapa vald normaalse radooniriski alal. Eesti pinnase radooniriski ja looduskiirguse atlase⁸ alusel on maksimaalne ²²²Rn-sisaldus piirkonna pinnaseõhus vahemikus 10-150 kBq/m³ ehk suures ulatuses varieeruv (madalam valla lääneosas, kõrgem Tapa linna piirkonnas). Üheks põhjuseks on siinkohal see, et kõrge radooniriskiga alade piirkondade hulka kuuluvad sageli karsti levilad ja tektooniliste rikete vööndid. Tapa lähedal samanimelises rikkevööndis paiknevates uuringupunkides on tuvastatud RnM-sisaldus 131 kBq/m³, samal ajal kui pinnast moodustavas moreenis ei ületa RnG-sisaldus 40 kBq/m³ piiri⁹.

⁷ Eesti Geoloogiakeskus, 2004

⁸ Eesti Geoloogiakeskus, 2017

⁹ Eesti Geoloogiakeskus, 2017

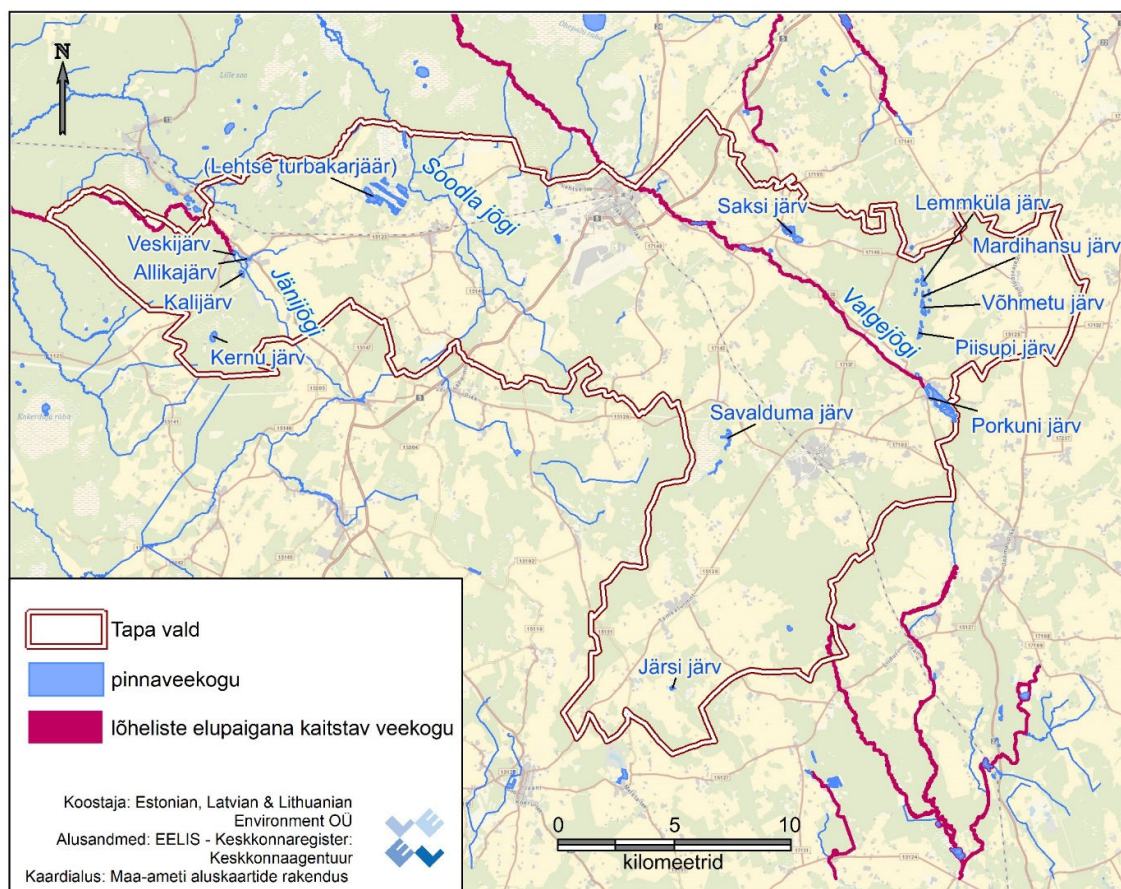

Joonis 5. Väljavõtted Eesti geoloogilise baaskaardi läbilõikest (Maa-amet, 2010)

7.4 Pinna- ja põhjavesi

Tapa vald jääb suuremas osas Lääne-Eesti vesikonda, osaliselt ka Ida-Eesti vesikonda. Vald asub Pandivere kõrgustikul, mis on veelahkmeks Peipsi järve, Soome lahte ja Riia lahte suubuvatele jõgedele.

Pinnaveekogud koonduvad eelkõige valla põhjaossa, mida läbivad valla suuremad vooluveekogud – Valgejõgi (VEE1079200), Soodla jõgi (VEE1087000) ja Jänijõgi (VEE1085000) koos neisse suubuvate ojade ja kraavidega (Joonis 6). Valla põhjapiiril voolab lisaks Mustjõgi (VEE1085700), lõunapiiril Ambla jõgi (VEE1084200) ning valla lõunaosas saab alguse Põltsamaa jõgi (VEE1030000).

Joonis 6. Tapa valla pinnaveekogud

Valgejõgi kogu ulatuses ning Jänijõgi Jäneda Vesikijärve paisust suubumiseni Jägala jõkke on kantud lõhe, jõforelli, meriforelli ja harjuse kudemis- ja elupaikade nimistusse¹⁰. Soodla jõgi kuulub nimistusse lõigus Soodla paisust suubumiseni Jägala jõkke, vastav lõik jääb Tapa vallast väljapoole, allavoolu.

Suurimad looduslikud seisuveekogud on Porkuni järv (VEE2033500), Saksi järv (VEE2022300) ja Savalduma karstijärv (VEE2033410). Neile lisaks leidub vallas mitmeid teisi looduslikke (Jäneda Kalijärv, Imastu allikajärv, Kõrveküla Kernu järv, Kalle järv) ja tehisseisuveekogusid (Moe paisjärv ja Vahakulmu järv Valgejõel, Jäneda Allikajärv ja Vesikijärv Jänijõel).

Tapa valla suuremad seisuveekogud Saksi ja Savalduma järv ning Savalduma karstiala on karstijärved, veetase sõltub hooajast, suvel kuivavad järved kokku ja suurveeajal on vett rohkem. Porkuni järv on allikatoimeline looduslik veekogu, millest saab alguse Valgejõgi. Ka Porkuni järve veetase kõigub sõltuvalt aastaajast ning aastast. Samuti on otseselt põhjaveetasemega seotud paljud teised väiksemad pinnaveekogud Tapa vallas (nt Imastu allikad).

Veekogude seisundi hoidmiseks ja parandamiseks on koostatud veemajanduskavad. Hetkel kehtivad vesikondade veemajanduskavad on koostatud perioodiks 2015-2021. Osana veekogude majandamisest toimub regulaarne veekogude seisundi hindamine. Tapa vallas on veekogu seisundi hinnang antud suurematele vooluveekogudele.

¹⁰ Keskkonnaministri määrus 15.06.2004 nr 73 „Lõhe, jõforelli, meriforelli ja harjuse kudemis- ja elupaikade nimistu“

Valgejõe seisund on lõigus Moe paisuni (veekogum 1079200_1) hinnatud 2017. aasta seisuga kesiseks ning lõigus Moe paisust Pikkojani (veekogum 1079200_2) heaks¹¹. Vooluveekogude kesise seisundi peapõhjuseks on kalade rände piiramine veekogu paisutamise tõttu. Jänijõe (veekogum 1085000_1) seisund on hinnatud kesiseks samal põhjusel, lisaks on veekogu seisund kesine füüsikalise-keemiliste kvaliteedinäitajate (N-üld sisalduse) osas. Soodla jõgi Soodla veehoidlani (veekogum 1087000_1) on hinnatud halvas seisundis olevaks. Nii, nagu teiste valda läbivate veekogude puhul, on seisund mõjutatud eelkõige veekogu paisutamisest ning halba seisundisse hinnatud kvaliteedielement on kalastik.

Veemajanduskava eesmärk on saavutada meetmeprogrammiga vesikonna hea seisund. Meetmeprogrammis on kirjeldatud vastavad veekogude kasutamise ning kaitse meetmed. Veemajanduskavades toodud meetmed Tapa valla veekogudele on suunatud hüdro-morfoloogiliste muutuste mõju vähendamisele paisutatud jõelõikudel ning hajukoormuse vähendamisele põllumajandusest ja kuivendussüsteemidest.

Tapa valda ei ole määratud üleujutusohuga seotud riskipiirkondi¹². Samuti ei paikne vallas suurte üleujutusala-dega siseveekogude nimistusse kantud veekogusid¹³.

Tapa vald paikneb valdavas ulatuses Pandivere ja Adavere-Põltsamaa nitraaditundlikul alal, Pandivere piirkonnas (Joonis 7). Nitraaditundlikuks loetakse ala, kus põllumajanduslik tegevus on põhjustanud või võib põhjustada nitraatioonisisalduse põhjavees üle 50 mg/l või mille pinnaveekogud on põllumajanduslikust tegevusest tingituna eutrofeerunud või eutrofeerumisohus. Nitraaditundliku ala eripäraks paiknemine aluspõhjalise tuumikuga kõrgustikul, mida läbivad arvukad tektooniliste rikete võõndid ning paiknevad ulatuslikud karstialad, kus toimub intensiivne põhjavee varude täienemine. Nitraaditundlikule alale on veeseaduse alusel kehtestatud rangemad keskkonnakaitse-õuded põhja- ja pinnavee kaitseks.

Eesti põhjavee kaitstuse kaardi alusel jääb Tapa vald nõrgalt kaitstud kuni kaitsmata põhjaveega piirkonda¹⁴. Valla lääneservas on maapinnalt esimene põhjaveekompleks keskmiselt kaitstud.

Pandivere kõrgustikul on põhjavesi aluspõhjakivimeis 4-5 meetri sügavusel, olenevalt pinnamoest ka kuni 20 m sügavusel¹⁵. Põhjavesi liigub kõrgustiku laelt äärealade suunas ning voolab välja allikates ja jõeorgudes. Ligi 41 % infiltreerunud veest läheb sügavamate põhjaveekihtide toiteks.

Allikaid ja karstinähte esineb erinevates valla piirkondades. Välja saab tuua näiteks Savalduma karstiala, Einjärve ja Aniste karstinõo ja ajutised karstijärved, Võhmatu-Lemmküla-Porkuni karstijärvede ala ja Porkuni tõusuallikad, Assamalla karstiluha, Jäneda allikad ja allikajärve, Aegviidu Siniallikad, Imastu allikad, Moe allikad, Vahakulmu allikad, Saksi karstijärve.

Ühtlasi jääb Tapa vald valdavas ulatuses Pandivere ja Adavere-Põltsamaa nitraaditundliku ala Pandivere piirkonda. Vallas leidub mitmeid karstipiirkondi (nt Savalduma, Võhmetu-Lemmküla, Saksi, Assamalla jt).

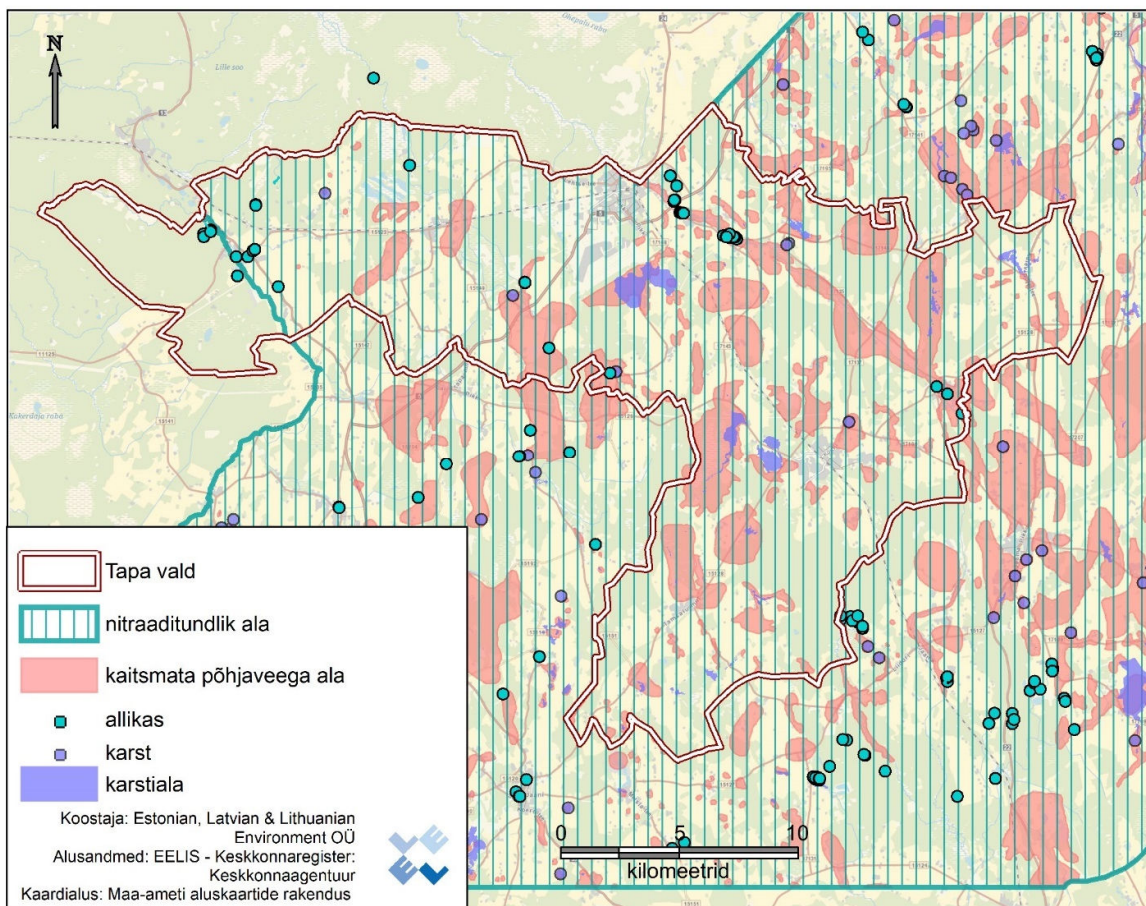
¹¹ Keskkonnaagentuur, 2019

¹² <https://www.envir.ee/et/uleujutusohupiirkonna-ja-uleujutusohuga-seotud-riskipiirkonna-kaardid>

¹³ Keskkonnaministri määrus 28.05.2004 nr 58 „Suurte üleujutusala-dega siseveekogude nimistu ja nendel siseveekogudel kõrgveepiiri määramise kord“ (RTL 2004, 72, 1192)

¹⁴ Eesti Geoloogiakeskus, 2001. Eesti põhjavee kaitstuse kaart 1:400 000

¹⁵ Tamsalu valla ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2017-2020-2029

Joonis 7. Põhjavee kaitse seisukohast olulised alad ja objektid

Piirkonnas on eristatud järgmised põhjaveekogumid (põhjaveekompleksid):

- Siluri–Ordoviitsiumi Pandivere põhjaveekogum Lääne-Eesti vesikonnas (14),
- Siluri-Ordoviitsiumi Pandivere põhjaveekogum Ida-Eesti vesikonnas (15),
- Ordoviitsium-Kambriumi põhjaveekogum Lääne-Eesti vesikonnas (4),
- Ordoviitsiumi–Kambriumi Virumaa põhjaveekogum Ida-Eesti vesikonnas (5a),
- Kambrium-Vendi põhjaveekogum (3).

Kvaternaari ladestu setetes leviv põhjavesi piirkonnas eraldi põhjaveekihti ei moodusta, kuna pinnakate on suhteliselt õhuke ja Kvaternaari ladestu esinev põhjavesi esineb mosaiikselts. Suurem tähtsus on nimetatud veekihil Moe ja Jootme külades¹⁶.

Piirkonna põhjaveekogumid on hinnatud heas koguselises ja keemilises seisundis olevaks (veemajanduskavades kajastatud seisuga). Erandiks on Siluri-Ordoviitsiumi Pandivere põhjaveekogum Ida-Eesti vesikonnas, mis on keemilise seisundi näitajate tõttu hinnatud halvas seisundis olevaks. Põhjaveekogumis seisundi hindamisel vaadeldud perioodil oli neljas põhjaveekogumi seirekaevus oluline nitraatide kasvusuundumus, kuigi nitraatide sisaldus neis seirejaamades oli oluliselt väiksem nitraatide kasvusuundumuse langusele pööramise punktist (40 mg/l).

¹⁶ Tapa valla ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2017 – 2028

Tapa valla veevarustus on tagatud peamiselt Ordoviitsiumi ning Ordoviitsium-Kambriumi põhjaveega, endise Tamsalu valla territooriumil on ka Siluri-Ordoviitsiumi veekihtidest toituvaid suurkaeve^{17,18}. Enamus valla väiketarbijaid saavad oma vee Siluri-Ordoviitsiumi põhjaveekompleksist, mis on reostuse eest kaitsmata või nõrgalt kaitstud.

Tapa vallas on kinnitatud põhjaveevaruga järgmised piirkonnad:

- Moe-II veehaare, O veekiht, tarbevaru 2000 m³/ööp, kehtib kuni 31.12.2033 (kasutamises olev vaba põhjaveekogus¹⁹ 1202 m³);
- Tapa linna O-Ca põhjaveekihi tarbevaru 1500 m³/ööp, kehtib kuni 31.12.2033 (kasutamises olev vaba põhjaveekogus 1485 m³);
- Tamsalu veehaare O põhjaveekihi tarbevaru 800 m³/ööp, kehtib kuni 2025 (kasutamises olev vaba põhjaveekogus 565 m³);
- Tamsalu linna O põhjaveekihi tarbevaru 480 m³/ööp, kehtib kuni 2025 (kasutamises olev vaba põhjaveekogus 409 m³);
- Tamsalu veehaare O-Ca põhjaveekihi tarbevaru 360 m³/ööp, kehtib kuni 2025 (kasutamises olev vaba põhjaveekogus²⁰ 283 m³).

Keskonnaregistrisse on kantud 275 Tapa vallas paiknevat põhjaveehaaret, sealhulgas eramajapidamiste tarbepuurkaevud. Tapa valda väljastatud vee erikasutuslubade alusel on valla suurimad põhjavee tarbijad OÜ Tapa Vesi (ühisveevarustus), Tamsalu Vesi AS (ühisveevarustus), AS E-Betoelement ning vallas paiknevad suurfarmid.

Tapa vallas on Keskonnaregistrisse kantud 6 jääkreostusobjekti, millest nelja puhul on KSH aruande koostamise ajaks reostus likvideeritud/ohutustatud ja kahe puhul suures osas likvideeritud (Tabel 2). Need viimatinimetatud kaks objekti on Tapa lennujaama jääkreostusobjekt ning Tamsalu liipriimmutustehase põhjaveereostus.

Tapa sõjalennuvälja jääkreostusobjekt hõlmab suurt osa Tapa linnast (kogupindala 1692,7 ha). Lennuvälja paiknes õhukese pinnakattega aluspõhja kõrgendikul, kust reostus liikus maapinnalähedases põhjavees lennuväljast lääne, põhja, ida poole. Riskipiirkondadeks olid ja on ka praegu Tapa keskveevarustuse ja üksikettevõtete Ordoviitsiumi-Kambriumi veekihtide suurkaevud, mis tänaseks on reservis või likvideeritud²¹. Saasteaineteks on polütsüklilised aromaatsed süsivesinikud, fenoolid ja BTEX. Jääkreostusobjekti seire näitab jätkuvalt Tapa sõjaväljalennuvälja põhjaveereostusega ala teatavat reostatust naftasaadustega, mida peab ka edaspidi perioodiliselt jälgima.

Tamsalu liipriimmutustehase jääkreostuseks on/oli põlevkiviõliga reostunud maapinnalähedaste veekihtide põhjavesi. Kuigi reostusallikas (mahutid) on likvideeritud, ei ole andmeid mahutite aluse pinnase seisundi kohta²².

¹⁷ Tamsalu valla ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2017-2020-2029

¹⁸ Tapa valla ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2017 – 2028

¹⁹ Põhjaveebilansi 2017.a aruande alusel

²⁰ Põhjaveebilansi 2017.a aruande alusel

²¹ AS Maves, 2018

²² AS Maves, 2018

Tabel 2. Tapa valla jääkreostusobjektid²³

Nimetus	Asukoht	Ohu liik	Seisund	Staatus
Tapa Veduridepoo (JRA0000015)	Operail AS, Tapa linn	Pinnas	Jääkreostus on aruande/info alusel likvideeritud	Riiklik
Tapa Vagunidepoo (JRA0000019)	Eesti Raudtee AS, Tapa linn	Pinnas	Jääkreostus on aruande/info alusel likvideeritud	Riiklik
Tapa Männiku raketidivisjon (JRA0000223)	Ilmastu küla, Tapa vald	Pinnas	Jääkreostus on aruande/info alusel likvideeritud	Kohalik
Tapa lennuväli (JRA0000001)	Tapa linn	Põhjavesi	Jääkreostus suures osas likvideeritud	Eriti ohtlik
Tamsalu liipriimutustehase põhjaveereostus (JRAJRA0000067)	Tamsalu linn	Pinnas	Jääkreostus suures osas likvideeritud	Riiklik
Endise Põdrangu sohvoosi mürgiladu (JRA0000224)	Põdrangu küla, Tapa vald	Pinnas	Jääkreostus on aruande/info alusel likvideeritud	Kohalik

7.5 Välisõhu seisund ja müratase

Informatsioon üldise välisõhu kvaliteedi kohta antud piirkonnas puudub. KSH eksperdile teadaoleva info põhjal välisõhu kvaliteedi ja müra seirejaamad vallas puuduvad.

Välisõhu seisundit mõjutavaks inimtekkeliseks teguriks valla territooriumil on välisõhu saasteloaga ja keskkonnakompleksloaga käitised. Keskkonnaameti keskkonnateenuste portaali²⁴ ning keskkonnaregistri andmetel on Tapa vallas välisõhu saasteallikateks katlamajad (Tapa ja Tamsalu linnades ning Porkunis), veise- ja seafarmid (Vajangu külas, Kuie külas, Patika külas, Raudla külas), tanklad (Tapa linnas) ning tööstusettevõtted.

Õhusaasteload on väljastatud Tapa vallas järgmistele ettevõtetele ja asutustele: N.R. Energy OÜ (Tapa linn), Iris Fiber OÜ (Saiakopli küla), OÜ E-Betoonement (Tamsalu linn), OÜ Tapa Mill (Tapa linn), OÜ Jäneda puit (Jäneda küla), AS TREV-2 Grupp (Kõrveküla küla), Operail AS Tapa depoo (Tapa linn), Universal Industries OÜ (Tapa linn), Tiigi Keskus AS (Tamsalu linn), Tamsalu EPT AS (Tamsalu linn), Kuie Põllumajandusühistu, Võhmata PM AS (Vajangu küla), Ermo Sepa talu (Patika küla), Tamsalu Kalor AS (Tamsalu linn ning Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus (Tapa linn)).²⁵

Paiksetest heiteallikatest on enim mõjutatud Tapa linna piirkond. Valla maapiirkondades on peamisteks õhuheiteallikateks loomapidamisettevõtted. Lisaks peab arvestama eramajapidamistest tuleneva välisõhuheitega, eelkõige hoonete kütmisega.

Välisõhu seisundit mõjutavad ka vallas asuvad maanteelõigud, seda nii läbi sõidukite heitgaaside kui teede pinnalt ja autorehvidelt pärinevate tahkete osakeste. Eriti häirivaks võib suvistel kuivadel

²³ Keskkonnaregister (27.09.20)

²⁴ Keskkonnaameti e-teenuse avalik info <https://eteenus.keskkonnaamet.ee/> (27.08.2019)

²⁵ KOTKAS (27.09.20)

hooaegadel olla kruuskattega teedelt lenduv tolmu, mistõttu väikeste kruusateede panus välisõhu saastetasemesse võib olla kohati suurem suure liiklusedusega riigimaanteedest.

Välisõhu mürakaarti piirkonnas eksperdile teadaolevalt koostatud ei ole. Müratasemesse panustavad eeldatavalt eelkõige liikustrassid ja riigikaitsealad/rajatised.

Suurima liiklustihedusega (keskmiselt 2540 sõidukit ööpäevas 2018. a andmetel) on valda läbiv Pärnu-Rakvere-Sõmeru põhimaantee. Valda läbib suhteliselt tiheda liiklusega raudtee ning Tapal on raudtee sõlmjaam, mis samuti mõjutab (eelkõige kaubarongiliiklus) teatud määral valla mürataset.

Tapa valla piiresse jäävatest riigikaitsealadest objektidest tuleb välja tuua Tapa linnak ja välja arendamisel olev lähiharjutusalala. Lähiharjutusalal ei toimu laskmisi lahingmoonaga, kuid kasutusel on imitatsioonivahendid, mis tekitavad müra ja suitsu. Samuti tekitab müra rasketehnika liikumine (sealhulgas liikumine juurdepääsuteedel). Tapa lähiharjutusalalt tulenevat müra on käsitletud 2016. a keskkonnamõjude eksperthinnangus²⁶. Eksperthinnang toob välja, et lähiharjutusalal õppuste läbi viimisega kaasneb piirkonna mürataseme tõus, kuid ülenormatiivse mürataseme esinemine väljaspool lähiharjutusalala piire paiknevate majapidamiste juures on vähetõenäoline. Eksperthinnangus pole siiski täpsustatud, milliseid norme silmas on peetud. Atmosfääriõhu kaitse seaduse alusel militaarmürale normtasemeid seatud ei ole.

Väljaspoole valla piiri jääb, kuid siiski piirkonda mõjutab, Kuusalu vallas paiknev Kaitseväe keskpõlvüra. Keskpõlvüra tulenevat müra on hinnatud keskpõlvüra riigi eriplaneeringu keskkonnamõju hindamise raames²⁷, samuti on alale 2015. a kasutuskoormuse andmete põhjal koostatud mürakaart²⁸. Mürakaardi kohaselt jäi keskpõlvüra tulenev keskmine hinnatud päevane müratase Tapa valla piires valdavalt alla 55 dB, Tapa linnas ja sellega piirnevalt alla 45 dB. Maksimaalses olukorras (maksimaalne laskude/lõhkamiste arv päevas) võib päevane hinnatud müratase ulatuda Tapa linna põhjaosas vahemikku 50-55 dB. Öised müratasemed on madalamad. Võrdluseks võib tuua, et tööstusmüra päevane piirväärtus elamute juures on 60 dB. Tegu on siiski ühe konkreetse aasta põhjal teostatud modelleerimise tulemusega, milles olid teatavad andmelüngad. Eriplaneeringu KSH raames teostatud müra modelleerimine iseloomustab eelkõige perspektiivselt kavandatavaid tegevusi ja sellega kaasnevat mürataseme tõusu. Tegevusega kaasnevate mõjude hindamiseks töötati välja kaks erinevat suurõppuse stsenaariumi, mis iseloomustavad suurõppust, ning lisaks nõu keskmise kasutuspäeva ja -öö kirjeldus, mille alusandmetena kasutati 2017. a kasutuskoormuse andmeid. Mürauringu tulemused olid kokkuvõtlikult järgmised. Suurõppuse olukorras pataljoni liikumisel lõunast põhja (Tapa valda enam mõjutav stsenaarium) jääb väljaspool keskpõlvüra piire 55 dB ja sellest kõrgema müratasemega tsooni Tapa linn, Lehtse alevik ja Patika küla. 60 dB müratase siiski Tapa linna ja Lehtse aleviku peamiste elamupiirkondadeni ei ulatu. Keskmise väljaõppepäeva päevase aja müratase langeb 55 dB-ni umbes 3–5 km kaugusel keskpõlvüra piirist ning tihedamalt asustatud elamupiirkondi sellesse tsooni ei jää. Öisel ajal jääb müratase väljaspool keskpõlvüra piire valdavalt alla 45 dB, paiguti saavutatakse 45 dB tase kuni 0,5 km kaugusel piirist.

Lisaks esineb vallas tavapäraselt olumüra ning põllumajanduslikust tootmisest tulenevat müra. Olumüra tuleneb inimeste igapäevasest elutegevusest (muru niitmine, koerte haukumine, inimeste suhtlus jne) ning vastab vallas eeldatavalt tavapäraste asulate tasemele. Põllumajandusest tulenev müra pärineb peamiselt põllumajandusmasinate töötamisest farmide territooriumitel ja põllumajandusmaadel, aga ka nt viljakuivatitest vms.

²⁶ Alkranel OÜ, 2016

²⁷ Alkranel OÜ, 2018

²⁸ Alkranel OÜ, 2016

7.6 Looduslikud alad ja looduskaitsealused objektid

Suhteliselt suure osa Tapa valla territooriumist hõlmavad looduslikud ja poollooduslikud alad – metsa- ja niidukooslused, väiksemas ulatuses ka märgalad.

Alljärgnev ülevaade looduskaitsealuste objektide kohta tugineb EELISE andmetel 2019. a septembri seisuga. Esitatud andmed võivad ajas ja ruumis muutuda.

Väärtuslikke elupaikasid (koosluseid) ja kaitsealuseid liike on inventuuridel kaardistatud eelkõige valla lääneservas Kõrvemaal, lisaks Valgejõe kallastel (poollooduslikud kooslused), Lemmküla-Võhmetu järvede piirkonnas ja Savaldumas (Savalduma ja Einmanni soo kooslused).

Tapa valla lääneosa jääb Kõrvemaa maastikukaitseala koosseisu. Kõrvemaa maastikukaitseala (registrikood KLO1000265) on moodustatud looduslike protsesside, maastiku ja elustiku mitmekesisuse, sealhulgas kaitsealuste liikide ning poollooduslike koosluste kaitsmiseks ja säilitamiseks. Kaitseala hõlmab liigi- ning elupaiga kaitse eesmärkidel moodustatud sihtkaitsevööndeid. Kaitsealal on rohkesti oose ja sandureid, samuti kaks mõhnastikku. Kaitseala ulatuslikud soo- ja metsaalad pakuvad turvalist elupaika inimpeglile loomadele, sealhulgas kaljukotkastele. Kõrvemaa on tihedalt seotud ka A. H. Tammsaare elu ja tegevusega.

Valla idaosas Porkuni ürgoru piirkonnas asub Porkuni maastikukaitseala (registrikood KLO1000270), mille kaitse eesmärkideks on: Porkuni-Neeruti oosistu lõunaosa maastikuilme säilitamine; Porkuni järve ja Võhmetu-Lemküla-Piisupi karstijärvede ja metsakoosluste kaitse ja tutvustamine; III kategooria kaitsealuse liigi - hariliku käoraamatu (*Gymnadenia conopsea*) kaitse; EÜ nõukogu direktiivi 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta I lisas nimetatud linnuliigi kaitse; EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta I lisas nimetatud elupaigatüüpide - vähe- kuni kesktoiteliste kalgiveeliste järvede (3140), karstijärvede ja -järvikute (3180*) ning aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga madalikuniitide (6510) ja II lisas nimetatud liigi elupaiga kaitse. Kaitse korraldamiseks on vastu võetud Porkuni maastikukaitseala kaitsekorralduskava aastateks 2015-2024.

Mõlema eelnimetatud maastikukaitseala osas on algatatud alade kaitse-eeskirja muutmine. Vastavate eelnõude kohaselt võivad muutuda kaitsealade piirid ja tsoneering.

Tapa valla lõunatipus on Põdrangu looduskaitseala (registrikood KLO1000714) ning Ilmandu hoiuala (registrikood KLO2000032). Looduskaitse ala, mille kaitse eesmärgiks on EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüüpide - liigirikaste madalsoode (7230) ning soostuvate ja soolehtmetsade (9080) kaitse.

Tapa vallaga piirdub põhjas, Tapa linna serval, ka Ohepalu looduskaitseala (registrikood KLO1000230), mille kaitse-eesmärk on kaitsta metsa-, soo- ja veeökosüsteeme, maastiku ja elustiku mitmekesisust, kaitsealuste liikide elupaiku ja kasvukohti ning Tapa-Pikassaare ja Ohepalu-Viitna oosistut.

Ülevaade kõigist Tapa vallas moodustatud kaitsealadest (looduskaitseala, maastikukaitseala, kaitsealune park) on esitatud alljärgnevas tabelis.

Tabel 3. Tapa valla kaitsealad

Registrikood	Objekti nimetus	Asukoht	Tüüp	Pindala, ha
KLO1000675	Aavere looduskaitseala	Tapa vald, Järsi küla; Väike-Maarja vald	looduskaitseala	60,8
KLO1000677	Alupere looduskaitseala	Tapa vald, Naistevälja küla, Uudeküla küla, Alupere küla	looduskaitseala	89,4
KLO1200282	Einmanni mõisa park	Tapa vald, Kursi küla	kaitsealune park	11,2
KLO1200345	Imastu mõisa park	Tapa vald, Imastu küla	kaitsealune park	8,8
KLO1200527	Jootme park	Tapa vald, Jootme küla	uuendamata piiridega park, puistu, arboreetum	3,6
KLO1000032	Jäneda allikad	Tapa vald, Jäneda küla	vana kaitsekorruga ala	5,5
KLO1200416	Jäneda mõisa park	Tapa vald, Jäneda küla	kaitsealune park	13,3
KLO1200299	Kuie mõisa park	Tapa vald, Kuie küla	kaitsealune park	3,7
KLO1000265	Kõrvemaa maastikukaitseala	Tapa vald, Raudla küla, Jäneda küla, Kõrveküla küla; Järva vald; Anija vald; Paide linn; Kose vald	maastikukaitseala	20653,4
KLO1000642	Lasila looduskaitseala	Tapa vald, Piisupi küla; Rakvere vald; Kadrina vald	looduskaitseala	314,7
KLO1200528	Linnape park	Tapa vald, Linnape küla	uuendamata piiridega park, puistu, arboreetum	2,1
KLO1200590	Moe pargi põlispuud	Tapa vald, Moe küla	uuendamata piiridega park, puistu, arboreetum	3,9
KLO1000544	Neeruti maastikukaitseala	Tapa vald, Piisupi küla; Kadrina vald; Rakvere vald	maastikukaitseala	1250,2
KLO1000230	Ohepalu looduskaitseala	Tapa vald, Tapa vallasisene linn; Kadrina vald; Tapa vald, Tapa vallasisene linn; Kuusalu vald	looduskaitseala	5934,6
KLO1000270	Porkuni maastikukaitseala	Tapa vald, Assamalla küla, Järvajõe küla, Piisupi küla, Porkuni küla, Vistla küla, Võhmetu küla, Koplitaguse küla, Lemmküla küla; Väike-Maarja vald; Rakvere vald	maastikukaitseala	1151,5
KLO1200425	Porkuni parkmets	Tapa vald, Porkuni küla	uuendamata piiridega park, puistu, arboreetum	102,3
KLO1200529	Pruuna mõisa park	Tapa vald, Tõõrakõrve küla	kaitsealune park	5,8
KLO1000714	Põdrangu looduskaitseala	Tapa vald, Araski küla, Kuie küla, Aavere küla, Kerguta küla, Põdrangu küla; Väike-Maarja vald	looduskaitseala	1258,9

Registrikood	Objekti nimetus	Asukoht	Tüüp	Pindala, ha
KLO1200317	Saksi park ja karstijärved	Tapa vald, Saksi küla	uuendamata piiridega park, puistu, arboreetum	4,2
KLO1000028	Savalduma karstiala	Tapa vald, Alupere küla, Savalduma küla, Kursi küla	vana kaitsekorruga ala	180,8

Eelpooltoodud kaitsealad hõlmavad endas ka Tapa vallas asuvaid ning vallaga piirnevaid Natura 2000 võrgustiku alasid:

- Kõrvemaa linnuala (EE0060171);
- Kõrvemaa loodusala (EE0060119);
- Porkuni loodusala (EE0060214);
- Ilmandu loodusala (EE0060210);
- Ohepalu loodusala (EE0020205);
- Ohepalu linnuala (EE0020205);
- Lasila loodusala (EE0060206);
- Neeruti loodusala (EE0060203).

Täpsem ülevaade Natura 2000 võrgustiku aladest ja nende kaitse-eesmärkidest on esitatud Natura eelhindamise peatükis (ptk 9).

Vastavalt Keskkonnaregistris esitatud informatsioonile on kavandamisel Porkuni metsa looduskaitseala.

Tapa valda jääb 14 looduskaitsealust üksikobjekti, neist 9 kaitsealust puud, 3 rändrahn, 2 allikat ja üks kuppelmaastiku element (Tabel 4).

Tabel 4. Kaitsealused üksikobjektid Tapa vallas

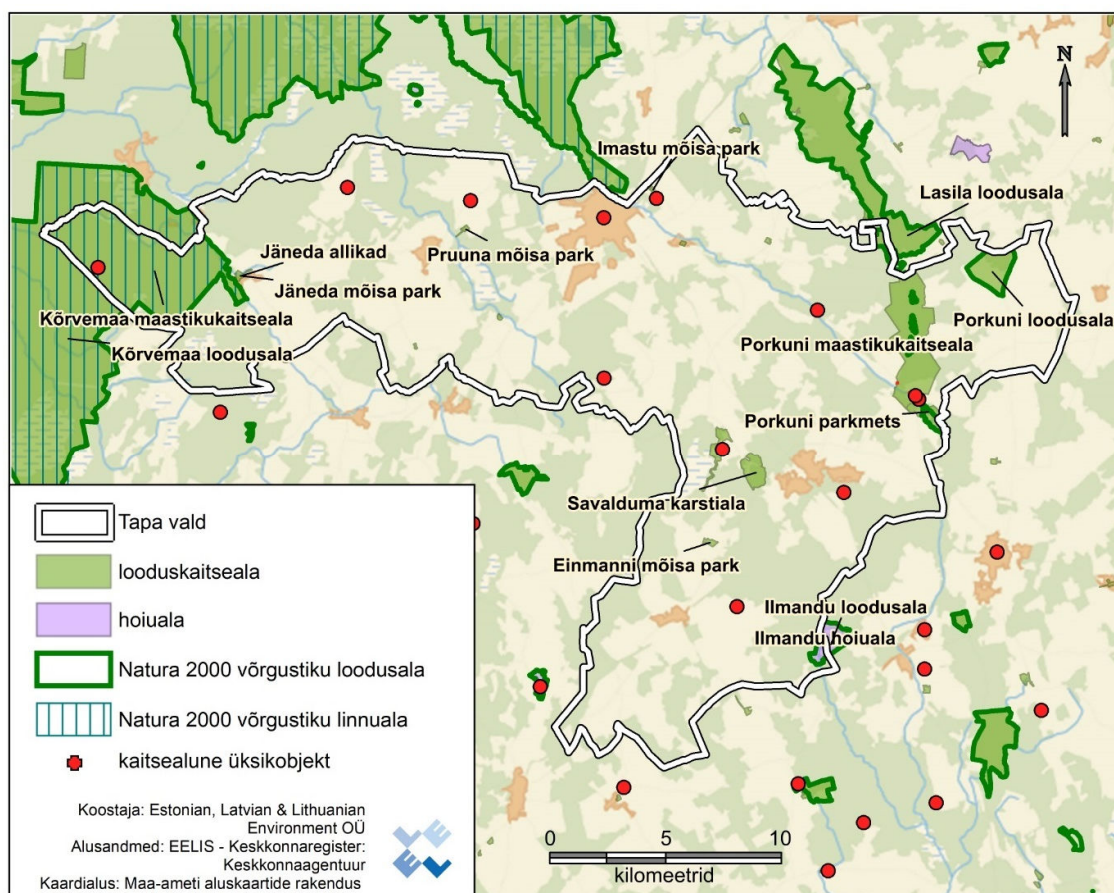
Nimetus	Tüüp	Registrikood	Asukoht
Rehesaare rändrahn; Saunasaare kivi	rändrahn ja kivikülv	KLO4000491	Kõrvküla küla, Kõrvemaa MKA
Patika kivi; Kaldamäe kivi	rändrahn ja kivikülv	KLO4000539	Patika küla
Lehtse kokkukasvanud tammed; Lehtse kaks paaristamme	puu ja puudegrupid	KLO4000738	Tõõrakõrve küla
Põldvahtrad; (Tapa põldvahtrad)	puu ja puudegrupid	KLO4000754	Tapa vallasisene linn
Imastu siniallikad	allikas	KLO4000549	Imastu küla
Karkuse jalakas	puu ja puudegrupid	KLO4000365	Karkuse küla
Kuusk-tuuleluud	puu ja puudegrupid	KLO4000709	Saiakopli küla
Künnapuud; (Pulmajalakad)	puu ja puudegrupid	KLO4001109	Savalduma küla
Porkuni määnd	puu ja puudegrupid	KLO4000430	Porkuni küla, Porkuni MKA
<i>Porkuni hõbepajud*</i>	<i>puu ja puudegrupid</i>	<i>KLO4000871</i>	<i>Porkuni küla, Porkuni MKA</i>
Tamsalu suur rändrahn; (Suur rändrahn; Tooma kivi; Toomaru e. Tooma talu suurkivi)	rändrahn ja kivikülv	KLO4001011	Metskaevu küla

Nimetus	Tüüp	Registrikood	Asukoht
Hobusepuu; Kuie pärn, (Kuiie hobusepuu)	puu ja puudegrupid	KLO4000193	Kuie küla, Kuie mõisa park
Konnavere allikad	allikas	KLO4000552	Lääne-Virumaa, Tapa vald, Imastu küla
Liivamägi ja Jaanitulemägi	pinnavorm	KLO4000272	Lääne-Virumaa, Tapa vald, Piisupi küla; Lääne-Virumaa, Tapa vald, Porkuni küla

**Porkuni hõbepajud on KSH aruande koostamise ajaks looduslike arengute käigus hävinenud (Keskkonnaameti andmed ja vastav märge Keskkonnaregistris). Objekti on jäetud siinsesse nimekirja, kuna seda pole jõutud veel ametlikult kaitse alt välja arvata (toimub eraldi menetlusena).*

Vallas on moodustatud kolm püsielupaika - Läpi käpaliste püsielupaik, Kernu metsise püsielupaik ja Koolme allikate käpaliste püsielupaik.

Tapa vallas on EELIS andmetel kaitsealuste liikide (nii I, II kui III kaitsekategooria taime- ja loomaliikide) leiukohti ka väljaspool nimetatud kaitsealasid. Liikide kaitse huvides ei ole KSH aruandes täpsemalt kirjeldatud eri kaitsekategooria liikide levialasid.

Joonis 8. Tapa valla looduskaitsealused objektid

7.7 Kultuurimälestised ja pärandkultuuriobjektid

Tapa vallas ei ole moodustatud ühtegi muinsuskaitseala.

Kultuurimälestiste riikliku registri alusel on Tapa vallas kümme ajaloomälestist. Kahes asukohas on terroriohvrite ühishauad (Tapa ning Tamsalu linnas), kahes asukohas on II maailmasõjas hukkunute ühishauad (Loksa külas, Tapa linnas). II maailmasõjas hukkunute matmispaigad on ka Vistla külas Sauvälja ning Vistla kalmistutel. Ajaloomälestisena on registrisse kantud ka Uudeküla kalmistu, Tapa vana kalmistu ning Tapa linnakalmistu. Tapa linnas asub ka Vabadussõjas invaliidistunute matmispaik koos mälestussambaga, mis on samuti ajaloomälestisena kaitse all.

Tapa vallas on arvele võetud 72 arheoloogiamälestist. Nende hulgas on suur osa kultusekive, samuti kalmistukohti, kalmeid, kivikalmeid, ohvrikive ning asulakohti, lisaks kaks hiiekohta ning Jäneda linnamägi.

Ehitismälestiste hulgas, mis Tapa vallas riikliku kaitse alla võetud on, on suur osa mõisahoonetel. Kaitse alla on võetud Jäneda mõisa, Imastu mõisa, Moe mõisa ja viinavabriku, Saksi mõisa, Einmani mõisa, Porkuni mõisa ja Võhmata mõisaga seotud hooned. Lisaks neile Lehtse ning Tapa raudteejaamade peahooned, üks 1927. aastal ehitatud hoone Tapal Pikk tn 10, Porkuni keskaegse linnuse varemed ja väravatorn, Kuie tuuleveski ja Lehtse mõisa varemed. Kokku on Tapa vallas 78 ehitismälestist.

Kunstimälestisena on kaitse alla võetud Aime Jürjo skulptuur 1969. aastast „Mängivad lapsed“ (Porkuni ema) Porkuni mõisahoonete vahel. Märkimisväärne kunstikogu, kus leidub hulgaliselt kaitsealuseid maale ning graafilisi lehti, on Porkuni koolil. Porkuni mõisa peahoones on neli kunstimälestisena kaitse alla võetud ahju/kaminahju. Tapa EELK Jakobi kirikus asuvad samuti kaitsealused esemed, nende hulgas näiteks tornikellad, alatarisein ja -maal, kantsel, mitmesugused armulauariistad ning mööbliesemed.

Porkuni linnuse väravatornis asub paemuuseum, kus on alates 1992. aastast üles seatud ekspositsioon eesti rahvuskivist. Tapa linnas asub Tapa muuseum, mille eesmärgiks on tutvustada Tapa linna ajalugu raudtee- ja sõjaväe- samuti vorstilinnana. Muuseum kogub ja talletab Tapa ajalooga seotud esemeid ning dokumente.

Lisaks on Tapa vallas kaardistatud rohkesti pärandkultuuriobjekte. Kokku on pärandkultuuriobjektide registrisse kantud 387 tervikuna või osaliselt Tapa valla piiridesse jäävat objekti. Pärandkultuuriobjektide all mõistetakse rahva eelnevate põlvete poolt loodud väärtusi, mis võivad olla nii inimese poolt loodud kui looduslikud. Need objektid ei ole riikliku kaitse all, kuna nad ei oma seniste hinnangute alusel riiklikku kaitset õigustavat ajaloolist, arheoloogilist, arhitektuurset, etnograafilist või kultuuriloolist väärtust. Selleks, et kultuurimärkidele siiski tähelepanu juhtida, on Riigimetsa Majandamise Keskus läbi viinud pärandkultuuri kaardistamise.

Tapa vallas on kaardistatud mõisahooned ja nende tegevuse ning mõisnike enestega seotud kohti (sh karja- ja jahimõisad), koolihooneid, teekohti, turbaauke, raudteetammisid, sildu, talukohti, sõjalisi objekte, lubjaahjusid ja paemurde, vanu teetähiseid, kohanimedid ja piiritähiseid, veskikohti jpm. Muuhulgas leidub ka looduslikke objekte, nende hulgas alleed, pargid ning hiiekohad. Rohkesti objekte on kaardistatud Uudeküläs, Tamsalus, Assamallal ning Põdrangu ja Naistevälja külas, aga ka Lehtse, Imastu ning Jäneda ümbruses.

7.8 Tehniline infrastruktuur, jäätmemajandus ja ohtlikud ettevõtted

Olulisemate Tapa valda läbivate riigimaanteedena saab esile tõsta Pärnu - Rakvere – Sõmeru põhimaantee (tee nr 5) ning valla lääneosa läbiva Jägala – Käravete tugimaantee (tee nr 13), mis on osa ajaloolisest Piibe maanteest.

Kõik Tapa vallas asuvad riigiteed (põhimaanteed, kõrvalmaanteed ja tugimaanteed) on loetletud Tapa valla üldplaneeringu seletuskirja lisa nr 2 „Kehtivad piirangud“ alajaotises „Tee kaitsevööndid ja tee projekteerimise normid“, mistõttu pole neid KSH aruandes dubleerivalt välja toodud.

Tapa valda läbivad teed on suhteliselt madala liiklussagedusega, nende hulgas on mõnevõrra kõrgema liiklussagedusega järgmised²⁹:

- Pärnu - Rakvere – Sõmeru põhimaantee nr 5 (146-152 km), keskmise liiklussagedusega 2553 sõidukit ööpäevas. Samal maanteel Tapa linna läheduses (lõigul 140-146 km), on keskmine liiklussagedus 2638 sõidukit ning Tapa-Pärnu suunas (134-140 km) on keskmine liiklussagedus 2540 sõidukit ööpäevas.
- Jägala-Käravete tugimaantee nr 13 keskmine liiklussagedus Tapa valla piires on kuni 1862 sõidukit ööpäevas.
- Järva-Jaani - Tamsalu – Kullenga kõrvalmaantee nr 15128 (18-22 km), keskmise liiklussagedusega 1182 sõidukit ööpäevas.
- Ambla – Tamsalu kõrvalmaantee nr 15126 (13-17 km), keskmise liiklussagedusega 1044 sõidukit ööpäevas.
- Uudeküla - Väike-Maarja kõrvalmaantee nr 17190 (0-4 km), keskmise liiklussagedusega 1099 sõidukit ööpäevas.

Tapa vallasisene linn on oluline raudteesõlm, asudes järgmiste raudteeharude liitumispunktis: Tapa-Tallinn, Tapa-Narva ja Tapa-Tartu. Raudteejaamad reisirongidele asuvad lisaks Tapa linnale veel Tamsalu linnas, Lehtses, Jänedal ning valla piiril Nelijärvel.

Raudteede eraldav mõju valla asustusele ja elanike liikumisvõimalustele on suurem kui maanteedel. Raudteeülesõidud Tapa vallas on loetletud Tabel 5. Tabelisse on lisatud ka Aegviidus asuv ülesõit, mis ei asu küll Tapa vallas, kuid mõjutab siiski valla elanikke.

Tabel 5. Raudtee ülesõidukohad Tapa vallas³⁰

Raudteeliin	Ülesõidu asukoht	Ristuva tee nimetus	Tee liik
Tallinn-Tapa	Aegviidu alev*	Jägala-Käravete*	tugimaantee
Tallinn-Tapa	Lehtse alevik	Tapa-Lehtse-Jänedal	kõrvalmaantee
Tallinn-Tapa	Tapa linn	Tapa-Loobu	tugimaantee
Tapa-Rakvere/Narva	Imastu küla	Imastu tee	kõrvalmaantee
Tapa-Tartu	Tapa linn	Homniku pst/Moeküla tee	kohalik tee
Tapa-Tartu	Tapa linn/Moe küla	Pärnu-Rakvere-Sõmeru	põhimaantee
Tapa-Tartu	Nõmmküla/Saiakopli küla	Moe-Nõmmküla	kõrvalmaantee
Tapa-Tartu	Alupere küla	Uudeküla-Savalduma	kohalik tee
Tapa-Tartu	Uudeküla/Alupere küla/Tamsalu linn	Järva-Jaani-Tamsalu-Kullenga	kõrvalmaantee
Tapa-Tartu	Tamsalu linn	Paide mnt	kohalik tee

²⁹ AS Teede Tehnokeskus, 2019

³⁰ Maa-ameti Maanteeameti kaardirakendus

Raudteeliin	Ülesõidu asukoht	Ristuva tee nimetus	Tee liik
Tapa-Tartu	Põdrangu küla	Loksa-Põdrangu	kohalik tee

*Aegviidus asuv ülesõit ei asu Tapa valla piires, kuid see on eeldatavasti oluliseks ülesõiduks ka Tapa valla elanikele.

Raudtee taristuga seonduvalt on oluliseks tulevikus planeeritud arenguks Tallinn-Tartu raudteetrassi õgvendamine eesmärgiga suurendada reisirongide kiirust kuni 160 km/h. Seda ettevalmistava tööna on AS Eesti Raudtee tellimisel valminud uuring „Tallinn-Tartu raudtee 160 km/h“ rööbasteede plaanigeomeetria eskiisi ja raudteetrassi analüüsiga.

Tapa valla ühistranspordis mängib suurt rolli reisirongi transport. Valla bussiliiklus on korraldatud maakonnaliinidega. Ühistransporti korraldab MTÜ Põhja-Eesti Ühistranspordikeskus. Lisaks peatuvad valda läbivate põhimaanteed ja kõrvalmaanteed ääres kaugliinibussid.

Vee- ja kanalisatsioonisüsteemide arengut vallas suunab „Tapa valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2020–2032“. Ühisveevarustus ja -kanalisatsioon on vallas olemas Tapa linnas ja Tamsalu linnas, samuti Porkunis, Vajangul, Assamallas, Lehtses, Jänedal, Moel ning piiratud osas ka Vahakulmu ja Kursi külas.

Soojamajanduse areng on sätestatud „Tapa valla kaugküttepiirkondade soojusmajanduse arengukavas aastateks 2020-2032“. Kaugküttepiirkonnad on Tapa linnas ja Tamsalus.

Jäätmekäitlust Tapa vallas reguleerib Tapa valla jäätmehoolduseeskiri. Tapa valla jäätmehoolduseeskirja viimane redaktsioon on kehtiv alates 05.11.2020 ning sellega on korraldatud jäätmeveoga hõlmatud segaolmejäätmete, vanapaberi ja kartongi ning biolagunevate köögi- ja sööklajajäätmete vedu.

Jäätmeid on võimalik ära anda ka Tapa jäätmejaama, Tamsalu jäätmejaama, Vajangu vastuvõtupunkti ja Kaeva küla kompostimisväljakule. Valla kõigis piirkondades on rajatud avalikud pakendite kogumispunktid koos kogumiskonteineritega eri liiki pakendite kogumiseks.

Omaavalitsuse jäätmetekke on olnud viimastel aastatel suhteliselt stabiilne. Enamiku jäätmetekkest moodustavad segaolmejäätmed. Olmejäätmete kogus on olnud nii ettevõtete kui ka majapidamiste jaotuses stabiilselt kasvav. Samas võib seoses elanike arvu vähenemisega tulevikus oodata ka olmejäätmete reaalse koguse vähest langust³¹.

Vallas paiknevad töötavad jäätmekäitluskohad on esitatud alljärgnevas tabelis (Tabel 6).

Tabel 6. Tapa valla jäätmekäitluskohad³²

Nimetus	Asukoht	Tegevuse liigid Keskkonnaregistris
Tapa jäätmejaam	Tapa linn	Jäätmejaam, ohtlike jäätmete käitluskoht, tavajäätmete käitluskoht, ümberlaadimisjaam, vaheladu
Tamsalu jäätmejaam	Tamsalu linn	Jäätmejaam, ohtlike jäätmete käitluskoht, tavajäätmete käitluskoht
Veepuhastusjaama aia- ja haljastusjäätmete kogumisplats	Kaeva küla	Ümberlaadimisjaam, vaheladu, tavajäätmete käitluskoht
Pikk 69 metallijäätmete käitluskoht	Tapa linn	Ohtlike jäätmete käitluskoht, metallijäätmete käitluskoht, elektroonikaromude käitluskoht, tavajäätmete käitluskoht
Ääsi 9 katlamaja	Tamsalu linn	Koospõletustehas

³¹ Tapa valla jäätmekava aastateks 2021–2026

³² Keskkonnaregistri avalik teenus, (19.10.2020)

Nimetus	Asukoht	Tegevuse liigid Keskkonnaregistris
Kuivati pinnasetäite koht	Vahakulmu küla	Muu tegevus

Vastavalt kemikaaliseadusele jagunevad kemikaale käitlevad ettevõtted lähtuvalt kasutatavate ainete kogustest C-kategooria ehk ohtlikuks ettevõtteks või A-kategooria ja B-kategooria suurõnnetuse ohuga ettevõteteks. Tapa valla territooriumil ei asu suurõnnetuse ohuga ettevõtteid. Valla territooriumil paiknevad järgmised ohtlikud ettevõtted (C-kategooria ettevõtte ehk ohtlik on ettevõtte, kus kemikaale käideldakse ohtlikkuse alammäärast suuremas koguses)³³:

- Operail AS Tapa depoo, asukoht Tapa linn Hommiku 31, ohuala raadius 395 m, ohtlikeks kemikaalideks on õlid, süsihappegaas, hapnik, propaan ja ohu tüüp soojuskiirgus/ülerõhk;
- Vedelgaas OÜ E-Betonelement vedelgaasipaigaldis, asukoht Tamsalu linn Betooni tn 3, ohuala raadius 429 m, ohtlikeks kemikaalideks propaan-butaan ja ohu tüüp soojuskiirgus/ülerõhk;
- Alexela Energia AS Tamsalu Kalor katlamaja, asukoht Tamsalu linn Ääsi tn 7, ohuala raadius 427 m, ohtlikeks kemikaalideks propaan-butaan ja ohu tüüp soojuskiirgus/ülerõhk;
- Airok OÜ Kuie PM viljakuivati vedelgraasipaigaldis, asukoht Loode tn 4, Vajangu küla, Tapa vald, ohuala raadius 382 m, ohtlikeks kemikaalideks propaan-butaan ja ohu tüüp soojuskiirgus/ülerõhk.

C-kategooria ehk ohtlik ettevõtte peab koostama ja pädevatele asutustele esitama riskianalüüsi ja ettevõtte hädaolukorra lahendamise plaani.

³³ Maa-ameti kaardirakendus - Ohtlikud ettevõtted (27.08.2019)

8 ÜLDPLANEERINGU ELLUVIIMISE KESKKONNAMÕJUD

8.1 Mõju inimese tervisele, sotsiaalsetele vajadustele ja varale

8.1.1 Asustusstruktuur ja selle arengusuunad

Tapa valla üldplaneeringu koostamisel on lähtunud eesmärgist hoida väljakujunenud asustusstruktuuri ja parandada elamisvõimalusi. Üldplaneeringuga ei ole ette nähtud olulise ruumilise mõjuga ehitiste planeerimist valla territooriumile.

Tapa vallas puudub tugev arendussurve ja – perspektiiv. Tegu on pigem väheneva ja vananeva elanikkonnaga piirkonnaga. Sealjuures on sündimuse kasvust tõsisem mure väljarände pidurdamine, eriti lastega perede ja noorte seas.

Ruumiline planeerimine kahaneva elanikkonnaga piirkondades eeldab lähenemist, mille puhul tuleb suuresti loobuda traditsioonilisest, kasvule orienteeritud planeerimisest ehk uutele arengualadele asukohtade leidmisest. Selle asemel tuleb keskenduda kohalike väärtuste (teadvustatud identiteet, ajalooline hoonestus, loodusväärtused) ja traditsioonide säilitamisele ning kohalike ressursside kasutamisele. Elukeskkonna kvaliteedi säilitamine kahanemise tingimustes eeldab tegevuste ruumilist koondamist.

Üldplaneeringu ajalises perspektiivis puudub otsene vajadus planeerida uusi tiheda asustusega alasid väljaspool olemasolevaid keskusasulaid. Uute elamumaade reserveerimine on toimunud põhimõttel, et need peaksid moodustama olemasolevate keskuste loogilise laienduse ning olema võimalikult lihtsalt ühendatavad olemasoleva tehnilise taristuga (teed, kommunikatsioonid, asjakohasusel ühiskanalisatsioon). Uued elamumaad on ette nähtud suurematesse ja/või elukeskkonna poolest potentsiaalselt hinnatumatesse keskustesse (Tapa, Tamsalu, Jäneda, Porkuni). Hoitud on asulate kompaktsust.

Väljaspool olemasolevaid keskusasulaid on ette nähtud elamuehitus traditsioonilise hajaasustuse põhimõtete järgi. Lisaks on üldplaneeringu koostamisel määratud piirkonnad, kus on eesmärgiks säilitada küla väljakujunenud iseloomu (miljööväärtuslikud hoonestusalad, vt lähemalt ptk 8.7).

Sarnaselt elamumaadele moodustuvad ka tootmismaad olemasolevatest tootmisaladest ja valitud piirkondades ka nende laiendustest.

Tapa valla üldplaneeringuga kavandatud perspektiivsete arengualade paiknemine ja maht ei too kaasa olulist uute infrastruktuuride rajamise vajadust ja/või survet seni looduslikuna säilinud aladele.

Seega on üldplaneeringu aluspõhimõtteks olnud olemasoleva asustusstruktuuri võimalikus ulatuses säilitamine. Välditud on uute ja/või eraldiseisvate planeeringualade teket.

Arvestades piirkonna eripära ja iseloomu, on üldplaneeringuga püütud kehtestada selline tingimuste ja nõuete kogum, mis küll võimaldab vältida soovimatuid arenguid vallas ning kaitseb valla väärtuslikumaid ja tundlikumaid alasid, kuid samas ei muuda ehitus- ja arendustegevust ebaotstarbekalt keeruliseks piirkondades, kuhu uued elanikud ja ettevõtted on oodatud. Tapa vallas puudub vajadus detailseteks ja kaalutlusruumita tingimusteks, mis rangelt piiravad asustuse arengut ning mida rakendatakse kasvavates piirkondades. Kohalikule omavalitsusele luuakse siiski mitmeid võimalusi täiendavate uuringute/ekspertiiside nõudmiseks ning vastavate nõudmiste seadmiseks planeerimise järgmistes etappides, eesmärgiga arvestada planeerimisel ja projekteerimisel keskkonnakaalutlustega.

8.1.2 Ettevõtlus ja töökohad

Kahaneva asustuse all ei tule mõelda mitte ainult rahvastiku vähenemist ja vananemist. Samavõrra oluline – teinekord algpõhjusena tähtsamgi – on majandusliku aktiivsuse vähenemine. Kahanevate piirkondade ettevõtluskeskkonnale on omane ühelt poolt töökohtade ja teisalt töötajate nappus – struktuurne tööjõupuudus, kus tööjõu pakkumine ei ühti nõudlusega³⁴.

Tapa valla üldplaneeringuga on seetõttu pööratud tähelepanu võimaluste loomisele ettevõtluskeskkonna arenemiseks, tagamaks valla kui terviku jätkusuutlik areng.

Olemasolevatel äri- ja tootmismaadel on üldplaneeringuga üldjuhul säilitatud senine funktsioon. Otstarbekas ei ole kogu tootmistegevuse keskusalatest välja viimine, kuna sel juhul ei ole tagatud töökohtade ja elukohtade vaheline sünergia – ettevõtlus võib osutada mittetoimivaks ja/või tuua kaasa märkimisväärse pendelrände. Teiseks loob ärimaade puhul paiknemine tiheasustusosalal või selle vahetus läheduses vajaliku kliendibaasi teenuste pakkumisele orienteeritud ettevõtlusele – ühelt poolt tagab see ettevõtte majandusliku jätkusuutlikkuse, teiselt poolt tõstab läbi teenuste kohapealsele kättesaadavustele elanike heaolu.

Vältimaks tootmisfunktsiooni ning elamis- ja puhkefunktsiooniga alade lähestikku paiknemisest tekkivaid konflikte, on üldplaneeringus eristatud äri- ja tootmismaade tüübid. Nii-õelda tundlikumatel aladel on eelistatud äritegevus ja väiketootmine, millega ei kaasne olulist keskkonnanähäringut (lõhnähäring, tolmu lendumine, müra, vibratsioon jm). Suurema keskkonnamõjuga tootmist on võimalik arendada asulate äärealadel või väljaspool keskusalaid. Ka nendel aladel on samas vaja arvestada kõigi keskkonnanõuetega ning vältida olulise keskkonnamõju avaldumist elanikkonnale või looduskeskkonnale.

Tapa valla üks olulisi arengueelseid on valda läbiv raudtee. Uued tootmisalad ongi seetõttu ette nähtud valla olulisemasse raudtee sõlmpunkti ehk Tapa linna. Tootmismaid on laiendatud Tapa linna lääneosas, kuhu ei ole ette nähtud uusi elamumaid.

Tootmis- ja ärimaade tihendamisel ja laiendamisel tuleb arvestada võimaliku jääkreostuse esinemisega pinnases (erilist tähelepanu vajavad alad on nt Tapa ja Tamsalu tootmisalad ning raudteega piirnevad alad. Vajadusel tuleb neil aladel läbi viia täiendavad uuringud pinnase- ja/või põhjaveereostuse selgitamiseks. Reostunud pinnase käitlemisel tuleb lähtuda õigusaktide nõuetest.

Tootmismaade reserveerimine loob põhimõttelised võimalused ettevõtluse arendamiseks. Tootmisalade määramine iseenesest siiski majandust ei elavda (valda ettevõtlust ei too) ning see sõltub pigem edasistest poliitikat, majanduse arengust ja Lääne-Virumaa regionaalsest tugevusest.

Täiendavate tootmismaade planeerimist ehk maakasutuse juhtotstarbe hilisemat muutmist läbi detailplaneeringute ei tohiks Tapa valla tiheasustusosaladel aktsepteerida. Küll aga saaks täiendavaid äri- või tootmismaid vajadusel kaaluda hajaasutuses, kui olemasolevad tootmismaad ei vasta tootmiseks vajalikele nõuetele, tegevus toetab oluliselt valla arengut, arvestatud on kõigi asjakohaste keskkonnamõjudega, ning eeldada võib tootmistegevuse pikaajalist jätkusuutlikust. Esmane eelistus peab olema siiski olemasolevate alade ja hoonestuse kasutusele võtmine. Vältida tuleks selliste olemasoleva asustusega nõrgalt seotud uute tootmismaade planeerimist läbi detailplaneeringute või projekteerimiste, mis ei võimalda hilisemat tootmise/hoonestuse ümberstruktureerimist ning võib muutuvates majandusoludes kergesti kaasa tuua uue mahajäetud tööstuskompleksi.

Potentsiaalne positiivne mõju majanduskeskkonnale on ka väärtuslike põllumajandusmaade määramisel ja kaitsel. Põllumajandusmaa on oluline ressurss, mille väärtus (arvestatuna hektari

³⁴ Rahandusministeerium, 2015

mediaanhinnas) on näidanud küllalt stabiilset kasvutrendi ja on Lääne-Viru maakonnas Eesti kõrgeim³⁵. Tapa vallas paikneb ka tänasel päeval aktiivseid põllumajandusettevõtteid, mille tegevust ja edasist arengut põllumajandusmaade säilitamine toetab.

8.1.3 Teenuste kättesaadavus ja tehniline taristu

Üldplaneeringu lähenemine, mis on suunatud olemasolevate keskuste tihendamisele ja laienemisele, võimaldab hoida ja tugevdada olemasolevate keskuste rolli - elanikkonna koondamine loob paremad eeldused kohaliku taseme teenuste jätkusuutlikuseks, sh äriettevõtete (kauplused jms) majanduslikuks huviks esmatasandi teenuseid pakkuda.

Pikemas perspektiivis peab arvestama, et teenuste vajadustes toimub tõenäoliselt teatav nihe vananeva elanikkonna jaoks vajalike teenuste suunas (tervishoiuteenused, kogukonnakeskused jms), kuid vajadus teenuste järgi, vaatamata kahanevale elanikkonnale, püsib või sellest nihkest tulenevalt isegi suureneb. Tõenäoline on, et vanem elanikkond on mõnevõrra vähem liikuvam, kui tööeline elanikkond, kes tarbib enam teenuseid suuremates tõmbekeskused.

Arvestades rahvastiku arengu suundumusi on seega oluline, et keskustes säiliks pikas perspektiivis võimalused (uute) teenuste arendamiseks. Olulisemates keskustes on ette nähtud üldkasutatavad alad, mille esmane eesmärk on reserveerida maa mittetulunduslike (sh avaliku sektori) teenuste pakkumiseks. Samuti on erinevate teenuste pakkumiseks sobilikud näiteks segahoonestusalad. Üldplaneeringu koostamisel on lähtutud nägemusest, et uued haridus- ja sotsiaalobjektid (lasteaiad, hooldekodud vm) planeeritakse eelistatult olemasolevate hoonete rekonstrueerimise baasil, mis paiknevad logistiliselt mugavas asukohas, on elamualadest jalgikäigute kaugusel, rohealade läheduses ja korralike ühendusteedega. Väljakujunenud keskuste ja hoonestuse kasutamine on teenuste kättesaadavuse mõttes eeldatavalt kõige parem lahendus. Seda eriti arvestades vajadust võimaldada autovaba liikumist.

Üldplaneeringu põhimõtete rakendamisel on teenuste kättesaadavus mõistlikus ulatuses tagatud ja planeeringul positiivne mõju kohalikule elanikkonnale. Reaalsed arengud sõltuvad siiski osapoolte võimalustest ja valmisolekust põhimõtteid rakendada.

Teenuste kättesaadavusse panustab oluliselt valla tehniline taristu, selle katvus ja sidusus.

Üldplaneeringus käsitletakse olemasolevaid ja perspektiivseid teekoridore (maanteed, raudteed, kergliiklusteed) ning muid tehnorajatisi (esitatud teede ja tehnovõrkude kaardil).

Põhi- ja tugimaanteed äärde planeeritakse üldplaneeringuga jalgratta- ja jalgteed vähemalt suuremate asulateni. Üldplaneeringus toodud jalgratta- ja jalgteede paiknemine on põhimõtteline ning seda täpsustatakse detailplaneeringu või projektiga. Üldplaneering sätestab ka, et kõigi Tapa valla linnade, alevike ja teiste keskuste, avalike asutuste, kaubandus- ja teenindusettevõtete, tööstusparkide ning suurema töötajate arvuga ettevõtete ja büroomajade juurde tuleb juba planeeringutega tagada ligipääs kergliiklusvahenditega ning rajada jalgrattaparklad.

Planeeritud kergliiklusteede võrgustik katab valla tervikuna ja seob ühtseks haldusreformi järgse territooriumi. Kergliiklusteede võrgustiku kujundamisel on muuhulgas võetud arvesse elanike kaasamisel (ideekorjel) kogutud ettepanekuid, et tagada teede vastavus elanike vajadustele. Kergliiklusteede rajamine loob alternatiivi ühistranspordi ja auto kasutamisele ning parandab tervisespordiga tegelemise võimalusi. Kergliiklusteede planeerimisel on seega positiivne mõju elanikkonnale. Negatiivsed mõjud elanikkonnale võivad kaasneda läbi teede rajamiseks maaressursi

³⁵ Maa-amet, 2019

hõivamise - kergliiklustee rajamisel tuleb arvestada läbirääkimiste ja kompromisslahenduste otsimistega piirnevate maade omanikega.

Arvestades Tapa valla elanike tihedust ja paiknemist, ei ole otstarbekas üldplaneeringus toodust tihedama kergliiklusteede võrgu rajamine (teede reaalne kasutus oleks väga madal ega õigustaks nende rajamiseks ja hooldamiseks kuluvaid ressursse).

Edasise planeerimise ja projekteerimise faasis tuleb kaaluda, millised kergliiklusteed vajavad valgustust. Teede valgustamine on asjakohane eelkõige asulates sees ja suurema kasutuskooormusega teedel. Hajaasustusaladel ei pruugi (sõltuvalt reaalsest kasutusintensiivsusest ja/või selle hooajalisusest) valgustus otstarbekas olla, kuna see toob kaasa püsiva energiatarbe, suuremad investeeringu- ja hoolduskulud, ebaotstarbeka valgusreostuse (häiringu).

Üldplaneeringu koostamisel ja selle KSH läbi viimisel ei tuvastatud vajadust uute maanteeühenduste planeerimiseks.

Üldplaneeringu kaardile on kantud Tapa linnaku ja Kaitseväe keskpõlügeni rasketehnika ühendustee, mis on kavandatud varasemate planeeringute ja projektide alusel, mille raames on ühtlasi toimunud kaasnevate keskkonnamõjude analüüsimine. Tapa linnakust Kaitseväe keskpõlügeni liikumiseks tuleb täna päeval liikuda läbi Tapa kesklinnas paikneva raudteeülesõidu või kasutada Lehtse raudteeülesõitu. Esimene põhjustab probleeme linnakeskkonnale ja tänavatevõrgule, teine põhjustab ressursi- ja ajakulu kaitseväle. Lahendusena nähakse ette Tapa linnaku ja Kaitseväe keskpõlügeni ühendamine otseteega, mis suundub läbi Tapa vana linnaku üle raudtee keskpõlügeni kagunurka. Eelprojektile koostatud keskkonnamõjude eksperthinnangu³⁶ kohaselt on tee kavandatud vaid kaitseväle rasketehnika liikumiseks (veoautod, soomukid, lahingmasinad). Tee rajamise keerulisim sõlm on uue raudtee ülesõidu rajamine, samuti ristumised maanteedega, seda eelkõige ohutuse tagamise aspektist. Samas omab uue tee ja ülesõidu rajamine olulisi positiivseid mõjusid: lühem distants, raskeliikluse väljasuunamine tiheasulast, väiksem koormus teedele ja tänavatele ning paranev liiklusohutus.

Olemasolevate riigimaanteedega seotult sätestab üldplaneering, et kinnistute maakorralduslikul jagamisel tuleb juurdepääs riigiteedele tagada seni kinnistut teenindanud juurdepääsu kaudu ühiselt ning uute planeeringualade puhul tuleb kasutada kogujateede lahendusi. Seatud tingimused on suunatud nii liikluse sujuvuse ja liiklusohutuse tagamisele (iga täiendav ristmik suure liikluskõrgusega teel vajab juhtidelt täiendavat tähelepanu), maakasutuse optimeerimisele (juurdepääsuteede maavajadus) kui teehoolduse lihtsustamisele.

Oluline on ka tingimus, et mitut aktiivses kasutuses olevat kinnistut teenindavad erateed tuleb määrata avalikult kasutatavaks teeks, et tagada juurdepääs kõigile kinnistutele.

Raudtee taristuga seondult on oluliseks tulevikus planeeritud arenguks Tallinn-Tartu raudteetrassi õgvendamine eesmärgiga suurendada reisirongide kiirust kuni 160 km/h. Seda ettevalmistava tööna on AS Eesti Raudtee tellimisel valminud uuring „Tallinn-Tartu raudtee 160 km/h“ rööbasteede plaanigeomeetria eskiisi ja raudteetrassi analüüsiga. Kavandatavate töödega kaasnevaid mõjusid tuleb lähemalt kaaluda ja arvestada vastavas planeerimisprotsessis (nt projekteerimise faasis) vähemalt keskkonnamõjude eelhinnangu mahus.

Tapa valla üldplaneeringu KSH raames analüüsiti kavandatavaid raudteetrassi õgvendusi niivõrd, kui need võivad mõjutada üldplaneeringu lahendust ja kaasa tuua erinevaid koosmõjusid. Õgvendused toimuks suuresti AS Eesti Raudtee kinnistu piires, kuid osaliselt ulatuksid siiski vähesel määral ka väljapoole AS Eesti Raudtee kinnistut ja tänast raudtee kaitsevõndit. Muudatused ei too KSH eksperdi hinnangu kaasa sellist mõju piirnevale maakasutusele ja keskkonnamõjudele, mis

³⁶ OÜ Alkranel, 2016

vajaks eraldi arvestamist üldplaneeringu lahenduses. Tähelepanu tasub juhtida asjaolule, et teatud lõikudes liigub raudteetrass olemasolevatele lähimatele elamutele mõnevõrra veelgi lähemale (nt Saiakopli külas, Piilu külas). Arvestades lisaks, et raudteeveeremite sõidukiirus kasvab, võib eeldada teatavat mürataseme tõusu lähimate elamute juures. Hindamaks vastavat mürataseme muutust ja selle võimalikku mõju, on asjakohane vastava mürauringu teostamine, selgitamiseks leevendusmeetmete rakendamise vajadust.

Üldplaneeringu koostamisel on lähtutud Tapa valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kavast toodust. Üldplaneering ise ei määra konkreetseid ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni objekte. Üldplaneeringu lahenduse välja töötamisel pöörati aga tähelepanu, et asustuse laienemisalad oleksid perspektiivselt liidetavad ühisveevarustuse- ja kanalisatsiooniga ehk individuaalsete süsteemide vältimise vajadusele (vt lisaks ka ptk 8.5).

Tapa valla jäätmekäitluse arenguvajadused on küllalt põhjalikult analüüsitud ja sõnastatud Tapa valla jäätmekavas aastateks 2021–2026³⁷. Jäätmekava kohaselt on Tapa vald tänasel päeval hästi varustatud jäätmehooldusrajatistega. Jäätmekava toob siiski välja, et vajalik on Tapa jäätmejaama rajamine (vallale kuuluv kinnistu on selleks olemas), samuti Tamsalu jäätmejaama laiendamine. Üldplaneeringuga on nii Tapa kui Tamsalu linnadesse ette nähtud mitmed jäätmekäitluse ja tehnoehitiste juhtotstarbega maa-alad, mis eeldatavalt võimaldavad jäätmekäitlusega seotud vajadused katta.

8.1.4 Elanike heaolu ja tervis

Elanike heaolu on seotud kõigi eelnevalt kirjeldatud sotsiaalsete aspektidega: asustusstruktuuri terviklikkusega, ettevõtluse arenguvõimalustega, heade liikumisvõimalustega, teenuste kättesaadavustega.

Elamumaade ehitustingimuste määramisel on tähelepanu pööratud tervikliku elamisväärse miljöö tagamisele vallas. Selleks on määratud piirkonnast sõltuvad minimaalsed lubatud kruntide suurused ja maksimaalne lubatud täisehituse protsendid. Tiheasustusalade tänavamiljööd aitavad muuhulgas tagada piirdeaia kõrgusele määratud tingimused (tänavapoolne kõrgus soovitatavalt allapoole silmade nägemiskõrgust).

Ka roheline võrgustik ja puhkealade planeerimine aitab luua inimestele meeldiva, tervisliku ja tasakaalustatud elukeskkonna. Maastiku säilitamise ja kujundamise kaugemad mõjud on seega kokkuvõttes eeldatavalt selgelt positiivsed.

Miljööväärtuslike hoonete, väärtuslike maastike ja rohelise võrgustiku määramist üldplaneeringus võib näha arendustegevuse piiranguna, mis seab elanike/maaomanike omandi kasutamisele kitsendusi. Samas annab miljööväärtuslike hoonestusalade, väärtuslike maastike ja rohekoridoride võrgustik, nagu ka puhkealade planeerimine, piirkonnale tunnetusliku lisaväärtuse, mida on võimalik ära kasutada eelkõige elanike heaolu tõstmisel (elukoht meeldivas miljöös, puhkevõimalused looduslähedases keskkonnas jms).

Täiendavalt mõjutab elanike heaolu ja tervist välisõhu saastetaseme ja mürataseme muutus tulenevalt tootmisalade rajamisest, liiklussageduse kasvust elanikkonna lisandumisel jms. Üldplaneeringu koostamisel on selle mõjuga arvestatud ning maade reserveerimise otsused ja seatud tingimused on suunatud negatiivse mõju vähendamisele.

Tiheasustusalade sees paiknevad tootmisalad on üldjuhul määratud ärimaadeks ja väiketootmise aladeks. Uute tootmismaade planeerimisel on arvestatud, et need ei piirneks elamumaadega.

37

Üldplaneering sätestab, et tootmisaladele hoonete planeerimisel ja projekteerimisel tuleb arvestada, et reserveeritud alale mahuks ka tootmisest tulenev mõjuala (sh kaitsehaljastus). Kus vajalik ning olemasolevast ruumikasutusest lähtuvalt võimalik, kanti kaitsehaljastuse võõndid ka üldplaneeringu kaardile. Eelnimetatud põhimõtted loovad eeldused elanikeni jõudva häiringu vähendamiseks või vältimiseks.

Haljastatud puhverala täpsemad nõuded saab uute arenduste korral seada Tapa Vallavalitsus. Selle eesmärk on vältida meelevaldset puhverala määratlemist – nt madala heki või paari puu nimetamist puhveralaks. Tingimuse elluviimisel tuleb läheneda objektipõhiselt, lähtudes tootmistegevuse iseloomust ja piirkonna keskkonnatingimustest. Nõuete seadmisel peab arvestama, et haljasvööndi tihedus ja laius peab olema piisav, vältimaks vähemalt häirivat visuaalset kontakti elamumaalt äri- või tootmismaale. Selleks peaks minimaalne haljasvöönd olema vähemalt kaherealine ja sisaldama igihaljaid okaspuid, soovitatav on kasutada ka mitmerindelisust. Haljasvöönd summutab teatud määral helilaineid ning takistab tolmu ja teiste saasteainete lendumist. Oluline on ka haljasvööndi psühholoogiline efekt – inimesed tunnetavad sageli müra vähem häirivana, kui neil puudub silmkontakt müraallikaga.

Kirjeldatud kitsas haljasriba ei ole üldjuhul siiski piisav tugevama mürahäiringu vähendamiseks ning sel juhul tuleb haljasriba oluliselt laiendada (mitmekümne meetrini) ja/või vajadusel kombineerida teiste müraleevendusmeetmetega (nt müratõkkesein haljasribast tootmishoone pool).

Arvestama peab, et võimalikud negatiivsed keskkonnamõjud, mis kaasnevad äri- ja tootmismaade arendamisega, on üldjuhul tasakaalustatud positiivsete sotsiaalmajanduslike mõjudega, mis tulenevad kohaliku omavalitsuse tulubaasi suurenemisest, töökohtade pakkumisest jms.

Tapa valla eripäraks on riigikaitsealade paiknemine valla territooriumil ja selle lähipiirkonnas. Riigikaitsealade objektide ja alade määratlemine üldplaneeringus tuleneb riiklikest kaitsevajadustest ning vastavad asukohavalikud ei ole langetatud üldplaneeringu koostamisel. Oluline on valla elu- ja looduskeskkonnaga arvestamise tingimuste määratlemine üldplaneeringus ning riigikaitsemaade kooskõla muu maakasutusega ulatuses, kus see on võimalik. Riigikaitsemaad piirnevad valla kõige olulisema keskusega ehk Tapa linnaga. Seega ei ole sotsiaalmajanduslikest aspektidest võimalik arendustegevuse oluline piiramine Tapa linnaku ümbruses.

Arvestama peab ka Tapa valla põhjaosas vallaga piirneva Kaitseväe keskpõlügeni. Kuigi objekt jääb väljapoole Tapa üldplaneeringuga käsitletavat ala, avalduvad Tapa vallas (Tapa valla elanikele) keskpõlügeni keskkonnamõjud.

Üks peamisi riigikaitsemaadega seotud elanikkonda mõjutavaid probleeme on elamumaadeni kostuv müra (kasutatavatest relvadest, imitatsioonivahenditest, rasketehnikast jm). Riigikaitsealade objektide müra hinnatakse ning vajadusel töötatakse välja sobivad leevendusmeetmed ja seire põhimõtted vastavate objektipõhiste eksperthinnangute, uuringute või keskkonnamõjude hindamise raames. Nii on Kaitseväe keskpõlügeni keskkonnamõjusid hinnatud keskpõlügeni eriplaneeringu detailse lahenduse keskkonnamõju strateegilise hindamise raames³⁸ ning Tapa lähiharjutusalala ja rasketehnika ühendustee keskkonnamõjusid hinnatud vastavas eksperthinnangus³⁹. Kokkuvõtlik ülevaade võimalikust kaasnevast müratekkest on esitatud KHS aruande ptk 7.5.

Riigikaitsemaade lähiümbrusesse üldplaneeringuga planeeritud elamumaad paiknevad olemasolevate (juba hoonestatud) elamumaade kinnistute vahel, moodustades terviku. Sellega ei tekitata uusi müratundlikke alasid, mis liiguksid müraallikatele lähemale. Kõik riigikaitsealade ehitise

³⁸ Skepast & Puhkim OÜ, 2018

³⁹ Alkranel OÜ, 2016

piiranguvööndisse jäävad või ulatuvad planeeringud ning projekteerimistingimused tuleb kooskõlastada Kaitseministeeriumiga, mis annab täiendava võimaluse jälgida maakasutuse kooskõla.

Ulatuses, kus võimalik ja mõistlik, on Tapa linnaku (ja Tapa lähiharjutusala) ja Tapa linna keskuse vahele ette nähtud rohealade vöönd (maakasutuskaardil tähistega P1 ja P2). Kaitsehaljastuse ja negatiivsete keskkonnamõjudega arvestamise nõuded on riigikaitsemaadega seotult kantud ka üldplaneeringu seletuskirja. Samuti ei laiene elamupiirkonnad keskpõlügeni suunas. Keskpõlügeniga piirnevad alad on suures osas arvatud rohelistesse võrgustikku, pöörates seeläbi tähelepanu teatud puhverala säilitamisele.

Avaliku väljapaneku käigus tehti ka ettepanek, et ÜP ja/või KSH aruanne peaks käsitlema keskpõlügenilt tuleneva müra seirenõudeid ja nende põhjal leevendusmeetmeid. Vastav käsitlus väljub siiski ÜP ja selle KSH ülesannetest ja raamidest, lisaks ei ole tegu Tapa vallas paikneva objektiga. Ettepanekud seireks on esitatud eelpool viidatud objektipõhistes KSH aruannetes ja eksperthinnagutes ning täiendavaid müra mõõtmisi on asjakohane korraldada vastavalt neile. Ühtlasi saavad ka konkreetsemad objektipõhised leevendusmeetmed lähtuda teostatud uuringute tulemustest.

Uute elamumaade kasutuselevõtuga perspektiivselt kaasnev elanikkonna lisandumine ei ole mahus, mis võiks kaasa tuua olulise häiringu tänastele elanikele.

Teatud konfliktalaks võib lugeda uute elamumaade planeerimist Tapa linna põhjaossa, raudteega ja Tapa depooga piirnevalt. Tegemine on linnalise keskkonnaga, kus erinevate maakasutusviiside lähestikku paiknemine on teatud määral vältimatu ning raudteeinfrastruktuuri ja sellega seotud ettevõtteid ümbritsevad elamumaad ka olemasolevas olukorras. Konflikti vähendamiseks on depooga piirnevalt kujundatud ärimaade funktsiooniga üleminekuala. Üldplaneering sätestab ka, et uute elamute planeerimisel ja projekteerimisel maanteed ja raudtee kaitsevööndis, tuleb Tapa Vallavalitsuse nõudel koostada mürauring ning arvestada võimaliku leevendavate meetmete rakendamise vajadusega. Eesmärgiks on saavutada võimalikult soodne elukeskkond ja vältida hilisemat probleemide ilmumist. Sõltumata mürauringu tulemustest saab raudteega piirnevalt soovituslikuks pidada teatud puhvervööndi säilitamist uute elamute ja raudtee vahel.

Üldplaneeringuga ei kavandata uusi ohtlikke või suurõnnetuse ohuga ettevõtteid/objekte.

Uue ohtliku või suurõnnetuse ohuga käitise planeerimisel tootmisaladele tuleb lähtuda kemikaaliseaduses ja selle rakendusaktides sätestatud nõuetest.

Ohtlikes ettevõtetes on õnnetuse ärahoidmiseks ning piiramiseks võetud tarvitusele erinevad abinõud, sh riskianalüüsi ja hädaolukorra lahendamise plaani koostamine. Siiski ei saa neis täielikult välistada õnnetuse toimumise võimalust. Õnnetus sellises ettevõttes võib ohtlike kemikaalide olemasolu tõttu kaasa tuua tagajärgi ka väljaspool ettevõtte territooriumi.

Tamsalu linnas paikneb kaks olemasolevat ohtlikku ettevõtet. E-Betoonelement vedelgaasipaigaldise ohuala raadius on 429 m ning Tamsalu katlamaja ohuala raadius on 427 m. Nimetatud ohualadel paiknevad osaliselt olemasolevad elamumaad. Tamsalu katlamaja ohualas on ette nähtud elamumaade laienemine. Uued elamud paikneksid käitisest kaugemal kui olemasolevad elamud ning neil on vahetu juurdepääs linnast välja viivale teeale, mis eeldatavalt võimaldaks ohualukorras kiiret evakueerimist. Teisi (uusi) tundlikke objekte ohualadesse planeeritud ei ole. Arvestades ohualade ulatust ja paiknemist, ei ole Tamsalu linnas toimuva õnnetuse korral tõenäoline n-õ dominoefekti tekkimine, mis seaks üheaegselt ohtu suurema osa linnaelanikest.

Vajangu külas asuva viljakuivati vedelgaasipaigaldise ohuala raadius on 382 m. Ohualale ei ole planeeritud n-õ uusi tundlikke objekte, valdavalt säilitatakse alal senine tootmismaa juhtotstarve.

Tapa depoo ohuala raadius on 395 m. Ohuala ulatusse jäävad olemasolevate elamutega piirnevalt ka perspektiivsed elamumaad, mis teoreetiliselt suurendab ohualasse jäävate elanike arvu. Elamumaade

reaalsel kasutuselevõtul on oluline arvesse võtta ajakohast (käitise tegevuse iseloom ja maht võib ajas muutuda) ohuala ulatust ja ohu iseloomu ning võimalusel koguda täiendavat informatsiooni ka depoo perspektiivsete arengute osas. Oluline on võimalike riskide maandamine läbi elanike teavitamise ning evakuaatsioonivõimaluste läbi mõtlemise (sh juurdepääsuteede planeerimisel), samuti koostöö Päästeametiga (vähemalt läbi detailplaneeringu ja/või ehitusprojekti kooskõlastamise).

Ohtlike ettevõtete ohualadesse ei ole üldplaneeringuga planeeritud uusi teenuste toimimiselt olulisi objekte (nt päästevõimekusega seotud asutusi) või kõrgendatud tundlikkusega objekte (nt koolid ja lasteaiad). Olemasolevate objektidega on eeldatavalt juba arvestatud/arvestatakse ettevõtete riskianalüüsid ja hädaolukorraks valmisoleku plaanides.

Hoonete ja ehitiste projekteerimisel peab arvestama pinnase radoonisisaldusest tulenevate ohtudega. Radoon on kantserogeenne ja mutatsioone tekitav gaasina leviv keemiline element, mis võib koguneda ruumide siseõhku ja olla seetõttu tervist kahjustav. Ruumide siseõhu radooni põhiliseks allikaks on ehitiste all erinevatel sügavustel pinnases levivad uraani sisaldavad mineraalid. Esialgse Eesti radooniriski levilate kaardi alusel asub Tapa vald normaalse radooniriski alal, samas võib esineda ka kõrget radooniriski (nt tektooniliste rikete vööndis). Vastavalt rahvatervise seaduse määrustele, peab koolide ja koolieelsete asutuste siseõhus radoonikontsentratsioon jääma allapoole 200 Bq/m³. Uute koolide ja lasteaedade projekteerimisel on seetõttu otstarbekas läbi viia kinnistu radooniuuringud ning hoonete projekteerimisel ja rajamisel tuleks järgida Eesti standardis EVS 840:2017 "Juhised radoonikaitse meetmete kasutamiseks uutes ja olemasolevates hoonetes" sätestatud nõudeid.

Üldjoontes on üldplaneeringu põhimõtted KSH eksperdi hinnangul piisavad inimeste heaolu ja tervise kaitseks. Üldplaneeringu rakendamisel saab lisaks kaaluda KSH aruandes esitatud rakendamissoovitusi.

8.2 Mõju välisõhu kvaliteedile

Välisõhu kvaliteeti ja mürataset mõjutavad Tapa vallas transporditrassid ning tööstusalade ja tiheasustusalade, aga ka riigikaitse objektide, paiknemine.

Üldplaneeringuga ei ole planeeritud selliseid uusi objekte ja alasid, mis võiksid kaasa tuua olulise mürataseme tõusu või välisõhu saasteainete heite. Üldplaneeringu kaudne positiivne mõju välisõhu kvaliteedile tuleneb koondavast planeerimisest ja kergliiklusteede võrgustiku ette nägemisest, mis on suunatud transpordikoormuse kasvu vältimisele.

Maakasutuse juhtotstarbe tsoneerimise põhimõtteid, sh mürahäiringu vältimise ja leevendamise põhimõtteid, on käsitletud eelpool (ptk 8.1.4).

Oluliste uute arenduste kavandamisel (uued tootmisettevõtted või olemasolevate laiendused) tuleb teostada vastavale konkreetsele objektile keskkonnamõju eelhindamine ning vajadusel sellest tulenev täiemahuline hindamine, et vältida seatud piirnormide ületamist ja leida sobivad leevendavad meetmed.

Ettevaatusprintsipiist, üldplaneeringus toodud tingimustest ja eelpool toodud rakendamissoovitustest lähtuva planeerimise korral ei too üldplaneeringu elluviimine eeldatavalt kaasa olulist negatiivset keskkonnamõju välisõhu kvaliteedile.

Vastavalt atmosfääriõhu kaitse seadusele tuleb planeeringute koostamisel tagada, et planeeringu elluviimisel ei ületataks piirkonna jaoks kehtestatud müra kategooriad üldplaneeringu maakasutuse juhtotstarbe alusel. Atmosfääriõhu kaitse seaduses toodud maa-alade jaotus kategooriatesse erineb Tapa valla üldplaneeringus kasutatud juhtotstarvete nimekirjast.

Müranormidele vastavuse kaalumisel on seetõttu soovitatav lähtuda järgnevast vastavustabelist (Tabel 7).

Tapa valla vaikeseks aladeks (I kategooria aladeks) loetakse üldplaneeringuga rohevõrgustiku tugialad.

Tabel 7. Maakasutuse juhtotstarvete soovituslik vastavus müra kategooriatele

Tähis	Juhtotstarve	Soovituslik müra kategooria
S	Segahoonestusega ala	III kategooria – keskuse maa-alad
E	Elamuala	II kategooria – haridusasutuse, tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandeadutuse ning elamu maa-alad, rohealad
Ä	Äri-, kaubandus- ja teenindustevõtte ala	III/IV kategooria – keskuse maa-alad/ühiskondlike hoonete maa-alad
T1	Mäetööstuse ala	V kategooria – tootmise maa-alad
T2	Äri- ja väiketootmise ala	V kategooria – tootmise maa-alad
T3	Olulise keskkonnamõjuga tootmise ala	V kategooria – tootmise maa-alad
T4	Põllumajandusliku ja metsandusliku tootmise ala	V kategooria – tootmise maa-alad
P1	Puhkeala hoonete ehitamise õigusega	II kategooria – haridusasutuse, tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandeadutuse ning elamu maa-alad, rohealad
P2	Puhkeala hoonete ehitamise õigusega	II kategooria – haridusasutuse, tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandeadutuse ning elamu maa-alad, rohealad
P3	Supelranna ala	II kategooria – haridusasutuse, tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandeadutuse ning elamu maa-alad, rohealad
HP	Haljasala- ja parkmetsa ala	II kategooria – haridusasutuse, tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandeadutuse ning elamu maa-alad, rohealad
HK	Kaitsehaljastuse ala	<i>Üleminekuala ja puhverala (üks eesmärkidest mürataseme vähendamise), mistõttu on soovitatav mitte rakendada rohealade müranorme</i>
K	Kalmistu maa-ala	III/IV kategooria – keskuse maa-alad/ühiskondlike hoonete maa-alad
O	Jäätmekäitluse ja tehnoehitiste ala	V kategooria – tootmise maa-alad
A	Üldkasutatav ala	IV kategooria – ühiskondliku hoone maa-alad
R1	Riigikaitse maa-ala tiheasustusosalal	<i>Riigikaitsemaal ei rakendada müranorme</i>
R2	Riigikaitse maa-ala hajaasustusosalal	<i>Riigikaitsemaal ei rakendada müranorme</i>
-*	Maatulundusala	Puudub püsiv asutus ja otsene avalik kasutus, mistõttu on soovitatav mitte rakendada rohealade müranorme. Maatulundusosaladel paiknevaid õuealasisid käsitleda II kategooria alana.

8.3 Mõju pinnasele ja põllumajandusmaadele

Üldplaneeringu mõju pinnasele tuleneb asustuse suunamisest, taristuobjektidest, tootmisalade planeerimisest, aga ka nt maardlatest ning säilitamist väärivate looduslike alade ja väärtuslike põllumajandusmaade määramisest.

Uued reserveeritavad alad avaldavad läbi maa hõivamise potentsiaalset negatiivset mõju pinnasele. Üldplaneeringu lahendus panustab uute elamualade reserveerimisel olemasolevatele keskusasulatele ning tootmisalade reserveerimisel väljakujunenud tootmispiirkondadele ja nende laiendamisele. Üldplaneeringu lahendus väldib seeläbi n-ö raiskavat maakasutust ning optimeerib hõivatava pinnase osakaalu (väiksem vajadus infrastruktuuridele jms). Negatiivse mõju leevendamiseks on maa-alade kasutustingimuste hulgas seatud ka maksimaalsed lubatud krundi täisehitamise mahud, mis on sõltuvalt krundi suurusest maksimaalselt 20-30 %.

Maa-alade reserveerimisel elamu- ja tootmismaadeks on välditud väärtuslike põllumajandusmaade hõivamist. Väärtuslike põllumajandusmaade määramine ja kaitse võimaldab säilitada põllumuldasiid ja nendega otseselt seotud väärtusi (mullaelustik, mullas toimuvad looduslikud protsessid, toidutootmise baas jm).

Väärtuslike põllumajandusmaade määramisel on aluseks võetud Maaeluministeeriumi juhtimisel Põllumajandusuuringute Keskuse poolt koostatud väärtusliku põllumajandusmaa kaardikiht. Väärtuslike põllumajandusmaade määramisel on arvestatud järgmiste põhimõtetega:

- maa paikneb maatulundusmaa sihtotstarbega maaüksusel;
- maa asub küla või aleviku territooriumil;
- maa suurus on kaks hektarit või rohkem;
- maa kaalutud keskmine boniteet on võrdne või suurem riigi põllumajandusmaa kaalutud keskmisest boniteedist.

Väärtuslike põllumajandusmaade hulgast arvati Tapa vallas välja põllumajandusmaad, mis paiknevad tiheasustusaladel. Tiheasustusalad võimaldavad kompakset, jätkusuutlikku ja väiksema keskkonnamõjuga asustuse arengut, mistõttu on elamumaa vm juhtotstarbe eelistamine põllumajandusmaale nendes asukohtades põhjendatud. Ühtlasi oli väärtusliku põllumajandusmaa kogupindala vähenemine nimetatud muudatusest tulenevalt marginaalne.

Teiseks eemaldati KSH eksperdi ettepanekul väärtuslike põllumajandusmaade hulgast valik alasid, mis paiknevad eraldatult, on raskesti ligipääsetavad ja/või toeta ümbritsev reaalne maakasutus nende põllumajanduslikus kasutuses hoidmist. Reeglina olid nende ettepanekuga kaetud lahustükid alla 2 ha ehk väiksemad, kui on ette nähtud väärtuslike põllumajandusmaade määramise üldpõhimõtetes. Selliste maade näideteks on üksikud endised rohumaalapid, mis paiknevad metsade keskel (kaugel teistest põllumajandusmaadest) ning mis on juba hakanud metsastuma. Selliste maade põllumajanduslikus kasutuses hoidmise nõuet võib lugeda ebaotstarbekalt koormavaks (erandiks saab selles osas lugeda kõrge looduskaitsega väärtusega niidukooslusi). Ala kasutus metsamaana tagab samas samuti looduslike muldade säilimise ehk panustab üldisesse muldade kaitsmise eesmärki. Väärtuslikest põllumajandusmaadest välja arvamise ettepanekud ei hõlmanud kõrge väärtusega looduslike rohumaad ega väärtuslike poollooduslike kooslusi.

Väärtuslike põllumajandusmaade kaitse- ja kasutustingimuste välja töötamisel on lähtutud Maaeluministeeriumi ettepanekutest, mida on kohandatud vastavalt kohalikele oludele.

Muuhulgas on lubatud päikeseenergia tootmine väärtuslikel põllumajandusmaadel tingimusel, et maa põllumajanduslik potentsiaal ja mullastik ei saa kahjustatud. See tähendab, et päikeseenergiajaama

rajamisel ei koorita olulises ulatuses mullakihti ega ei kaeta pinnast kõvakattega ning rajatised on võimalik peale tootmist teisaldada. Päikesepaneelide alune ja ümbritsev maa peaks sisuliselt toimima hooldatava (niidetava) rohumaana. Vastav erisus on vajalik, et võimaldada taastuenergeetika osakaalu suurendamist ja kliimaneutraalsuse eesmärkide suunas liikumist.

Elamute ja põllumajandushoonete rajamine on väärtuslikele põllumajandusmaadele lubatud põhjendatud juhtudel Tapa Vallavalitsuse nõusolekul, kui hooned paigutatakse viisil, mis säilitab põllumajandusmaa võimalikult suures ulatuses ja terviklikult. Põhjendatuks saab seejuures KSH eksperdi hinnangul lugeda nt maatulundusmaale üksikelamu rajamist maaomaniku enda tarbeks juhul, kui tal puudub selleks sobilik ala väljapool väärtuslikku põllumajandusmaad. Põhjendatuks ei saa aga pidada väärtusliku põllumajandusmaa omandamist ja/või selle kruntideks jagamist uue elamuarenduse tarbeks.

Üldplaneering seab KSH eksperdi ettepanekul ka erisuse, et hoonet ei pea paigutama tingimata väärtusliku põllumajandusmaa teeäärsele serva, kui tegu on loomade varjualusega, heinaküüniga vms. Seatud erisuse eesmärk on tagada, et põllumajandusmaade kaitsetingimused ei takistaks (muudaks ebaotstarbekalt keeruliseks) pool-looduslike rohumaade traditsioonilist hooldust ehk heina niitmist ja kogumist ning loomade karjatamist. Näiteks karjatavate loomade varjualuse puhul ei pruugi teeäärne asukoht teatud juhtudel sobida loomade heaolust, turvalisusest, veekaitsest vms kaalutlustest tulenevalt. Sellist traditsioonilist põllumajandust tuleks keskkonnaaspekte arvestades aga pigem soosida.

Tapa vallas on määratletud väärtuslike põllumajandusmaade osakaal väga suur, mistõttu võib ka juhul, kui erandite rakendamise võimalust teatud hulgal kasutatakse, eeldada, et üldplaneering tagab väärtuslike põllumajandusmaade ja traditsioonilise põllumajandusmaastiku laialdase säilimise. Väärtuslikud põllumajandusmaad hõlmavad üldplaneeringu lahenduses Tapa valla pindalast rohkem kui kolmandiku.

Väärtuslike põllumajandusmaade määratlemisel ja kaitsel on positiivne mõju nii pinnasele (väldib väärtuslikumate alade hõivamist/täisehitamist), maastikule (traditsioonilise maastikupildi ja avatud vaadete säilimine) kui bioloogilisele mitmekesisusele (põllumajandusmaastik toetab rohelist võrgustikku).

Väärtuslike põllumajandusmaade sihtotstarbeline kasutus sõltub aga üldistest piirkondlikest arengutest. Läbi üldplaneeringu on võimalik luua eeldused nende alade säilimiseks, kuid läbi planeeringute ei ole võimalik kindlustada põllumajandustegevuse jätkumist.

Üldplaneeringu tingimuste seadmisel on seega kaudne roll – väärtustav ja eeldusi loov, kuid mitte otsene mõju. Toetamiseks väärtuslike põllumajandusmaade säilimist, on üldplaneeringus tegutsevad põllumajanduslikud tootmishooned (farmid) üldjuhul määratletud põllumajandusliku tootmise alaks.

Sarnane positiivne mõju pinnasele on roheline võrgustiku kaitsel.

8.4 Mõju maavaradele

Üldplaneeringu alusel ei ole kavandatud tegevusi, mis oleksid esiletõstmist väärivalt ressursimahukad.

Maavarade kasutus on suunatud eelkõige läbi riiklike valdkondlike arengukavade/strateegiate, nagu nt maapõuepoliitika põhialused ja ehitusmaavarade kasutamise riiklik arengukava. Üldplaneeringute rolli saab siinkohal lugeda pigem nõrgaks. Üldplaneeringu avaliku väljapaneku käigus avaldas kohalik kogukond vastuseisu uute kaevandamisalade avamiseks vallas, tulenevalt nendega kaasnevast keskkonnamõjust, sh mõjust inimese tervsele ja heaolule. Perspektiivseid kaevandamisalasid ei planeerita aga üldplaneeringu alusel, vaid see toimub eraldi protsessina. Kaevandamisload väljastab

Keskkonnaamet ning asjakohasusel algatatakse kaevandamisloa taotluse protsessis ka vastav objektipõhine keskkonnamõjude hindamine. Arvestades piirkonna maardlate paiknemist, tuleb nimetatud protsessides muuhulgas kindlasti arvestada roheline võrgustikuga, piirkonda jäävate oluliste karstide ja allikatega ning nende veerežiimiga (paiknemine Pandivere ja Adavere-Põltsamaa nitraaditundlikul alal), maastikuväärtustega ning elukohtadega (mürahäiring, joogiveehaarded jm) ja puhkeobjektidega.

Üldplaneering ei näe ette lahendusi, mis ohustaksid maavarade kasutatavust või maardlate juurdepääsetavust. Arvestatud on, et arvelevõetud maavaravarud peavad säilima kasutamise- ja kaevandamisväärseks.

Üldplaneeringu koostamisel on arvestatud ka kaevandamisest tulenevate võimalike mõjudega, Üldplaneeringuga ei ole maardlate vahetusse lähedusse planeeritud uusi elamualasid. Maardlad on suuremas osas tiheasustusaladest väljaspool, kuhu uusi arendusalasid üldplaneeringuga ette ei nähta.

Üldplaneering sätestab, et kaevandamistegevusel tuleb vältida alasid, mis asuvad väärtuslikele maastikel. Vastavat nõuet toetab lääne-Viru maakonnaplaneering 2030+. Juhul, kui nimetatud aladel on kaevandamine majanduslikult otstarbekas, tuleb eelnevalt kaaluda kaasnevaid mõjusid väärtuslikele maastikukomponentidele. Vajalikud leevendusmeetmed väärtuslike maastikel kaevandamisel selgitatakse seega objektipõhiselt vastavas protsessis.

Suur osa Tapa valla maardlatest paiknevad roheline võrgustikus määratud aladel. Kaevandamine roheline võrgustike aladel on üldplaneeringu kohaselt võimalik, kui rakendada leevendusmeetmeid ja tagada ammendatud kaevandatud alade sobiv korrastamine. Leevendusmeetmeks saab olla nt selline järk-järguline kaevandamine, mis ei hõlma üheaegselt kogu rohelist koridori, vajadusel asenduskoridori ette nägemine kõrgema loodusliku väärtusega alade säilitamine jms. Kaevandamistegevuse lõpetamisel on eelistatud selline kaevandatud alade korrastamine viis, mis tagab nende edasise toimimise rohevõrgustiku osana.

Kaevandatud maa korrastamise suund määratakse täpsemalt maavara kaevandamisloas ja korrastamine toimub vastavalt Keskkonnaameti poolt antud korrastamise tingimustele.

8.5 Mõju pinnaveele ja põhjaveele

Veekogude kaitse on reguleeritud läbi veeseaduse ja selle rakendusaktide. Vajalik on veekaitse nõuete range rakendamine ja järelevalve tegevuste elluviimisel.

Üldplaneering näeb ette, et peamised asustuse ja ettevõtluse koondumis- ja laienemisalad on olemasolevates keskustes. Selline lähenemine loob eeldused ühtsete vee- ja kanalisatsioonisüsteemide välja ehitamiseks uutel arengualadel, sh nõuetele vastava joogiveevarustuse tagamise ning kontrollitava reovee käitlemise.

Reserveeritud elamu- ja tootmisalade kasutusele võtul suureneb põhjaveevõtt ja reovee teke piirkonnas. Kuna pole teada tegevuste reaalsed mahud, ei ole võimalik ka täpselt hinnata vastavaid koguseid. Arvestades alade ulatust ning asjaolu, et Tapa vallas on uued elamud üldjuhul ühepereelamud, võib koguseid lugeda marginaalseteks. Ühtlasi saab eeldada, et lisanduvad tarbijad ei vähenda piirkonna põhjaveevaru olulisel määral.

Olulisemateks elanike ja tootmistevõtte piirkondadeks võib jätkuvalt lugeda Tapa ja Tamsalu linnasid. Tapa linna S-O veekompleksi kinnitatud põhjaveevaru (Moe II) on 2000 m³/öp, samas kui 2018. a veevõtt oli 904 m³/öp. O-Ca veekompleksi kinnitatud põhjaveevaru (Tapa) on 1500 m³/öp ja 2018. a veevõtt oli 46 m³/öp. Tamsalu linna S-O veekompleksi kinnitatud põhjaveevaru (Tamsalu linn ja Tamsalu veehaare) on 1280 m³/öp ja 2018. a veevõtt oli 305 m³/öp; O-Ca veekompleksi põhjaveevaru

(Tamsalu veehaare) 360 m³/öp ja 2018. a veevõtt oli 71 m³/öp. Seega puudub lähiperspektiivis vajadus põhjaveevaru ümber hindamiseks ka mõnevõrra kasvava elanikkonna ja aktiivsema tootmistegevuse korral.

Uued elamualad tuleb võimalikult suures ulatuses liita ühiskanalisatsiooniga, et vältida individuaalseid käitlus-/kogumissüsteeme, mille üle on tulevikus keeruline kontrolli teostada.

Uute elamualade ühisveevarustusega liitmine oluline on eriti oluline Tapa linnas ja sellega piirneval alal, mis jääb endise sõjaväelennuvälja jääkrostusobjekti piirkonda, ning kus seire näitab vaatamata teostatud puhastustöödele jätkuvalt kohatist reostust Ordoviitsiumi veekihi seirekaevudes.

Teiste jääkrostusobjektide (Keskkonnaregistri andmetel on jääkrostusobjektid likvideeritud/ohustatud) piirkonda elamualasid vm tundlike alasid planeeritud ei ole – need jäävad (olemasolevatele) transpordi- ja tootmisaadele või hajaasutsusse, kuhu uut maakasutust ei ole üldplaneeringuga määratud.

Samuti tuleb arvestada valla paiknemisega Pandivere ja Põltsamaa-Adavere nitraaditundlikul alal, kus on oht maapinnalähedase põhjaveekompleksi reostumiseks (veemajanduskavade koostamisel on vastav põhjaveekogum hinnatud halvas seisundis olevaks). Seetõttu on eelistatud elamute liitmine ka ühisveevarustusega, et tagada kontroll joogivee kvaliteedi üle ja vajadusel selle nõuetekohane puhastus. Inimeste tervise kaitse kaalutlustest lähtuvalt, aga ka põhjavee kaitse seisukohast, ei saa uute individuaalsete joogiveehaarete rajamisel lubada madalaid salvkaevusid.

Veeseadus ja selle rakendusaktid (Vabariigi Valitsuse 06.12.2019 nr 100) seavad nitraaditundlikule alale eeskätt põllumajandustegevuse piirangud. Paiknemisega nitraaditundlikul ala tuleks siiski järgmistel planeerimistasemetel arvestada ka muu (tootmis)tegevuse kavandamisel (erinevate planeeringute ja tegevuslubade menetlemisel), hinnates vajadusel selle tegevusega kaasnevaid riske. Piirkonda jääb kaitsmata põhjaveega alasid ning olulisi allika- ja karstialasid, mis toob kaasa kõrgendatud põhjavee reostusohu. Vältida tuleb tegevusi, mis muudavad karstide ja allikate veerežiimi või halvendavad põhjavee kvaliteeti (s.h ohustades elanike joogiveehaardeid). Riskide hindamine saab toimuda näiteks KMH/KSH algatamise üle otsustamise protsessis ehk KMH/KSH eelhindamise teostamisel.

Sademeveekäitluse juures on eelistatud lahendusena välja toodud säästlikud lahendused (puhastuslodud, immutamine pinnasesse jms), vältides võimalusel sademeveetorustiku rajamist. Nimetatud lahendusi on võimalik kasutada olukordades, kus sademevesi ei ole reostunud. Looduslähedased meetmed toetavad ökoloogilisi protsesse nagu näiteks põhjavee toitumine.

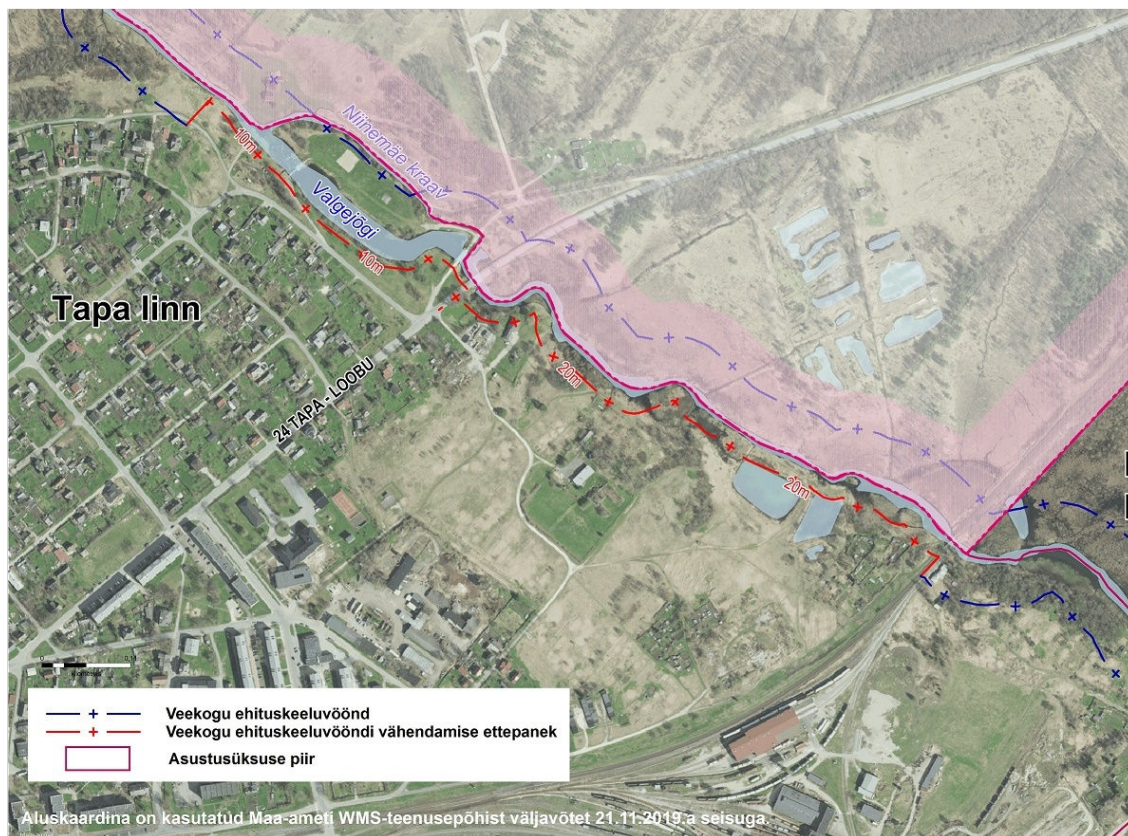
Samuti need aitavad paremini vastu võtta sademete tippkoormust, mis on eriti oluline kliimamuutustega kohanemise kontekstis. Eesti kliimamuutuste stsenaariumite kohaselt⁴⁰ võib Eestis oodata lisaks õhutemperatuuri tõusule ka sademete hulga suurenemist ja tormide sagenemist. Samuti prognoositakse merepinna tõusu, mis aga Tapa valla kontekstis oluline ei ole. Sademete hulga suurenemine võib ebapiisava sademeveekanalisatsiooni korral põhjustada lokaalseid üleujutusi. Üldplaneeringus rakendatud põhimõtted, nagu looduslähedased sademeveekogumissüsteemid, rohealade säilitamine, tiheasustusalasid ümbritsevate metsade kaitse, ehituskruntidele nõutud haljastusprotsendi määramine jms, võimaldab tulevikus paremini toime tulla ka võimalike äärmuslike ilmastikutingimustega.

Üldplaneeringuga ei ole üldjuhul ette nähtud uut arendustegevust veekogude kallastel. Veekogudega piirnevate elamualade puhul on valdavalt tegu juba olemasoleva asustusega, uusi elu- või

⁴⁰ Keskkonnaagentuur, 2014

tootmisalasad üldjuhul veekogudega piirnevalt reserveeritud ei ole. Pinnaveekogud on valdavalt arvestatud rohevõrgustiku osaks, moodustades teineteist toetavad terviklikud sini-rohekoridorid.

Tapa valla üldplaneering teeb ettepaneku vähendada Valgejõe ehituskeeluvööndi ulatust Tapa linnas, lõigus Valgejõe saarest kuni raudteeni (Joonis 9). Valgejõe saare juures soovitakse ehituskeeluvööndit vähendada 10 meetrini ning ülejäänud lõigus 20 meetrini. Ehituskeeluvööndi vähendamiseks taotletakse Keskkonnaameti nõusolekut.

Joonis 9. Ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanek Tapa valla üldplaneeringus seisuga 28.11.2019

Ala, kus taotletakse ehituskeeluvööndi vähendamist, määratletakse üldplaneeringuga ühtlasi kui puhkeala ilma hoonete ehitamise õigusega. Seega loob üldplaneeringu terviklahendus olukorra, kus vähendatud ehituskeeluvööndisse ei ole võimalik ehitada uusi hooned, vaid ainult avalikuks kasutuseks mõeldud puhkeotstarbelisi rajatisi (rajad, pingid, varjualused, prügikastid jms). Valgejõe saar on kohalike elanike hulgas hinnatud ja külastatav puhkekoht, mis üldplaneeringuga määratakse ühtlasi supelranna alaks. Ehituskeeluvööndi vähendamise eesmärk on võimaldada Valgejõe saare piirkonda tervikliku puhkeala välja arendamist koos selleks vajaliku puhketaristuga. Kuigi ehituskeeluvööndi vähendamine loob põhimõttelise võimaluse inimtegevusest tuleneva koormuse suurenemiseks jõe kallastel, võimaldab terviklahendus juba täna olemasolevat kasutuskoozumust paremini suunata ja selle mõjusid ohjata. Säilitatav ehituskeeluvööndi ulatus väldib rajatisi jõe vahetel kaldal. Eelnevalt tulenevalt võib eeldada, et planeeritava muudatusega eeldatavalt olulist keskkonnamõju, võrreldes nullalternatiiviga, ei esine.

Ehituskeeluvööndi vähendamine või selle mittelubamine sõltub siiski vastavast Keskkonnaameti kaalutusotsusest.

Väljaspool siintoodud erandit ei ole üldplaneeringuga ette nähtud ehituskeeluvööndi vähendamist ning seda tuleb reeglina uute detailplaneeringute koostamise protsessis vältida, eriti seni looduslikuna säilinud aladel.

Lisaks Valgejõeale saab (puhke)tegevuse koormuse all oleva veekoguna välja tuua Porkuni järve. Järve äärde ette nähtud maakasutus on suuresti kooskõlas tänase kasutusega (suplusala, rohealad, olemasolev hoonestus) ning üldplaneeringukohane maakasutuse juhtotstarvete täpsustus veekogule otseselt uut koormust kaasa ei too.

Maaparandussüsteemide eesvooludeks olevatele veekogudele avalduva koormuse vähendamiseks sätestab üldplaneering, et maaparandussüsteemide rekonstrueerimisel või laiendamisel tuleb kaaluda keskkonnakaitsemeetmete rakendamise vajadust.

Tapa valda ei ole määratud üleujutusohuga seotud riskipiirkondi⁴¹, samuti ei jää valda suurte üleujutusalaadega siseveekogude nimistusse kantud veekogusid⁴² ega merepiiri. Tapa Vallavalitsuse andmetel ei ole vallas esinenud ega ette näha selliseid olulisi probleeme seotuna üleujutustega (nt veekogudega piirnevate elamualade ohustatust), mis tingiksid vajaduse määratleda üldplaneeringus kohaliku tähtsusega üleujutusalaad ja seada neile täiendavaid (ehitus)piiranguid.

Tapa valla looduslikud üleujutused saavad olla eelkõige seotud valda läbivate suuremate jõgedega (Põltsamaa jõgi, Valgejõgi, Jänijõgi, Soodla jõgi). Nagu eelpool kirjeldatud, on pinnaveekogude kaldad valdavas osas haaratud Tapa valla rohelisse võrgustikku ning uusi elu- või tootmisalasid üldjuhul veekogudega piirnevalt reserveeritud ei ole. See võimaldab säilitada veekogude kaldad, s.h jõgede äärsed lammialad, võimalikult suures osas looduslikuna, säilitades ühtlasi ka loodusliku suurvee vastuvõtu- ja sidumisvõime. Arvestades tugeva arendussurve puudumist, veekogude kallaste looduslähedasena säilitamist ning uute arendusalade paiknemist ja ulatust, ei tuvastanud ka KSH ekspert otsest vajadust üleujutusalaade määratlemiseks ja neile täiendavate kitsenduste määramist.

Sellelgi poolest tuleb detailplaneeringute, projekteerimistingimuste ja ehituslubade väljastamisel igakordselt jälgida piirkonna keskkonnatingimusi (olemasolevad maaparandussüsteemid, lähedus veekogule ja maapinna kõrgus, lammi-, turvastunud- ja madalloomuldade esinemine jms) ning vajadusel nõuda asukohapõhiselt võimaliku üleujutusohu hindamist ja arvestamist tegevuse planeerimisel.

Tiheasustusaladel (eelkõige Tapa ja Tamsalu linnades) sademeveesüsteemide ülekoormatustest/mittetoimimisest tingitud üleujutuste vältimiseks tuleb detailplaneeringutes ja projektides sademeveelahenduste välja töötamisel arvestada ka võimalike tippkoormustega ning lisanduva koguse mõju vastuvõtvale süsteemile kui tervikule.

Üldplaneeringuga ei ole planeeritud uusi tootmisalasid kaitsmata põhjaveega aladele või karstinähtuste ja allikatega aladele. Suures osas jäävad tundlikumad alad rohevõrgustikku, mis aitab kaasa põhjavee kaitsele.

Kaudne negatiivne mõju põhjavee seisundile tuleneb põllumajandusliku tootmise soodustamisest Tapa vallas – põllumajandusliku tootmise alade ning väärtuslike põllumajandusmaade kasutuses hoidmise ette nägemisest. Nitraaditundlikul alal on maapinnalt esimene põhjaveekompleks hinnatud ohustatuks eelkõige just põllumajandusest tulenevast lämmastikukoormusest. Vastavate negatiivsete mõjude vältimine ja ohjamine toimub aga läbi asjakohaste valdkondlike õigusaktide nõuete (veeseadus ja selle rakendusaktid) ning tegevuskavade (veemajanduskavad, nitraaditundliku ala tegevuskava).

⁴¹ <https://www.envir.ee/et/uleujutusohupiirkonna-ja-uleujutusohuga-seotud-riskipiirkonna-kaardid>

⁴² Keskkonnaministri määrus 28.05.2004 nr 58 „Suurte üleujutusalaadega siseveekogude nimistu ja nendel siseveekogudel kõrgveepiiri määramise kord“ (RTL 2004, 72, 1192)

Üldplaneering oma iseloomu ja võimalustega ei toimi põllumajanduslike tootmispraktikate otsese suunamise vahendina.

Veeseaduse nõuetest ja üldplaneeringus sätestatud tingimustest kinni pidamisel ei ole ette näha olulist negatiivset keskkonnamõju pinnaveekogudele.

8.6 Mõju bioloogilisele mitmekesisusele, populatsioonidele, taimedele ning loomadele

8.6.1 Maakasutuse planeerimine

Tapa valla üldplaneeringuga ei nähta ette ulatuslikku maa arendustegevuseks reserveerimist seni looduslikuna säilinud aladel. Planeeritavad uued elamu- ja tootmiskaad paiknevad olemasolevate keskustega piirnevalt ning on suuremal või vähemal määral inimtegevusest juba mõjutatud. Koondava planeerimisega on välditud maastiku killustumist, mis takistaks liikide levikut.

Üldplaneeringuga nähakse ette ulatuslik roheline võrgustik (vt ptk 8.6.2), mis hõlmab lisaks maakonna tasemel määratletud tugialadele ja rohekoridoridele ka kohaliku tähtsusega rohevõrgu struktuure. Rohevõrgustikku on arvatud võimalikult suur hulk kõrgema väärtusega alasid, jättes need võimalusel arendustegevusest puutumata (vt ka ptk 8.6.3). Üldplaneeringu lähenemine toetab terviklike elupaikade säilimist ning sidusust, olles seeläbi positiivse mõjuga bioloogilisele mitmekesisusele.

Samuti panustab looduslike ja looduslähedaste alade säilimisse puhkealade ette nägemine üldplaneeringus. Puhkealad hõlmavad parke, haljasalasid, kallasradu, kõrge rekreatiivse väärtusega riigimetsa jms. Üldplaneeringus on määratud kolme tüüpi puhkealad: hoonete ehitamise õigusega puhkealad, hoonete ehitamise õiguseta puhkealad ja supelranna ala. Hoonete, sh ka puhkeotstarbeliste hoonete rajamist, ei ole seejuures ette nähtud tundlikuma looduskeskkonnaga aladele. Puhkealadele taristu rajamine – puhkekohad, teed ja rajad – tõstavad eeldatavalt nende alade külastuskoormust, kuid teisalt võimaldavad seda koormust paremini suunata ja selle mõju kontrollida. Üldplaneering sätestab, et puhkealade planeerimisel või projekteerimisel on soovitatav koostada maastikuanalüüs, selgitades välja puhketegevuse suhtes tundlikumad ja vähem tundlikumad alad ning tsoonides puhkealad maastikuanalüüsi tulemustele vastavalt. Nimetatud lähenemine võimaldab kaitsta populatsioonidele olulisemaid looduskooslusi.

Lisaks pöörab üldplaneering tähelepanu elamumaade mitmekesistamisele rohealadega. Muuhulgas sätestab üldplaneering, et tiheasustusalade kõrghaljastusega kaetud aladel asuvatele elamukruntidele hoonete projekteerimisel tagatakse vähemalt 10% ulatuses krundi pindalast kõrghaljastuse säilimine või asendamine. Seatud tingimus on suhteliselt leebe, kuid seda tuleb vaadata komplekselt üldplaneeringu terviklahendusega – tiheasustusalade ning sealhulgas uute elamumaade ulatus tiheasustusaladel on vallas suhteliselt väike. Leebemaid tingimusi tiheasustusaladel kompenseerib teatud määral ulatuslik looduslike ja loodusläheduste alade osakaal vallas ning roheliste puhkealade ette nägemine tiheasustusaladel. Lisaks on kohalikul omavalitsusel võimalus, konkreetsest kinnistust ja sealse kõrghaljastuse ökoloogilisest või miljööväärtusest lähtuvalt, nõuda kõrgema haljastusprotsendi rakendamist.

Lähtudes planeerimisseaduse § 75 lõikes 1 seatud ülesannetest, on Tapa ja Tamsalu linnas paiknevatele rohealadele ja metsadele seatud piirangud lageraielangi suurusele (siinkohal on viidatud aruande versioonile seisuga 13.07.2021). Piirangu eesmärk on kaitsta asulaid õhusaaste, müra, kliimamuutuste mõjude jms eest ning säilitada olulised kõrge väärtusega metsad/rohealad.

Piirangu seadmisel on piiratud Tapa ja Tamsalu linnadega, kuna sealne elanike arv ja hoonestustihedus on kõige suurem. Sealseid kodulähedasi metsi kasutatakse suure tõenäosusega jalutamiseks ja spordiks, samuti on neist tõenäoliselt sõltuv kodukohta miljöötunnetus. Raielankide moodustamisel tuleb neis metsades seetõttu arvestada ka välja kujunenud metsaradadega.

Lageraie on uuendusraie, mille käigus raiutakse raielangilt ühe aasta jooksul raie algusest arvates kõik puud, välja arvatud seemne- ja säilikpuud ning elujõuline järelkasv. Suure pindalaga lageraielangid tähendavad drastilist muutust harjumuspärasest maastikupildist ning seetõttu on nende piiramine n-ö kodulähedastes metsades oluline nii elanike füüsilise kui vaimse tervise kaitse seisukohast. Samaväärselt oluline on tiheasustustalasid ümbritsevate metsade kaitse ökoloogiline aspekt, tasakaalustades hoonestatud alade keskkonnamõjusid, kaitstes hoonestatud alasid soovimatute mõjude eest ning toetades tiheasutusalaaladest mööduvate rohelise võrgustiku koridoride toimimist. Muuhulgas võib suurte lageraietega kaasnedes mikrokliimaatiline mõju - raie järel jäävad avatuks kasvava metsa servad, mis muutuvad tormihellaks. Tiheasustusalaaladel avalduvate mõjude osas saab välja tuua ka prognoositavad kliimamuutused (vt täiendavalt ka ptk 8.5) ja sealhulgas temperatuuri tõus. Suurem kõvakattega maapinna osakaal ning kõrgem ja tihedam hoonestus linnades võib suviste kõrgete temperatuuridega kaasa tuua nn kuumasaarte tekkimise. Linnasisesed ja/või neid ümbritsevad rohealad pakuvad sellele olulist looduslikku leevendust.

Keskkonkaitselistest aspektidest lähtuvalt oleks soovitatav rangem raiepiirang ehk ÜP-s määratud väiksem lubatud langi suurus. Näiteks Eestimaa Looduse Fondi juhendamisel⁴³ soovitakse kaaluda 0,5 ha suurust lageraielangi piirangut. Üldplaneeringus sätestatud lageraielangi maksimaalne suurus on üldplaneeringu lahenduse avalikustamise ja kooskõlastamise käigus saadud tagasisidele tuginev kompromisslahendus, mis ei tohiks olla maaomanikele ebaproportsionaalselt koormav.

Ulatuslikku uue tehnilise taristu rajamist, millega kaasneks maa hõivamine või rohevõrgustiku läbi lõikamine, üldplaneeringuga määratud ei ole. Kergliiklusteede võrgustiku kulgemine on üldplaneeringus indikaativne ning see täpsustatakse projekteerimisel. Eeldada võib, et kergliiklusteede rajamine ei too kaasa olulist negatiivset mõju bioloogilisele mitmekesisusele. Üldplaneeringusse kantud kaitsevöö rasketehnika liikumise mõjusid on kaalutud vastava eelprojekti koostamisel. Muuhulgas looduskoosluste säilitamise huvidest lähtuvalt, ei ole üldplaneeringusse üle toodud maakonnaplaneeringus kajastuvat Tapa linna ümbersõitu (vt ptk 6).

Üldplaneeringu lahendusest ei tulene eeldatavalt olulist negatiivset mõju looduskeskkonnale.

8.6.2 Roheline võrgustik

Tapa valla üldplaneeringuga on täpsustatud maakonna tasandil konstrueeritud rohelise võrgustiku piire ja selle kaitse- ja kasutustingimusi. KSH läbi viimise osana teostas KSH ekspert maakonnaplaneeringu ja varasemate üldplaneeringute kohase rohelise võrgustiku piiride analüüsi ning esitas omapoolsed ettepanekud piiride korrigeerimiseks (Joonis 10) koos selgitustega (Tabel 8).

Rohevõrgustiku analüüsil võeti arvesse:

- maakasutust, sh looduslikke ja looduslähedasi alasid ning nende sidusust;
- sinivõrgustikku (veekogusid ja nende kaldaid);
- naabervaldade üldplaneeringuid;
- looduskaitsealade ja looduskaitsealuste üksikobjektide paiknemist;

⁴³ Eestimaa Looduse Fond, 2020

- projekteeritavate kaitsealade paiknemist (nt Põdrangu looduskaitseala);
- kaitsealuste liikide leiukohti;
- inventeeritud väärtuslikke looduskooslusi (nt niidukooslused);
- Maanteeameti statistikat metsloomade seotud liiklusõnnetuste kohta (ohtlike teelõikude paiknemist);
- jms.

Rohekoridoride piiride muutmise ettepanekutel lähtus KSH ekspert muuhulgas juhenddokumendist „Rohevõrgustiku planeerimisjuhend“⁴⁴.

Tehtud ettepanekud võeti üldplaneeringu lahenduse kujundamisel arvesse ning tulemusena täpsustatakse üldplaneeringuga mitmetes asukohtades rohevõrgustiku piire.

Peamiselt muudeti (suurendati) rohevõrgustiku sidusust tagavate rohekoridoride laiuseid ning korrigeeriti tugialade piire. Erinevate allikate põhjal soovitatakse 400-500 m laiust rohekoridori⁴⁵. Laiem koridor pakub väiksematele liikidele ka elupaiku ning toimib ka avatud maastiku tingimustes. Samuti järgiti rohekoridoride laiuse määramisel, et välditud oleks olukord, kus väikesemahuline üksikarendus (nt ühe olemasoleva elamu jäämine või vallavalitsuse loal ühe uue üksikelamu ehitamine koridori) võiks kaasa tuua rohekoridori tervikliku läbi lõikamise või kus tegevused rohevõrgustiku piirialadel võiksid kahjustada rohekoridori toimimist.

Leidus alasid, mille laiendamisel võeti arvesse ja arvati rohevõrgustiku piiridesse EELIS-sse kantud projekteeritavad looduskaitsealade piirid. Eesmärgiks on toetada planeeritavate kaitsealade esmast kaitset ning vältida soovimatut ehitustegevust nendel aladel enne kaitsereežiimi rakendumist. Ühtlasi annab rohevõrgustikuks määramine maaomanikule esmase info selle kohta, et ala ei ole sobilik perspektiivsete ehitusplaanide tegemiseks, vältides vastavate ootuste tekkimist.

Lisaks on alasid, kus KSH eksperdi hinnangul ei olnud tulenevalt reaalsest maakasutusest roheline võrgustiku ühendused piisavalt toimivad, mistõttu ei võetud neid ka uude üldplaneeringusse üle. Rohekoridor oli neis asukohtades toimimiseks liiga kitsas ning piiride laiendamist polnud võimalik või mõistlik olemasoleva maakasutuse põhjal tõttu teha. Samuti jäid rohevõrgustikust välja ebapiisava mosaiiksusega valdavalt põllumajanduslikud alad. Maakondlikku rohevõrgustikku arvatud alasid seejuures võrgustikust välja ei arvatud. Tegu oli varasema üldplaneeringuga määratud kohaliku võrgustikuga.

Rohevõrgustiku piiride määratlemisel ei ole aluseks võetud katastripiire ega ka täpseid kõlvikute piire. Oluline on arvestada muuhulgas sellega, et metsloomad ei järgi oma liikumisteedel täpselt määratletud piire ning mõistlik on haarata sisse n-õ puhveralad. KSH eksperdi poolt tehtud ettepanekutega on proovitud kujundada sujuv rohealade kulgemine, arvestades üleminekut ühelt alalt teisele ning nn servaalade kasutamist metsloomade poolt.

Piirid, mida üldplaneeringus on rohevõrgustikku toimimist ja sidusust arvestavalt määratud, ei takista maaomanikel, kellel on õiguspäraselt nendele aladele rajatud olemasolevad hooned või toimub muu maa sihtotstarbeline kasutus (nt põllumaa harimine või metsa majandamine), rohevõrgustikku jääva maa senise kasutuse jätkumist. Rohekoridori ja üldisemalt rohevõrgustiku toimimiseks ei saa eeldada, et kogu määratud ala oleks inimtegevusest täielikult puutumata ning seda ka kehtestatava üldplaneeringuga ei taotleta.

⁴⁴ OÜ Hendrikson & Ko, 2018

⁴⁵ OÜ Hendrikson & Ko, 2018

Näiteks pakuvad rohevõrgustikku jäävad õuealad erinevaid varjepaiku väiksematele loomadele, eelkõige (inimkaaslejatele) lindudele, ning muudavad maastiku mosaiiksemaks. Küll aga peavad rohevõrgustikku jäävate alade maaomanikud tagama rohevõrgustiku toimimise piirkonnas, arvestades vähemalt nende nõuetega, mis üldplaneeringuga on kehtestatud.

Uute hoonete rajamine või muu arendustegevuse läbi viimine rohelises võrgustikus on võimalik üksnes juhul, kui võrgustiku (koridori, tugiala vm) toimimine säilib ehk rohevõrgustiku sidususe säilimise alases eksperthinnangus tehtud vastavate järelduste alusel. Sellistes olukordades tuleb otsuseid langetada asukohapõhiselt, rohekoridori terviklikkust ja võimalikku kumuleerivat mõju (sh tõenäosust, et ühe erandi tegemine toob kaasa järgmised) arvestades.

Üheks arvestamist vajavaks aspektiks on riigikaitsemaade osaline kattumine rohevõrgustikuga. Rohevõrgustiku staatus ei takista otseselt riigikaitsealist tegevust. Juhul, kui riigikaitsemaa arendamine võib ohustada roheline võrgustiku sidusust ja toimimist (nt ulatuslik metsa raadamine või selle tarastamine rohelises võrgustikus), tuleb teostada vastav eksperthinnang, selgitamaks leevendavate meetmete rakendamise vajadus ja võimalused. Vajadusel (keskkonnamõju hindamise ja keskkonnanuhtimissüsteemi seaduses sätestatud juhtudel) tuleb anda KMH/KSH eelhinnang ja/või viia läbi keskkonnamõju (strateegiline) hindamine.

Tapa linnaku alternatiivse juurdepääsutee rekonstrueerimise eelprojekti, Tapa lähiharjutusala eelprojekti ning Tapa linnaku ja Kaitseväe keskpõlügeni rasketehnika ühendustee eelprojekti, keskkonnamõtjude eksperthinnangus⁴⁶ on esitatud ettepanek rohevõrgustiku piiride muutmiseks seotuna riigikaitsemaal planeeritud tegevusega. Eksperthinnangus kajastatud rohevõrgustik ei ole aga kooskõlas hiljem kehtestatud maakonnaplaneeringu ja selles toodud rohevõrgustiku piiridega ning rohevõrgustiku terviklikku struktuuri jälgides on Tapa valla üldplaneeringu koostamisel peetud asjakohaseks maakondliku koridori kulgemist mitte oluliselt muuta. Juhul, kui Kaitseväe tegevuse iseloom ja intensiivsus roheline võrgustiku alal oluliselt muutub, on võimalik kaaluda eelnimetatud eksperthinnangus toodud ettepaneku rakendamist ja asenduskoridori loomist. Üldplaneeringu lahendus jätab selleks ka võimaluse – võimalikus asenduskoridoris ei ole planeeringuga ette nähtud maakasutuse muutmist. Asenduskoridori määramine ei ole eeldatavalt vajalik tegevuste läbi viimisel üksnes kohaliku taseme koridoris (joonisel nr 9), millel on eelkõige toetav funktsioon. Küll aga tuleks kaitsta nimetatud koridori jäävaid vääriselupaiku.

Planeeritav rasketehnika ühendustee on rohekoridori piires kavandatud maksimaalselt olemasolevate teede ja radade baasi. Arvestades, et ühendusteel toimub vaid kaitseväe tehnika liikumine, ei ole olulist tee kasutamise kaasnivat barjääriefekti rohevõrgustiku toimimisele ega rohevõrgustiku alade killustamist ette näha⁴⁷.

Kaevandamine roheline võrgustike aladel on võimalik, kui rakendada leevendusmeetmeid ja tagada ammendatud kaevandatud alade sobiv korrastamine. Kaevandamistegevuse lõpetamisel on eelistatud selline kaevandatud ala korrastamise viis, mis tagab selle edasise toimimise rohevõrgustiku osana. Uute kaevandamisalade rajamisel tuleb vajadusel näha ette asenduskoridor ja/või rakendada muid leevendusmeetmeid. KSH eksperdi soovitus on nõuda eksperthinnangut rohevõrgustiku sidususe tagamiseks. Eksperthinnang on vajalik eelpool nimetatud sobivate leevendusmeetme selgitamiseks.

Üldplaneeringu roheline võrgustiku kasutustingimustes on muuhulgas sätestatud, et funktsioneeriva rohevõrgustikuna peab säilima vähemalt 80% territooriumist. Roheline võrgustiku eesmärgipäraseks säilimiseks tuleb üldplaneeringu tingimuste rakendamisel kindlasti jälgida maakasutuse struktuuri ning vältida võrgustiku killustamist (nt koridori säilimine mitme kitsa ribana). Seega tuleb mõju hindamisel ja tegevuste roheline võrgustikku lubamisel lähtuda konkreetsest roheline võrgustiku elemendist.

⁴⁶ OÜ Alkranel, 2016

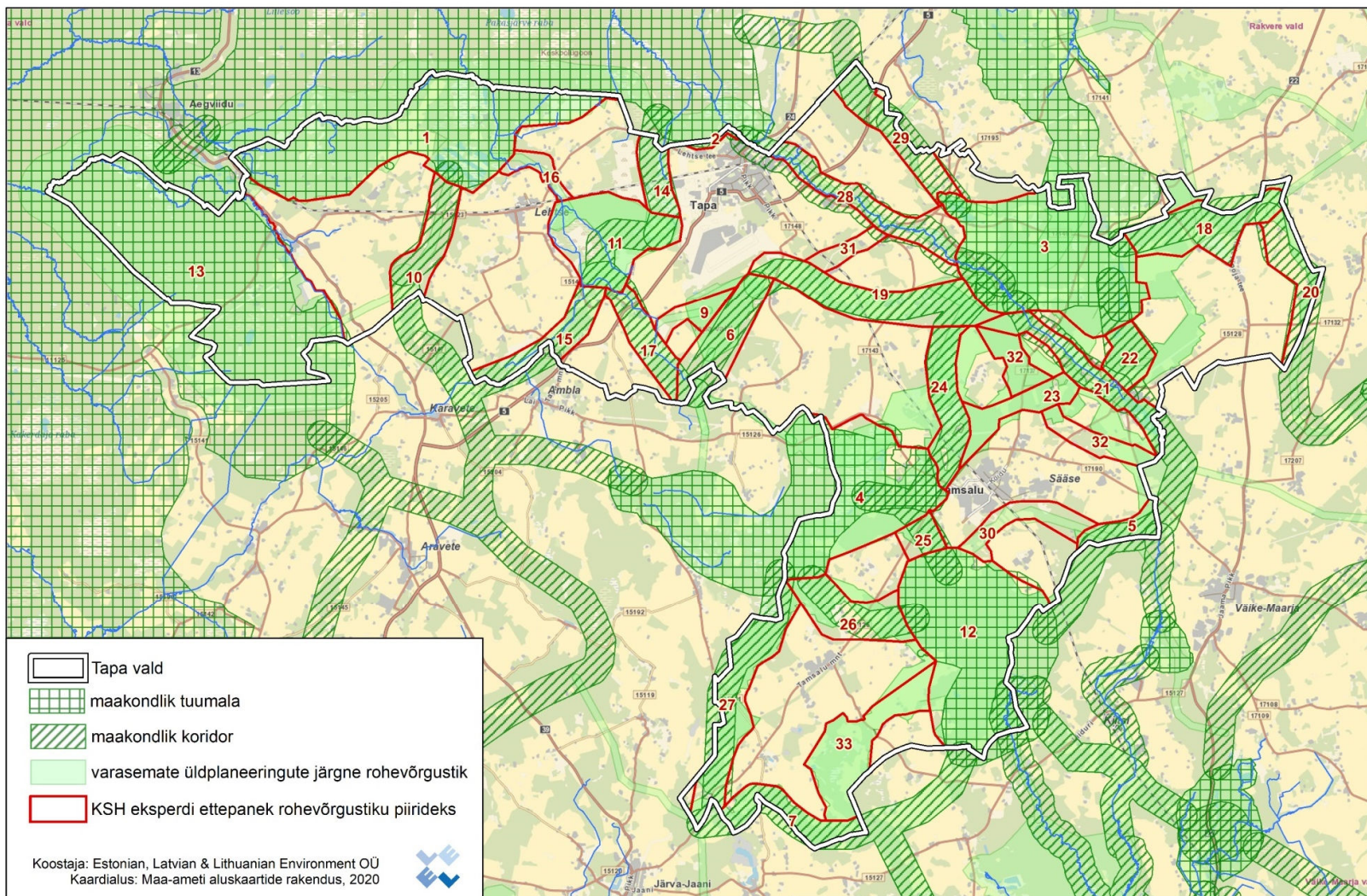
⁴⁷ OÜ Alkranel, 2016

Arendustegevuse lubamisel rohelisse võrgustikku tuleks vajadusel (olulise keskkonnamõju ilmumise tõenäosuse korral) ja võimalusel rakendada kompensatsioonimeetmeid – nt ette näha asenduskoridori säilimine/rajamine nagu kirjeldatud eelpool toodud näites.

Üldplaneeringus toodud kasutustingimustest ja eeltoodud põhimõtetest kinni pidamisel on eeldatavalt tagatud rohelise võrgustiku säilimine ja eesmärgipärane toimimine väljaspool teadaolevaid konfliktalasid (olemasolev ja planeeritav raudtee- ja maanteetaristu).

Üldplaneeringuga on võimalik rohevõrgustiku piire muuta vaid strateegilise dokumendiga piiritletud alal ehk vaid Tapa valla piires. See võib aga viia olukorrani, kus vallasiseselt on küll rohevõrgustiku piirid määratletud terviklikult ning esmapilgul toimivalt ehk arvestades tugialade ja rohekoridoride toimivust tagavaid printsiipe, kuid väljaspool valda võib rohevõrgustiku sidusus katkeda. Sellise stsenaariumi vältimiseks on rohekoridorina säilitatud ja vajadusel laiendatud kõik maakonnaplaneeringus kajastatud valla piire ületavad koridorid.

Samas tuleb arvestada ka naabervaldades toimuvaid arenguid. Eeldada võib, et haldusreformi järgselt ning uue maakonnaplaneeringu kehtestamise järgselt vaatavad ka naabervallad oma üldplaneeringutes üle rohevõrgustiku paiknevuse ja sobivuse, tehes vajalikke muudatusi. Käesoleva dokumendi koostamise hetkeks on Tapa valla naabervaldadest jõudnud uue üldplaneeringu avalikustamiseni Anija vald, mis piirneb Tapa vallaga loodest ning mille rohevõrgustik on Tapa valla rohevõrgustikuga sidus. Teistel valdadel pole haldusreformi järel kohustust uue üldplaneeringu koostamiseks (Kadrina vald) või pole protsessiga eskiislahenduse avalikustamiseni veel jõutud. Nende üldplaneeringute järgseid rohevõrgustiku piire polnud KSH eksperdil võimalik seetõttu arvestada. Seega soovib KSH ekspert esitada Tapa Vallavalitsusel ka naabervaldade üldplaneeringutele ettepanekud rohevõrgustiku piiride võimalikult suurel määral ühildamiseks. Eelkõige on probleemiks Tapa valla lõunaosa (piirnemine Järva vallaga), kus rohevõrgustiku katkemine on niiõelda sisse kirjutatud maakonnaplaneeringuga (Joonis 11).

Joonis 10. KSH eksperdi poolne roheline võrgustiku piiride ettepanek

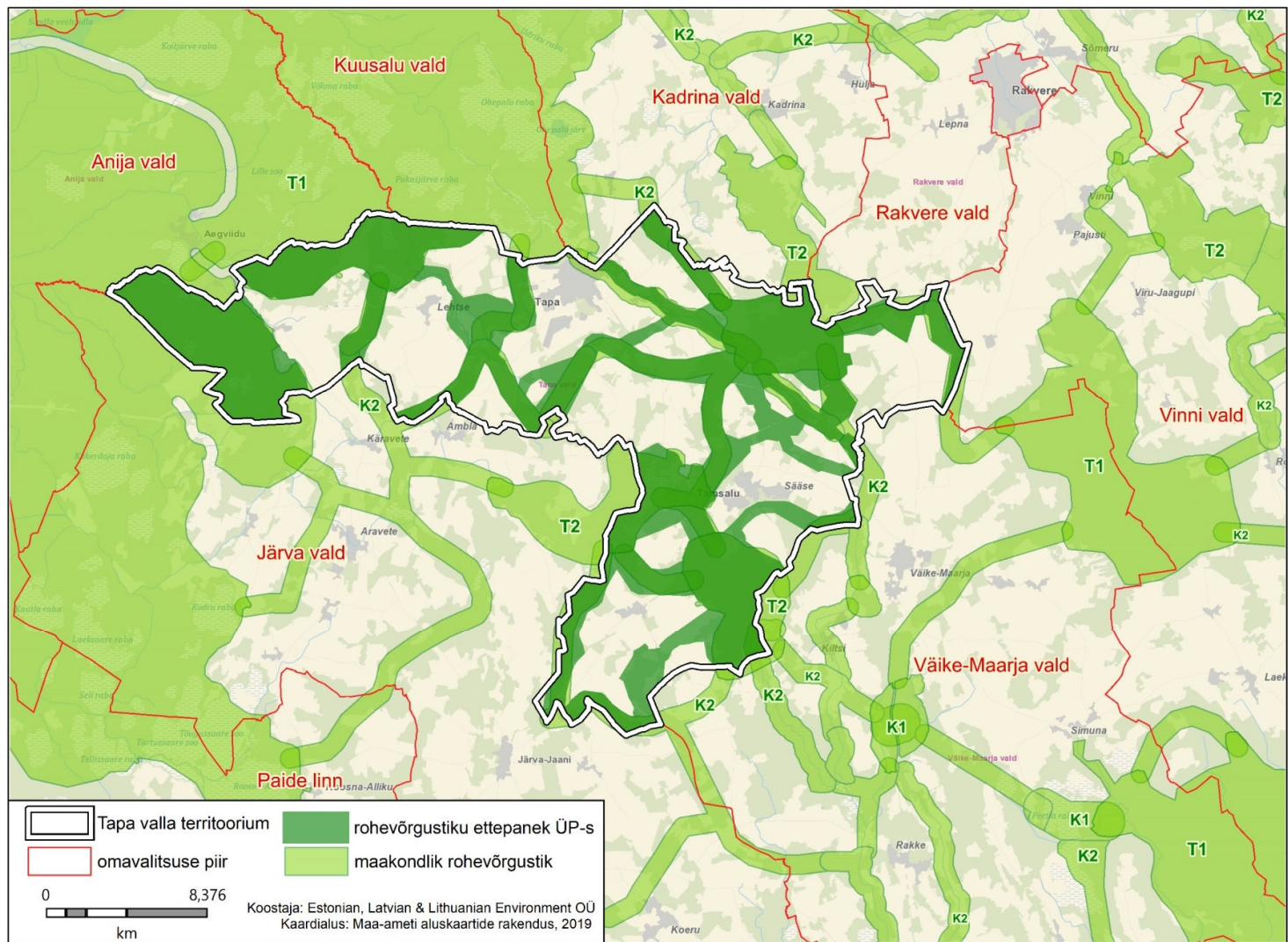
Tabel 8. Selgitused KSH eksperdi poolsetele roheline võrgustiku ettepanekutele

Nr	Tüüp	Tase	Tähis MP-s	Selgitused KSH ettepanekutele
1	tugiala	maakondlik	T1	Üldplaneeringu* järgne piir kuju lihtsustamisega, Patikas jäetud maakonnaplaneeringu tugialast välja raudtee, Läste rabas lähtunud üldplaneeringust
2	koridor	maakondlik		Üldplaneeringu järgne piir, maakondlikust tugialast jäetud välja Tapa linna hoonestatud alad, kuid säilitatud Valgejõe kaldatsoon
3	tugiala	maakondlik	T2	ÜP ja MP kombineeritud piir, sisse arvatud kavandatav Metsavajakute LKA, täpsustatud piir koridoridega
4	tugiala	maakondlik	K2	Põhiosas üldplaneeringu järgne, sisse arvatud tugialaga piirnev metsaala ja välja jäetud maantee, tugialasse on arvatud ka planeeritav Savalduma MKA
5	koridor	maakondlik	K2	Täpsustatud vastavalt metsakõlvikutele
6	koridor	maakondlik	K2	Laiendatud lähtuvalt metsakõlvikutest
7	koridor	maakondlik	K2	Rohekoridori piiride täpsustamine kehtiva üldplaneeringu põhjal, lihtsustades koridori kuju ning arvates sisse kõrvalasuvad põllumaad
9	koridor	kohalik		Kehtiva üldplaneeringu järgi võimaldab määratud rohekoridori laius äärmisel juhul vaid liikumist erinevate alade vahel, kuid elupaiku ei paku. Piiride laiendamise eesmärk on hõlmata rohevõrgustikku ka alal asuvad vääriselupaigad. Tegemist on lokaalse ja toetava ühendusega, mis ei toimi eeldatavalt primaarse koridorina. Kasutatakse riigikaitsealisteks tegevusteks.
10	koridor	maakondlik	K2	Üldplaneeringu järgne koridor on mõjutatud servaepektist ning ei toimi eeldatavalt efektiivselt. Rohekoridori laius on määratud vastavaks maakonnaplaneeringule, väikeste kohandustega.
11	tugiala	kohalik	K2	Asjakohane säilitada (astmelaud koridorides, kompaktne metsamassiiv, Kuru oja kaldad), kuid laiendatud, arvates sisse Soodla jõe ja soelupaigad
12	tugiala	maakondlik	T2	Arvestatud maakonnaplaneeringu piiridega, kuid lisatud juurde planeeritav Põdrangu LKA ja jäetud välja osa põllumaad kirdeosas
13	tugiala	maakondlik	T1	Täpsustatud ja lihtsustatud piir, hõlmatud Jänijõe kaldad, kuid välja jäetud Jäneda hoonestus
14	koridor	maakondlik	K2	Koridor on määratud lääne poole, jättes välja Tapa linna lääneosa arengualad. Arvestatud on, et rohekoridor ei ole takistuseks turba kaevandamisele Tapa linnast läänes. Varude ammendumisel tuleb kaevandatud ala korrastada viisil, mis tagaks ala toimimise rohevõrgustiku osana ja loomade liikumiskoridorina.
15	koridor	maakondlik	K2	Üldplaneeringuga määratud rohevõrgustiku koridor kattub maakonnaplaneeringu piiridega, muudatusteks pole vajadust
16	koridor	kohalik		Asjakohane säilitada, kuid toimivuseks laiendatud, arvates sisse Soodla jõe kaldad, niidu- ja sookooslused, III kaitsekategooria taimeliikide leiukohad, terviklik metsaala
17	koridor	maakondlik	K2	Ettepanek väiksemateks piirikohandusteks, põhjaosa hoonestatuse ja suure põllumajandusmaade osakaalu tõttu ei ole kuigi esinduslik koridor
18	koridor	maakondlik	K2	Eelistatud on üldplaneeringu järgne piir, osaliselt on välja jäetud põllumajandusmaad
19	koridor	maakondlik	K2	Lisatud niidukooslus loodes, laiendatud metsamassiivides lõunapiiril

Nr	Tüüp	Tase	Tähis MP-s	Selgitused KSH ettepanekutele
20	koridor	maakondlik	K2	Rohekoridori laiendamine seoses servaefektiga ning piiride määraamine lähtuvalt idasuunas asuvate metsaste aladega.
21	koridor	maakondlik	K2	Läänepiir maakonnaplaneeringu järgne (lihtsam, terviklikum), idapiir üldplaneeringu järgne. Välja on jäetud elamud ja maantee, samuti Porkuni keskus
22	koridor	maakondlik	K2	Üldplaneeringuga määratud piir.
23	koridor	kohalik		Ruumikuju muudetud terviklikuks. Asjakohane säilitada (toetav ühendus, mosaiikne loodusmaastik, niidu- ja metsaelupaigad, II kaitsekategooria taimeliigid, planeeritud Alupere LKA)
24	koridor	maakondlik	K2	Maakonnaplaneeringu järgne piir (väiksem põllumaade osakaal)
25	koridor	maakondlik	K2	Rohekoridori piiride laiendamine läänesuunas, võttes arvesse piirkonna metsaalasid.
26	koridor	maakondlik	K2	Rohekoridori piiride muutmine lõuna- ja kagusuunas, arvestades sealseid metsaalasid ning vähendes lagedate ja rohevõrgustiku toimimiseks vähem väärtuslike põllumaade osakaalu koridoris.
27	koridor	maakondlik	K2	Eelistatud on üldplaneeringu piir, kuid lihtsustatult
28	koridor	maakondlik	K2	Maakonnaplaneeringu järgsest ulatusest on jäetud välja Tapa linna hoonestatud alad, maantee, suuremad viljapõllud. Üldplaneeringuga võrdluses on arvatud sisse piirnevad metsamassiivid
29	koridor	maakondlik	K2	Lähtutud on maakonnaplaneeringus toodud piiridest; ala on laiendatud, hõlmates sisse ka kaitsealuste taimeliikide kasvukohad.
30	koridor	kohalik		Säilitatud (toetav ühendus, mosaiikne loodusmaastik, II kaitsekategooria taimeliigid, looduskaitsealune üksikobjekt, puhver linnale), efekti saavutamiseks laiendatud metsaaladel
31	koridor	kohalik		Uue koridori ettepanek, tuginedes maastikupildile ning Maanteeameti statistikale metsloomadega seotud liiklusõnnetuste kohta
32	koridor	kohalik		Uue koridori ettepanek, tuginedes maastikupildile ning Maanteeameti statistikale metsloomadega seotud liiklusõnnetuste kohta, koos kordori jätkuga üldplaneeringu järgses asukohas.
33	koridor	kohalik		Toetav ühendus, midas esmases analüüsis jäeti rohevõrgustikust välja tulenevalt avatud maastiku suure osakaalu ja paikenmise tõttu. Kohaliku kogukonna ettepanekul võeti uuesti kaalumisele ja otsustati koridor säilitada. Rohekoridori peamiste eesmärkidenä saab näha Järsi-Mängupealse-Aavere karstijärvede (oluline allika- ja karstiala) ning laiemalt põhjavee kaitsmist, samuti on piirkonnas inventeeritud soonite ning piirkond on kasutusel puhkemaastikuna.

* Üldplaneering tähistab käesolevas tabelis varem Tapa vallas koostatud ja/või kehtestatud üldplaneeringuid. Maakonnaplaneering tähistab Lääne-Viru maakonnaplaneeringut 2030+.

Tapa valla üldplaneeringu KSH aruanne

Joonis 11. Tapa valla üldplaneeringu järgse rohevõrgustiku jätkumine/katkemine valla piiridel.

8.6.3 Kaitstavad loodusobjektid ja kaitstavad liigid

Üldplaneeringuga ei tehta ettepanekuid uute alade kaitse alla võtmiseks.

Kaitsealadega on arvestatud maa-aladele kasutusotstarbe määramisel. Olemasolevatele ja projekteeritavatele kaitsealadele (looduskaitsealad, kaitsealused pargid, hoiualad, maastikukaitsealad, püsielupaigad) ei ole planeeritud uut maakasutust. Samuti ei kattu arendustegevusteks reserveeritud maa-alad kaitstavate liikide teadaolevate elupaikadega. Valdavalt on sellised alad arvatud rohealade (puhkealade) või rohevõrgustiku koosseisu.

Ühtlasi tuleb arvestada, et kaitsealadel lähtub kaitsekord koostatud kaitse-eeskirjast ning looduskaitseeseadusest tulenevatest tingimustest ja piirangutest. Püsielupaikade ja kaitsealuste liikide leiukohtade kaitse lähtub looduskaitseeseaduses sätestatud tingimustest ja piirangutest. Üldplaneeringule tuginedes ei ole võimalik ellu viia kaitse-eesmärkidega ja kaitsekorraga vastuolus olevaid tegevusi.

Asukohtades, kus kaitsealad jäävad asulakeskustesse ehk aktiivsema arenguga aladele, lähtub üldplaneeringus määratud juhtotstarve olemasolevast maakasutusest.

Taalise piirkonnana saab välja tuua Jäneda küla, kuhu jäävad:

- Jäneda mõisa park – Määratud puhkealaks hoonete ehitamise õiguseta, üldkasutatavaks alaks, ärimaaks (olemasolev hoonestus), tehnoehitise alaks (olemasolev rajatis). Maakasutus ei muutu, mistõttu üldplaneeringust tulenevad otsesed mõjud puuduvad.
- Kõrvemaa maastikukaitseala (Kõrvemaa loodusala, Kõrvemaa linnuala) - Määratud puhkealaks hoonete ehitamise õiguseta, veekogu maaks, olemasolevateks elamumaadeks, tehnoehitise alaks (olemasolev rajatis). Lisaks on üldplaneeringu kaardile kantud puhkeotstarbelised rajad. Maakasutus ei muutu, mistõttu üldplaneeringust tulenevad otsesed mõjud puuduvad.
- Jäneda allikad – Määratud veekogu alaks ja sellega piirnevaks elamumaaks. Elamumaa määratlus tuleneb üldplaneeringu täpsusastmest (ühe olemasoleva kinnistu tervikuna kujutamine). Üldplaneeringuga ei tehta Väike Allikajärve veekaitsevööndi vähendamise ettepanekut ning piirnev kinnistu on arvatud välja tiheasustusalast, mis tähendab, et senisest tihedam hoonestus ei ole sisuliselt lubatud. Seega on tegemist olemasoleva olukorra kajastamisega ning täiendava koormuse lisandumine järve kallastele ei ole üldplaneeringut muutmata võimalik. Üldplaneeringust tulenevad otsesed mõjud puuduvad.

Teiseks selliseks piirkonnaks on Porkuni küla, kuhu jäävad:

- Porkuni maastikukaitseala (Porkuni loodusala), Porkuni parkmets – Määratud puhkealaks hoonete ehitamise õiguseta, supelranna alaks, haljasalaks ja parkmetsamaaks, üldkasutatavaks alaks, ärimaaks (olemasolev hoonestus), elamumaaks (olemasolev hoonestus). Maakasutus ei muutu, mistõttu üldplaneeringust tulenevad otsesed mõjud puuduvad.

Samuti ei ole üldplaneeringuga ette nähtud muid selliseid maakasutuse muudatusi Jäneda ja Porkuni külades (väljaspool kaitsealasid), mille puhul saaks eeldada olulist negatiivset mõju kaitsealustele objektidele.

Eraldi tähelepanu tuleb pöörata ka Moe külas asuvalle Moe pargi põlispuude kaitsealale. Kaitseala sees paikneb olemasoleva hoonestusega elamumaa sihtotstarbega katastriüksus. Üldplaneeringu üldistusastmest tulenevalt kajastub kogu kinnistu üldplaneeringu kaardil elamumaana. Oluline on märkida, et üldplaneeringu tähistus kajastab vaid kinnistu juhtotstarvet ega anna automaatset alust

kogu kinnistu määratlemiseks õuemaaks ning selle terviklikuks sulgemiseks avalikkusele. Vastavalt kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskirjale on park avalikuks kasutamiseks ning valdajal ei ole õigust keelata pargi maa-alal erateede ja radade avalikku kasutamist päikesetõusust päikeseloojanguni. Õuemaal viibimine on lubatud valdaja loal. Seega on tegu eriolukorraga, kus kattub erineva iseloomuga maakasutus.

Üldplaneeringu KSH osana on läbi viidud Natura-eelhindamine. Vastavad tulemused on esitatud ptk 9. Kokkuvõtvalt ei ole üldplaneeringust lähtuvalt ette näha olulist negatiivset keskkonnamõju kaitstavatele objektidele ja liikidele.

8.7 Mõju kultuuripärandile ja maastikele

Kultuurimälestiste kaitse toimub muinsuskaitseeaduses sätestatud korras. Üldplaneeringusse kandmine lihtsustab kohaliku tegevuse korraldamisel nende objektidega arvestamist ning tõstab eeldatavalt maaomanike teadlikkust. Ühtlasi pöörab üldplaneering tähelepanu võimalikule veel leidmata arheoloogipärandile ning sellega arvestamise vajadusele erineva ehitustegevuse elluviimisel.

Muinsuskaitseeadusest tuleneb, et ka väljaspool kultuurimälestise ja selle kaitsevööndi ala tuleb pinnasetöodel arvestada kultuuriväärtusega leidude ja arheoloogilise kultuurikihi ilmsikstuleku võimalusega. Sellisel juhul on tööde teostajal kohustus tööd katkestada ning teavitada leiust Muinsuskaitseametit. Seega on muinsuskaitseeaduses olemas hoovad nii kaitse all oleva kui kaitse alla võtmata kultuuripärandi kaitseks.

Suur osa Tapa valla kultuurimälestistest paikneb väljaspool üldplaneeringuga määratud tiheasustusalasid, väärtuslikeks põllumajandusmaadeks määratud maadel. Väärtuslikel põllumajandusmaadel on ette nähtud valdavalt avatud maastiku säilimine ning nende maade hoonestamine on piiratud. Sellistel aladel ei ole seega ette näha maastiku muutust, mis kahjustaks kultuurimälestiste säilimist, väärtust, vaadeldavust või ligipääsu.

Tiheasustusaladele jäävate kultuurimälestiste puhul on üldjuhul tegemist juba olemasoleva hoonestuse vahel paiknevate hoonete või objektidega, millel paremal juhul on ka väljakujunenud toimiv kasutus. Seejuures on osad suurema kultuurimälestiste kontsentratsiooniga tiheasustusalad (nt Jäneda, Porkuni, Võhmata) arvatud ka väärtusliku maastiku osaks.

KSH ekspert ei tuvastanud töö käigus selliseid konkreetseid juhtumeid, kus üldplaneeringu alusel kavandatav maakasutus põhjustab selgeid võimalikke konflikte kultuuriväärtustega. Samuti ei toonud selliseid konflikte (nt väärtuslike vaateid sulgev maakasutus) avaliku väljapaneku käigus välja kohalik elanikkond. Avalikustamise käigus tehti üks ettepanek väärtusliku vaate/teelõigu säilitamiseks, mida püüti üldplaneeringu käigus arvestada.

Sobivate maastiku- ja arhitektuurilahenduste välja töötamine n-õ tundlikumates piirkondades on vajadusel rakendatav järgmistel planeerimistasemetel. Eraldi tähelepanu tasub seejuures pöörata ka tootmismaale (Porkuni) ja riigikaitsemaale (Tapa) jäävatele kultuurimälestistele.

Pärandkultuuriobjektid otseselt riikliku kaitse all ei ole. Üldplaneeringu koostamisel otsustati, et nende objektide esile tõstmine ja väärtustamine on, eriti tulevikku suunatult, üldplaneeringus kohane ning objektid on samuti kantud planeeringusse. Selle peamine eesmärk on teadlikkuse tõstmine ning objektide teadmatusest või hooletusest hävinemise vältimine. Lisaks sätestab üldplaneering objektide hooldussoovitused, mis näevad ette nende korrashoiu.

Üldplaneeringu oluline roll kultuuripärandi ja maastike kaitsmisel tuleneb väärtuslike maastike ja miljööväärtuslike alade määratlemisest ning nende kasutamistingimuste seadmisest.

Väärtuslike maastike määratlemise peamiseks eesmärgiks on kultuuripärandi hoidmine, ning traditsioonilise asustus- ja maakasutusmusteri säilimine. Lääne-Viru maakonnaplaneeringuga 2030 on Tapa valla territooriumil määratud 6 väärtuslikku maastikku:

- Jäneda (I klassi ala);
- Savalduma (Einjärve);
- Porkuni-Võhmetu-Lemmküla-Assamalla;
- Saksi;
- Võhmuta-Järsi-Metsamõisa;
- Neeruti-Jõepere-Lasila.

Alade kirjeldus on esitatud üldplaneeringu seletuskirjas, mistõttu seda ei ole siinkohal dubleeritud.

Tapa valla üldplaneeringuga ei ole vajalikuks peetud täiendavate (kohalike) väärtuslike maastike määratlemist. Üldplaneeringuga on täpsustatud eelnimetatud maastike kaitse- ja kasutustingimused. Muuhulgas on uute ehitiste ehitamisel väärtusliku maastiku alale Tapa Vallavalitsusel õigus nõuda detailplaneeringu ja/või maastikuanalüüsi koostamist. Maastikuanalüüsi tulemusel selgitatakse ehitiste sobivus keskkonda, arvestades väärtuslike maastikuelementide säilimise ja avanevate vaadetega. Läbi nende menetlusprotsesside on eeldatavalt võimalik ära hoida negatiivsed mõjud alade väärtustele. Samuti seab üldplaneering tingimused põlispuude ja ajalooliste teede kaitsmiseks.

Osaks valla välja kujunenud maastikupildist on ka üldplaneeringus määratud väärtuslikud põllumajandusmaad, mida on lähemalt käsitletud ptk 8.3.

Miljööväärtuslike hoonestusalade valikul lähtuti eelkõige alade arhitektuursest terviklikkusest ja ehitusreeglite seadmise vajalikkusest. Miljööväärtuslikeks hoonestusaladeks määratleti järgmised:

- Karkuse küla keskus;
- Piisupi küla keskus;
- Rabasaare küla keskus (tööstusasula).

Hoonestusaladele on määratud miljööväärtust (nt vanu talukomplekse) ja terviklikkust (nt külatüüpi ja teevõrgustikku) säilitavad tingimused. Karkuse ja Piisupi küla on n-ö elavad külad, kus seatud tingimused võimaldavad eeldatavalt hoida külade miljööväärtust nii läbisõitjatele kui kohalikele elanikele. Viimasel juhul annab külade staatus teatava kindluse, et valitud elukoht säilitab üldjoontes oma senise, harjumuspärase, kuju ning sinna ei rajata oluliselt eristuvad ja sobimatuid uusehitisi.

Eristuvaks on Rabasaare piirkond, mille hoonestus on rajatud kunagise turbatööstuse tarbeks. Kunagine tööstusasula seisab tänasel päeval tühjana ning sealsed hooned on suures osas lagunemas või juba lagunened. Küla terviklik konserveerimine või taastamine ei ole tõenäoline ning selleks puudub teadaolev reaalne huvi. Alale üldplaneeringus antud miljööväärtusliku hoonestusala määratlus teenib eelkõige ala väärtustamise huvi, seades eesmärgiks asula hoonestuse dokumenteerimise, võimalusel vanade ehitusdetailide taaskasutusse suunamise (teiste hoonete restaureerimiseks) ning asula eripära säilitamise seni, kuni see on ohutust jm aspekte arvestades võimalik.

Miljööväärtuslik hoone on valla ajaloolist identiteeti või konkreetse valla piirkonna eripära välja toov hoone, mida soovitakse säilitada selle ehitamise ajastule iseloomulikul kujul. Tapa vallas on üksikuid ajalooliselt olulisi üksikhooneid, mille kaitse on tagatud muinsuskaitsete piirangutega.

Lisaks on vallas ka miljööväärtuslikke hooneid, mille väärtuste hoidmine pole tagatud läbi muinsuskaitsete piirangute, ning millele üldplaneering teeb seetõttu ettepaneku määrata

miljööväärtuslikeks hooneteks. Miljööväärtuslikele hoonetele esitab üldplaneering hooldussoovitused, mis on suunatud hoonestuse algupärasele kujul säilimisele.

Tulenevalt valla iseloomust on miljööväärtusega hoonestuse alla arvatud objekte, mis mõnes teises piirkonnas jääksid tõenäoliselt tähelepanuta. Samas on tegu ehitistega, mis mitmekesistavad kohalikku miljööd ning sobivad seetõttu väärtustamiseks.

Kõik eelkirjeldatud väärtustatud alad ja objektid loovad võrgustiku erinevate ajastuse kultuuripärandi ja kujunenud maastike kaitseks Tapa vallas. Üldplaneeringu mõju kirjeldatud valdkonnas on seega positiivne. Üldplaneeringus läbivalt seatud tingimused võimaldavad kaitsta maastikupilti ja identiteeti piirkondades, kus see on asjakohane ja vajalik. Üldplaneeringuga seatavad üldised ehitustingimused vallas sätestavad muuhulgas, et uued ehitised peavad sobima ümbritsevasse keskkonda. Kõiki asjakohaseid tingimusi ei ole otstarbekas siinkohal dubleerivalt loetleda, nendest saab ülevaate üldplaneeringu seletuskirjast. KSH eksperdi hinnangul on sätestatud põhimõtted ja tingimused sobivad ja piisavad.

Tegevuste ellu viimisel järgmistel planeerimistasemetel (s.h kinnismälestiste asukohas tööde teostamisel või tööde käigus avalduvate uute leidude korral) tuleb lähtuda muinsuskaitseadusest ning seetõttu täiendavad tingimused üldplaneeringus vajalikud ei ole. Muuhulgas tuleb aga arvestada, et Tapa vallas võib leiduda ka seni kaitse alla võtmata kultuuriväärtuslike leide. Suuremahuliste arendustegevuste ja/või kaevetööde korral on seetõttu soovitatav juba tegevuste kavandamisel konsulteerida Muinsuskaitseametiga.

8.8 Mõjude omavahelised seosed

Üldplaneering annab suunised piirkonna arengule, mistõttu üldplaneeringu mõjud on oma olemuselt pikaajalised ja suures osas kaudsed. Mõjude omavahelised seosed on asjakohasusel välja toodud eelnevates peatükkides. Neist olulisemateks võib lugeda alljärgnevat.

Tähelepanu nõudev negatiivsete koosmõjude allikas on koondav planeerimine, mis tähendab, et tootmiskaad ja elamumaad on reserveeritud olemasolevate alade laiendusena ja võimalikult ühtsete piirkondadena. See toob kaasa välisõhu saasteainete heite, müra emissioonide, veetarbe jm keskkonnakasutuse vormide koondumise ühte piirkonda. Nii elanike heaolu ja tervist kui ka looduskeskkonda silmas pidades on tegu mõjude kumuleerumisega.

Samas on tegu koosmõjuga, mis on tasakaalustatud positiivsete mõjudega. Looduskeskkonna kaitse seisukohast võimaldab koondav planeerimine vältida raiskavat maakasutust ehk vähendada uute, seni looduslikult arenenud, alade hõivamist, tuues seega kaasa positiivsed keskkonnamõjud. Muuhulgas väheneb vajadus infrastruktuuride rajamiseks ning üldine vajadus transpordi kasutamiseks (lühem autosõit, võimalus läbida vahemaid jala, ühistranspordi parem kuluefektiivsus jms).

9 NATURA EELHINDAMINE

KSH menetluse osana tuleb läbi viia ka Natura-hindamine. Natura-hindamise esimeseks etapiks on eelhindamine. Natura-eelhindamise eesmärgiks on välja selgitada, kas kavandatava tegevusega võib kaasnedagi negatiivne mõju Natura alale ning asjakohase hindamise vajadus.

Hindamine on viidud läbi vastavalt juhendmaterjalidele „Juhised loodusdirektiivi artikli 6 lõige 3 ja 4 rakendamiseks Eestis“⁴⁸, „Natura 2000 alad oluliselt mõjutavate kavade ja projektide hindamine“⁴⁹, „Natura-eelhindamise juhised“⁵⁰.

9.1.1 Informatsioon kavandatava tegevuse kohta

Planeeringu sisu ja peamiste eesmärkide iseloomustus on esitatud käesoleva aruande ptk-is 2.

9.1.2 Natura alade lühikirjeldus

Rahvusvahelise Natura 2000 võrgustiku aladest ulatuvad Tapa valla territooriumile:

- Kõrvemaa loodusala (EE0060119) – ulatub Tapa vald osaliselt (ulatus vallas 21,6 km²)

Kaitstavad elupaigatüübid: vähe- kuni kesктоitelised kalgiveelised järved (3140), huumustoitelised järved ja järvikud (3160), kuivad nõmmed (4030), liigirikad niidud lubjavesel mullal (6270), lamminiidud (6450), rabad (7110), siirde- ja õõtsiksood (7140), allikad ja allikasood (7160), vanad loodushaldused (9010), vanad laialehised metsad (9020), rohunditerikkad kuusikud (9050), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080), siirdesoo- ja rabametsad (91D0), lammi-lodumetsad (91E0).

Liigid, kelle elupaiku kaitstakse: kaunis kuldking (*Cypridium calceolus*), palu-karukell (*Pulsatilla patens*), eesti soojumikas (*Saussurea alpina ssp. esthonica*), kollane kivirik (*Saxifraga hirculus*);

- Kõrvemaa linnuala (EE0060171) – ulatub Tapa vald osaliselt (ulatus vallas 21,6 km²)

Liigid, kelle elupaiku kaitstakse: kanakull (*Accipiter gentilis*), piilpart (*Anas crecca*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*), kaljukotkas (*Aquila chrysaetos*), laanepüü (*Bonasa bonasia*), sõtkas (*Bucephala clangula*), öösorr (*Caprimulgus europaeus*), must-toonekurg (*Ciconia nigra*), laululuik (*Cygnus cygnus*), musträhn (*Dryocopus martius*), väikepistrik (*Falco columbarius*), väike-kärbsenäpp (*Ficedula parva*), hallõgija (*Lanius excubitor*), rüüt (*Pluvialis apricaria*), sarvikpütt (*Podiceps auritus*), teder (*Tetrao tetrix tetrix*), metsis e mõtus (*Tetrao urogallus*), mudatilder (*Tringa glareola*), heletilder (*Tringa nebularia*), kiivitaja (*Vanellus vanellus*).

- Porkuni loodusala (EE0060214) – Tapa valla territooriumil

Kaitstavad elupaigatüübid: vähe- kuni kesктоitelised kalgiveelised järved (3140), karstijärved ja järvikud (3180).

Liik, kelle elupaiku kaitstakse: harivesilik (*Triturus cristatus*).

- Ilmandu loodusala (EE0060210) – ulatub Tapa vald osaliselt (ulatus 0,53 km²)

⁴⁸ Peterson, K., 2006, Juhised loodusdirektiivi artikli 6 lõige 3 ja 4 rakendamiseks Eestis, Säätva Eesti Instituut, Tallinn

⁴⁹ Keskkonnaministeerium, 2005, Natura 2000 alad oluliselt mõjutavate kavade ja projektide hindamine, Loodusdirektiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigete 3 ja 4 tõlgendamise meetodilised juhised, Tallinn

⁵⁰ Keskkonnaamet, 2012. Natura-eelhindamise juhised.

Kaitstavad elupaigatüübid: liigirikkad madalsood (7230), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080).

- Ohepalu loodusala (EE0020205) – piirneb Tapa vallaga (ulatus vallas 0,003 km²)

Kaitstavad elupaigatüübid: huumustoitelised järved ja järvikud (3160), kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), rabad (7110), siirde- ja õötsiksood (7140), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (9010), rohunditerikkad kuusikud (9050), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (sürjametsad) (9060), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080), siirdesoo- ja rabametsad (91D0).

Liigid, kelle elupaiku kaitstakse: kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*), eesti soojumikas (*Saussurea alpina ssp. esthonica*).

- Ohepalu linnuala (EE0020205) – piirneb Tapa vallaga (ulatus vallas 0,003 km²)

Liigid, kelle elupaiku kaitstakse: kaljukotkas (*Aquila chrysaetos*), sõtkas (*Bucephala clangula*), musttoonekurg (*Ciconia nigra*), sookurg (*Grus grus*).

- Lasila loodusala (EE0060206) – ulatub Tapa vald osaliselt (ulatus 0,62 km²)

Kaitstavad elupaigatüübid: liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270), puisniidud (6530), vanad laialehised metsad (9020).

Liigid, kelle elupaiku kaitstakse: harivesilik (*Triturus cristatus*); kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*).

- Neeruti loodusala (EE0060203) piirneb Tapa vallaga (ulatus vallas < 0,001 km²)

Kaitstavad elupaigatüübid: vähe- kuni kesktoitelised mõõdukalt kareda veega järved (3130), vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140), looduslikult rohketoitelised järved (3150), huumustoitelised järved ja järvikud (3160), kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (9010), vanad laialehised metsad (9020), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (sürjametsad) (9060), puiskarjamaad (9070), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080), siirdesoo- ja rabametsad (91D0).

Liik, kelle elupaika kaitstakse: kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*).

9.1.3 Kavandatava tegevuse seotus kaitsekorraldusega

Tapa valla üldplaneering ei ole Natura alade kaitsekorraldusega otseselt seotud ega selleks vajalik. Üldplaneeringuga ei tehta ettepanekut kaitsealade kaitsereežiimi algatamiseks, muutmiseks ega lõpetamiseks.

9.1.4 Kavandatava tegevuse mõju prognoosimine

Planeeringulahenduse välja töötamisel on arvestatud valla kaitsealadega, sealhulgas Natura võrgustikku kantud loodus- ja linnualadega. Planeeringu elluviimise eeldatavad tagajärjed on terviklikult kirjeldatud KSH aruande ptk 8. Mõju hindamise läbi viimisel arvestati läbivalt kaitsealuste objektidega, sh Natura aladega.

Natura alade kaupa saab kavandatava tegevuse mõju kokku võtta alljärgnevalt:

- Kõrvemaa loodusala (EE0060119), Kõrvemaa linnuala (EE0060171).

Ulatuvad Tapa valda osaliselt (21,6 km²). Valdavalt arvatud rohelistesse võrgustikku, tagades alale täiendava kaitse. Loodusala ja linnuala ulatuvad Jäneda küla keskusesse. Jäneda külas vastab Natura aladel ja sellega piirnevalt üldplaneeringus määratud juhottstarve tänasele reaalsele maakasutusele.

Üldplaneeringu lahendus ei too kaasa maakasutuse muutust ja/või uusi arendustegevusi. Jäned külas inventeeritud väärtustatud elupaigad on määratud veekogude alana ja hoonete ehitamise õiguseta puhkealadena. Arenguid, mis võiks ala negatiivselt mõjutada, piirkonnas ei planeerita.

- Porkuni loodusala (EE0060214)

Valdavalt on ala arvatud rohelisse võrgustikku, tagades alale täiendava kaitse. Porkuni külas vastab loodusala ja sellega piirnevalt üldplaneeringus määratud juhustarve tänasele reaalsele maakasutusele. Üldplaneeringu lahendus ei too kaasa maakasutuse muutust ja/või uusi arendustegevusi. Porkuni keskuses inventeeritud väärtustatud elupaigad on määratud veekogude alana ja hoonete ehitamise õiguseta puhkealadena. Arenguid, mis võiks ala negatiivselt mõjutada, piirkonnas ei planeerita.

- Ilmandu loodusala (EE0060210)

Ulatub Tapa valda osaliselt. Arvatud üldplaneeringuga rohelisse võrgustikku, tagades täiendava kaitse. Arenguid, mis võiks ala negatiivselt mõjutada, piirkonnas ei planeerita.

- Ohepalu loodusala (EE0020205) ja Ohepalu linnuala (EE0020205)

Piirnevad Tapa vallaga ning ulatuvad valla territooriumile väikeses lõigus Valgejõe kallastel. Arvatud üldplaneeringuga rohelisse võrgustikku, tagades täiendava kaitse. Arenguid, mis võiks ala negatiivselt mõjutada, piirkonnas ei planeerita.

- Lasila loodusala (EE0060206)

Ulatub Tapa valda osaliselt. Arvatud üldplaneeringuga rohelisse võrgustikku, tagades täiendava kaitse. Arenguid, mis võiks ala negatiivselt mõjutada, piirkonnas ei planeerita.

- Neeruti loodusala (EE0060203)

Ulatub Tapa valda marginaalses ulatuses. Arvatud üldplaneeringuga rohelisse võrgustikku, tagades täiendava kaitse. Arenguid, mis võiks ala negatiivselt mõjutada, piirkonnas ei planeerita.

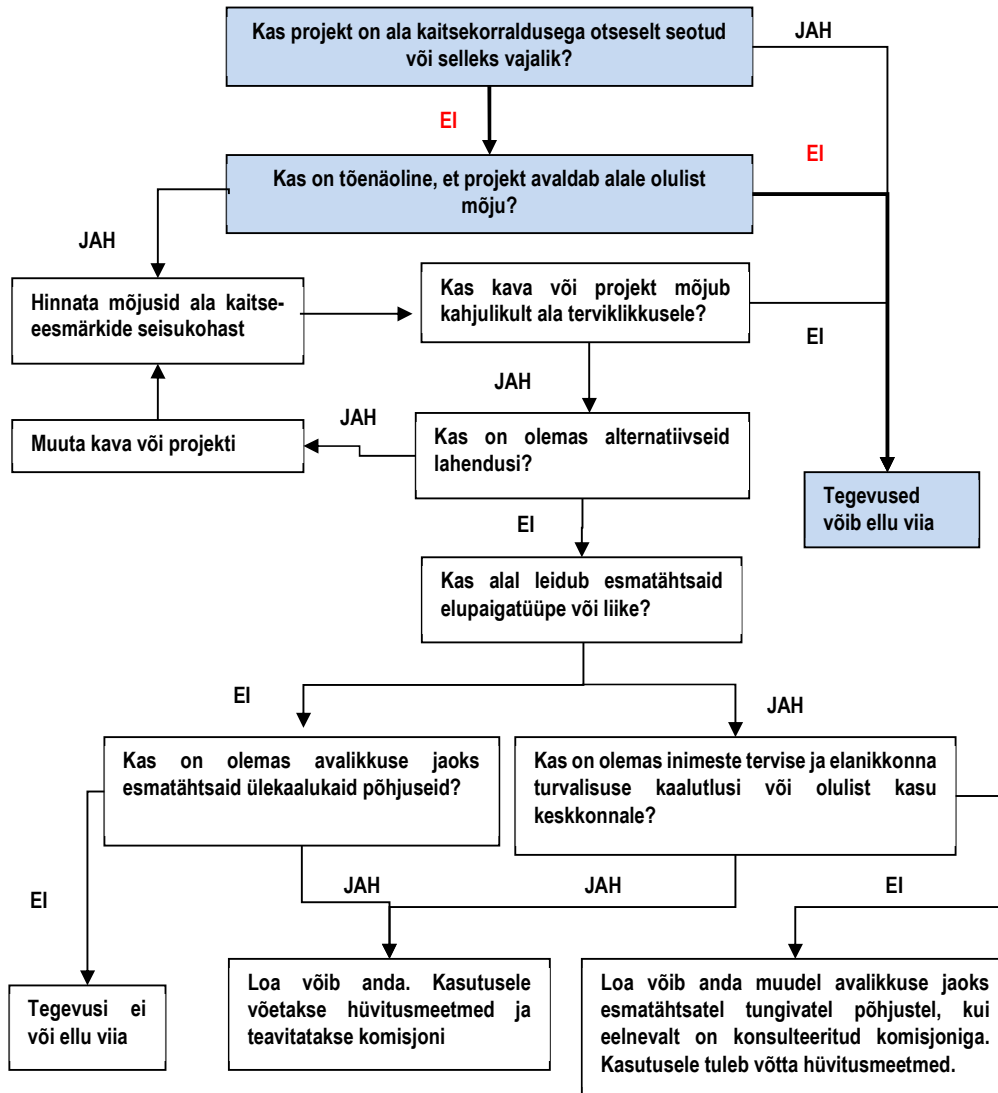
9.1.5 Tulemuste kokkuvõtte ja järeldused

Otseselt koostatava üldplaneeringuga kavandatavad arengusuunad ei avalda olemasolevate teadmiste põhjal olulist negatiivset mõju loodus- ja linnualale.

Üldplaneeringu ellu viimine ei ohusta seega tõenäoliselt Natura alade kaitse-eesmärke ega alade terviklikkust. Natura asjakohase hindamise läbi viimine üldplaneeringu tasemel ei ole vajalik. Tapa valla üldplaneeringu Natura eelhindamise tulemuste paigutumine Natura-hindamise põhimõttelises skeemis on esitatud järgneval joonisel (Joonis 12).

Juhul, kui asutakse ellu viima üldplaneeringu tasemel täpsustamata ja seetõttu käesolevas eelhindamises ette nägemata tegevusi, tuleb võimalikke mõjusid Natura alale täpsemalt analüüsida (eelhindamist korrata) järgmisel planeerimise tasemel – detailplaneeringu või (eel)projekti etapis.

Natura eelhindamise tulemuste põhjal tuleb vajadusel läbi viia Natura asjakohane (täiemahuline) hindamine. Mistahes ehitusobjektide rajamine Natura alal saab toimuda ainult kaitseala valitseja ehk Keskkonnaameti nõusolekul ja koostööl, mistõttu on tagatud pädev järelevalve võimalike arengute osas.

Joonis 12. Natura hindamise ja Tapa valla üldplaneeringu eelhindamise tulemuste põhimõtteline skeem

10 KESKKONNAMEETMED

10.1 Olulise negatiivse keskkonnamõju vältimiseks ja leevendamiseks kavandatud meetmed

Leevendavad meetmed, sh KSH eksperdipoolsed töö käigus selgunud ettepanekud/soovitused, on integreeritud planeerimislahendusse. Üldplaneeringu seletuskiri sisaldab põhimõtteid ja tingimusi, mis on juba suunatud võimalike negatiivsete mõjude ennetamisele ja vältimisele.

Kõiki üldplaneeringusse integreeritud meetmeid ei ole otstarbekas siinkohal dubleerivalt välja tuua. Kus asjakohane, on neist olulisematele lühidalt viidatud KSH aruande mõju hindamise peatükkides ning selgitatud nende seadmise keskkonnakaitselisi eesmärgi.

KSH läbi viimisel ei tuvastatud planeeringust tulenevaid eeldatavalt olulisi negatiivseid keskkonnamõjusid, mis oleks kaasa toonud planeerimislahenduse ulatusliku muutmise. KSH toetava protsessi abil täpsustati siiski planeeringulahendust, eesmärgiga täiendavalt vähendada võimalikke negatiivseid keskkonnamõjusid. Muuhulgas esitas KSH ekspert rohelise võrgustiku ja väärtuslike põllumajandusmaade piiride ja ulatuse täpsustamise ettepanekud. Samuti osales KSH ekspert maa-alade kasutustingimuste ja ehitustingimuste välja töötamisel, aidates sõnastada keskkonkaalutlustest tulenevaid tingimusi ja piiranguid.

Olulisim võimaliku negatiivse keskkonnamõju vältimise meede on säästva arengu põhimõtete järgimine järgmise planeerimistaseme (detailplaneeringud) otsustes ning pidev järelevalve arendus-, planeerimis- ja ehitustegevuse osas.

Olulisemate arenduste (nt uute tootmisobjektide rajamise) negatiivse mõju leevendamise meetmed tuleb välja töötada vastavate objektipõhiste keskkonnamõju (eel)hindamiste osana detailplaneeringute või projektide koostamise protsessis. Üldplaneeringu täpsusaste ei ole vastavate lahenduste leidmiseks piisav.

10.2 Keskkonnamõju seireks kavandatud meetmed ja indikaatorid

Tapa valla üldplaneeringu KSH raames ei tuvastatud olulist negatiivset keskkonnamõju, millele seada eraldiseisvaid seireõudeid.

Üldplaneeringu kui strateegilise planeerimisdokumendi ehk maakasutus- ja ehitusvõimaluse seire meetmeks saab olla eelkõige planeeringu elluviimise jälgimine. Eeskätt peab vallavalitsus jälgima, et detailplaneeringute koosseisus on arvestatud üldplaneeringus seatud tingimustega. Oluline on, et üldplaneeringut muutvate detailplaneeringute osakaal oleks minimaalne ning et üldplaneeringuga seatud tingimusi ei leevendataks ulatuses, mis kahjustaks väärtustatud loodusmaastikke või muid tundlikke alasid.

Mõjusid sotsiaalsele keskkonnale ilmestab eelkõige valla rahvaarvu muutus ja elanike rahulolu. Jooksvalt tuleb tähelepanu pöörata kaebustele häirivate tegurite suhtes.

Bioloogilise mitmekesisuse ja maastike valdkonnas ei ole otstarbekas läbi viia seiret kohalikul tasemel, kuna riiklikud seireprogrammid on küllalt ulatuslikud ning mitmekesisused, hõlmates nii liikide, koosluste kui maastike seire. Samuti toimub riiklike seireprogrammide kaudu välisõhu, pinna- ja põhjavee, mulla jm keskkonnakomponentide seire.

Valla tasemel on soovitatav jälgida arendusprojektide mahtu roheline võrgustiku aladel (osakaal roheala pindalast). Oluline on vältida roheline võrgustiku koridoride killustumist läbi eraldiseisvate ehitustegevuste koosmõju. Vastavaks indikaatoriks on katkematu rohekoridori laius, mis peaks olema vähemalt 400 m (v.a juhul, kui baasolukord ehk üldplaneeringus näidatud koridor ei ole kitsam).

Suur osa keskkonnakasutusega seotud asjakohasest seirest viiakse lisaks läbi keskkonnalubades kehtestatud omaseirenõuete täitmisega. Keskkonnaluba on haldusmenetluse seaduse järgi riigi nimel antav haldusakt, millega antakse õigus kasutada loodusressurssi, lubatakse viia keskkonda saasteaineid ja jäätmeid ning arendada seaduses sätestatud juhtudel tegevust. Keskkonnamõjuga arenduse rajamisel võib tulenevalt tegevuse iseloomust ning mahtudest olla nõutav näiteks keskkonnakompleksloa, vee-erikasutuse keskkonnavõeti või välisõhu saasteloa olemasolu. Tegevuse mõjude seirenõuded kinnitatakse sel juhul vastavas loas ning nende täitmise eest vastutab käitise omanik.

Seire tulemusi tuleb arvestada otsuste vastuvõtmisel vallavalitsuse igapäevases töös ning üldplaneeringu uuendamisel. Oluline on üldplaneeringu regulaarne ülevaatus, mille käigus:

- kontrollitakse seniste arengute vastavust planeeringu eesmärkidele;
- tuvastatakse muutunud vajadusi või arengusuundi;
- vajadusel algatatakse planeeringu muutmine.

11 KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE KORRALDAMISE JA AVALIKKUSE KAASAMISE TULEMUSED

Tapa valla üldplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsuse koostamisel küsis Tapa Vallavalitsus asjaomaste asutuste seisukohta. Tagasiside esitas 12 asutust või osapoolt. Esitatud ettepanekute ja nende arvestamise ülevaade lisati koondtabelina lähteseisukohtadele.

Valdavalt olid esitatud ettepanekud suunatud lähteseisukohtade täiendamisele ja/või edasisele üldplaneeringu koostamise ja selle KSH läbi viimise protsessile. Esitatud ettepanekute põhjal lisati KSH väljatöötamise kavatsuses eeldatavalt kaasneva keskkonnamõju hindamise kirjeldusse siiski täpsustused, et muuhulgas arvestatakse üldplaneeringu koostamisel asjakohases ulatuses riigikaitse objektide keskkonnamõjudega ning kergliiklusteede (terviseradade) sidususe olulisusega.

Üldplaneeringu KSH aruandele oli osapooltel võimalik ettepanekuid, kommentaare ja seisukohti esitada avaliku väljapaneku ja avalike arutelude käigus. Tapa valla üldplaneeringu ja KSH aruande eelnõu avalik väljapanek toimus 10.12.2019 - 10.01.2020. Avaliku väljapaneku ajal oli materjalidega võimalik tutvuda nii Tapa vallavalitsuse koduleheküljel kui paber kandjal Tapa vallamajas ning Tamsalu haldus- ja teeninduskesksuses.

Ülevaade avaliku väljapaneku raames esitatud ettepanekutest ja nendega arvestamisest avalikustati Tapa valla veebilehel (vt KSH aruande Lisa 2). Valdavalt olid ettepanekud, kommentaarid ja vastuväited suunatud üldplaneeringu lahendusele mitte otseselt KSH aruande sisule. Kus asjakohane, andis KSH ekspert üldplaneeringu koostajale sisendit ehk esitas omapoolse arvamuse ettepanekute kaalumise protsessi. Avaliku väljapaneku raames esitatud ettepanekute põhjal teostati täiendav rohealade analüüs ning täiendati KSH aruannet rohevõrgustikku ning pinna- ja põhjavee kaitset puudutavates aspektides (sh kaevandamisalade mõju osas). Samuti täiendati aruannet riigikaitse objektidega seotud keskkonnamõju osas, eeskätt kaasneva mürahäiringu osas.

Avalikule väljapanekule järgnevad avalikud arutelud toimusid 22. jaanuaril 2020 Tapa Kultuurikojas ja 23. jaanuaril Tamsalu Gümnaasiumis. Avalike arutelude protokollid avalikustati Tapa valla veebilehel (vt KSH aruande Lisa 3). Uusi täiendavaid ettepanekuid KSH aruandele avalikel aruteludel ei esitatud. Kohapeal arutati läbi kirjalikult esitatud ettepanekuid ja anti lisaselgitusi.

Täiendatud KSH aruanne suunati koos üldplaneeringuga üldplaneeringu vastuvõtmisele ning seejärel üldplaneeringu lisana üldplaneeringu avalikule väljapanekule.

12 KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISEL HINDAMISEL JA ARUANDE KOOSTAMISEL ILMNENUD RASKUSED

Olulisi raskusi, mis oleks takistanud keskkonnamõju hinnata, keskkonnamõju strateegilisel hindamisel ja aruande koostamisel ei ilmnenu.

Keeruliseks muudab keskkonnamõju hindamise asjaolu, et üldplaneeringu puhul hinnatakse potentsiaalseid maakasutusi. Seega pole üldplaneeringu koostamise etapis selge, millistele aladele arendustegevus reaalset koondub (sõltub konkreetsete maaomanike ettevõtlikkusest) ning millises mahus tegevusi läbi viiakse. Sellistel juhtudel on mõjud pigem ülehinnatud ning suure määramatusega.

Väiksemaks raskuseks oli hinnata mõju sotsiaalsele keskkonnale. Iga hindamine on seda subjektiivsem, mida väiksem on kvantitatiivsete ning suurem kvalitatiivsete andmete osakaal. Sotsiaalsele keskkonnale avalduva mõju hindamine põhineb eelkõige kvalitatiivsetel andmetel. Inimeste väärtushinnangud on äärmiselt erinevad ning nende ekstrapoleerimine ei pruugi anda adekvaatset pilti. Näiteks häirivus rajatavatest hoonetest sõltub paljuski inimesest. Mõne puhul ei tekita need negatiivseid emotsioone, teiste puhul võivad aga olla välistavaks teguriks piirkonnas elamiseks.

Planeeringudokumendiga seotud KSH puhul on keeruline välja tuua ka konkreetseid leevendavaid meetmeid, kuna valdav osa neist on välja pakutud planeerimisprotsessi raames ning on juba osapoolte ja valdkondade vaheliste kompromisside leidmise põhimõttel integreeritud planeeringulahendusse. Sisuliselt on enamus üldplaneeringusse kantud maakasutus- ja ehitustingimusi leevendavad meetmed, mis on suunatud ühe või teise võimaliku negatiivse tagajärje ennetamisele ja kontrollimisele.

13 KOKKUVÕTE

Keskkonnamõju strateegilise hindamise objektiks on Tapa valla üldplaneering. Üldplaneering koostatakse 2017. a haldusterritoriaalse muudatuse järgsele valla territooriumile. Üldplaneeringu eesmärk on Tapa valla ruumilise arengu põhimõtete ja suundumuste määratlemine, nähes ette võimalused Tapa valla tasakaalustatud ja säästvaks arenguks.

KSH eesmärgiks on keskkonnakaalutlustega ja säästva arengu eesmärkidega arvestamine üldplaneeringu koostamisel ning seeläbi tasakaalustatud lahenduse leidmine.

KSH aruandes on esitatud ülevaade üldplaneeringu eeldatavast mõjust nii sotsiaalmajanduslikule kui looduskeskkonnale. Üldplaneeringus on läbivald tähelepanu pööratud negatiivse keskkonnamõju vältimise ja leevendamise meetmetele ning positiivsete mõjude suurendamisele, suunates arenguid läbi vastavate tingimuste ja nõudmiste. Kuna üldplaneering ja selle KSH aruanne moodustavad terviku, ei ole kõiki neid meetmeid dubleerivalt KSH aruandes kirjeldatud.

Tapa valla üldplaneering näeb ette olemasoleva asustusstruktuuri üldjoontes säilitamise. Uusi arengualasid nähakse ette mõõdukas mahus ning need moodustavad keskusasulate laienduse. Seatud on maa-alade kasutustingimused ja ehitustingimused, mis võimaldavad vältida soovimatuid arenguid, kuid samas on jälgitud, et maaomanikele seatavad nõuded oleksid Tapa valla kontekstis realistlikult ja mõistlikult rakendatavad. Üldplaneering arvestab riiklikul ja maakondlikul tasemel seatud eluslooduse ja maastikukaitse eesmärkidega. Üldplaneeringuga nähakse muuhulgas ette looduslike ja poollooduslike alade ning traditsiooniliste maastike kaitse läbi roheline võrgustiku ja väärtuslike põllumajandusmaade piiride ja kasutustingimuste täpsustamise. Üldplaneeringu koostamisel on läbivald arvesse võetud KSH eksperdi poolt esitatud sisendit.

Üldplaneeringus toodud tingimustest ja KSH aruande erinevates osades toodud rakendamissoovitustest lähtuva planeerimise korral võib eeldada, et üldplaneeringu ellu viimine ei too kaasa olulist negatiivset keskkonnamõju.

14 KASUTATUD MATERJALID

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus jt. Eesti Vabariigi keskkonnavalitsuse õigusaktid.

Alkranel OÜ, 2018. Kaitseväe keskpõlvüooni riigi eriplaneeringu keskkonnamõju hindamine. Mõju modelleerimine. Seletuskiri koos mürakaartidega

Alkranel OÜ, 2016. Kaitseväe keskpõlvüooni mürakaart

Alkranel OÜ, 2016. Tapa linnaku alternatiivse juurdepääsutee rekonstrueerimise eelprojekti, Tapa lähiharjutusala (LHA) eelprojekti ning Tapa linnaku ja Kaitseväe keskpõlvüooni (KVKP) rasketehnika ühendustee eelprojekti keskkonnamõjude eksperthinnang

AS Maves, 2018. Jääkreostusobjektide seirevõrgu inventuur ja veekvaliteedi hindamine. Aruanne

AS Teede Tehnokeskus, 2019. Liiklusloenduse tulemused 2018. aastal

Eesti Geoloogiakeskus, 2007. Eesti geoloogiline baaskaart

Eesti Geoloogiakeskus, 2004. Esialgne Eesti radooniriski levilate kaart

Eesti Geoloogiakeskus, 2001. Eesti põhjavee kaitstuse kaart 1:400 000

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030

Eesti Looduse Infosüsteem, <http://eelis.ic.envir.ee/w4/>

Eesti säästva arengu riiklik strateegia „Säästev Eesti 21“

Eestimaa Looduse Fond, 2020. Metsade kasutuse suunamine. Soovitusi omavalitsustele

Keskkonnaagentuur. Keskkonnaregister, <http://register.keskkonnainfo.ee>

Keskkonnaagentuur, 2019. 2018. a põhjaveevaru bilanss

Keskkonnaagentuur, 2018. Eesti pinnaveekogumite seisundi 2017.a ajakohastatud vahehindang

Keskkonnaagentuur, 2014. Eesti tuleviku kliimastenaariumid aastani 2100

Keskkonnaamet, 2012. Natura-eelhindamise juhised

Keskkonnalubade Infosüsteem, <http://klis.envir.ee/klis>

Keskkonnaministeerium, 2016. Ida-Eesti vesikonna veemajanduskava 2015-2021

Keskkonnaministeerium, 2016. Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskava 2015-2021

Keskkonnaministeerium, 2016. Meetmeprogramm 2015-2021. Ida-Eesti vesikond, Lääne-Eesti vesikond, Koiva vesikond.

Keskkonnaministeerium, 2005. Natura 2000 alasid oluliselt mõjutavate kavade ja projektide hindamine, Loodusdirektiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigete 3 ja 4 tõlgendamise metoodilised juhised

Muinsuskaitseamet. Kultuurimälestiste riiklik register, <http://register.muinas.ee/>

Maa-amet, 2019. haritava maa 2018. aasta turuülevaade

Maa-ameti kaardiserveri rakendused, <http://www.maaamet.ee/>

Maa-ameti maakatastri andmed

OÜ Alkranel, 2016. Tapa linnaku alternatiivse juurdepääsutee rekonstrueerimise eelprojekti, Tapa lähiharjutusala eelprojekti ning Tapa linnaku ja Kaitseväe keskpõlügeni rasketehnika ühendustee eelprojekti keskkonnamõjude eksperthinnang

OÜ Hendrikson & Ko, 2018. Rohevõrgustiku planeerimisjuhend

OÜ Hendrikson & Ko, 2015. Eesti riigimaanteedevõrgu loomaõnnetuste registri loomine ning liiklusohhtlike lõikude selgitamine

Peterson, K., 2006, Juhised loodusdirektiivi artikli 6 lõige 3 ja 4 rakendamiseks Eestis, Säätva Eesti Instituut

Rahandusministeerium, 2015. Suunised kahanevate piirkondade säästlikuks ruumiliseks planeerimiseks

Riigimetsa Majandamise Keskus. Pärandkultuuriobjektide andmebaas, <http://www.rmk.ee/metsa-majandamine/parandkultuur>

Skepast & Puhkim OÜ, 2018. Kaitseväe keskpõlügeni eriplaneeringu detailse lahenduse keskkonnamõju strateegiline hindamine. Aruande eelnõu

Statistikaameti statistika andmebaas, <http://www.stat.ee/>

Tapa valla jäätmehoolduseeskiri

Tapa valla jäätmekava aastateks 2021–2026

Tamsalu valla ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2017-2020-2029

Tapa valla ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2017 – 2028

Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuringute keskus RAKE, 2015. Uuring era- ja avalike teenuste ruumilise paiknemise ja kättesaadavuse tagamisest ja teenuste käsitlemisest maakonnaplaneeringutes

Üleriigiline planeering Eesti 2030+ (2012)

Lisa 1. KSH VÄLJATÖÖTAMISE KAVATSUS

KSH väljatöötamise kavatsus on lisatud eraldi failina.

Lisa 2. ASUTUSTE JA ISIKUTE ETTEPANEKUD JA VASTUVÄITED

Asutuste ja isikute avaliku väljapaneku käigus esitatud ettepanekud ja vastuväited ÜP eelnõule ja KSH aruandele ning ülevaade nende arvestamisest on eraldi failina kätte saadavad Tapa valla veebilehel:

<https://www.tapa.ee/uldplaneering>

Lisa 3. ÜP EELNÕU JA KSH ARUANDE AVALIKE ARUTELUDE PROTOKOLLID

ÜP eelnõu ja KSH aruande avalike arutelude protokollid on eraldi failidena kätte saadavad Tapa valla veebilehel:

<https://www.tapa.ee/uldplaneering>